

Makt og avmakt

Et blikk på Norsk Fjellsportforums historie og interessedspill

Lena Dahl

Plass for bilde

Masteroppgave i kroppsøving, idrett og friluftsliv

Høgskolen i Telemark, Bø

Tittel:	Makt og Avmakt, Et blick på Norsk Fjellsportforums historie og interessespill
Nøkkelord:	Norsk Fjellsportforum, Bourdieu, klatring, fjellsport
Forfattere/	Lena Dahl
Studentnr.:	023212
Fagkode:	1304
Oppgavetype:	Masteroppgave
Studiepoeng:	60
Studium:	Masterstudium i kroppsøving, idrett og friluftsliv
Konfidensiell:	nei

Sammendrag

I denne studien rettes fokus mot Norsk Fjellsportforums (NF) historie og utvikling som en samarbeidsorganisasjon for fjellsporten i Norge. NF ble stiftet i 1988, og organisasjonen har frem til i dag vært preget av mange verdikamper og interessedebatter i sin utvikling. Noe som blant annet førte til en reorganisering av NF i 1999. Gjennom å se på utviklingsprosessene i NF fra 1988 til 2009, med særlig fokus på årene 1994 til 1999, har mitt mål vært å synliggjøre ulike verdier og interesser knyttet til norsk fjellsport. Dermed har jeg ville skape et bedre grunnlag for å forstå noen av diskusjonene som kommer til syne i dette miljøet i dag.

Oppgavens empiriske analyse er blitt til på bakgrunn av dokumentundersøkelse, litteraturstudier og intervju. NF og NKFs arkiv er blitt undersøkt og analysert i tillegg til omfattende litteraturstudier. 8 kvalitative intervju er blitt foretatt av utvalgte medlemmer som har eller har hatt tilknytting til NFs historie og utvikling. Denne analysen har ført til at jeg har fått et overblikk over NF som organisasjon og de tilknyttede problematikker som har kommet til syne av både strukturell og sosial art. Oppgavens teoretiske grunnlag er bygget på sosiologen Pierre Bourdieu som gjennom sitt syn på sosiale prosesser knytter sine begreper felt, kapital og habitus til sine teoretiske refleksjoner. I oppgaven blir Bourdieus perspektiver og teoretiske tilknytting gjort grundig rede for. Valget av Bourdieu som teoretisk grunnlag for oppgaven er gjort ut fra en forståelse at hans begreper tydeliggjør mange av de sosiale prosessene som kommer til syne i analysen av Norsk Fjellsportforum.

På bakgrunn av oppgavens problemstillinger viser oppgavens konklusjoner at NFs aktører hadde ulike interesser målsetninger med NF. Dette gjelder både i NFs oppstartfase og i NFs videre utvikling som organisasjon. Samtidig finner oppgaven at NFs deltakere samtidig også hadde mange fellesnevner i sitt samarbeid, noe som igjen muliggjør skapelsen av Nasjonal Standard og det videre arbeid internt i NF. Videre viser oppgavens konklusjoner at opprettelsen av Norges Klatreforbund (NKF) hadde en stor effekt på NFs utvikling som organisasjon. NKFs utvikling som en sterk aktør i feltet førte i tillegg til en sterk synliggjøring av aktørenes relasjoner, maktforhold og interessedebatter. Disse interessedebattene påvirket igjen at NFs posisjon og gjennomslagskraft som organisasjon i perioder ble svekket.

Forord

Da er det tid til å avslutte oppgaven om NFs historie og utvikling. Oppgaven er blitt utformet i løpet av en årrekke, i små etapper. Fra jeg fikk ideen om oppgaven forsommeren 2007 til nå er det gått noen år og mye har skjedd. Både med oppgaven og med meg. Frukten av dette arbeid og denne prosessen kan leses på de følgende ark. Det skal presiseres at mitt arbeid med NF er min personlige tolkning, og oppgaven skal ikke tolkes som ”sannheten om NF”. Den skal mer tolkes som et bidrag, som belyser noen prosesser sett ut ifra et bestemt teoretisk ståsted.

Særlig takk til Alf Odden, min veileder, som underveis har gitt mange konstruktive tilbakemeldinger og kommentarer. Takk til alle som har stilt opp til intervju. Takk til familien og venner, som har oppmuntret og støttet meg underveis. Takk til biblioteket på Høyskolen i Telemark, avd. Bø, som alltid er hjelpsomme. Takk til NKF og NF, som har åpnet dørene til sine respektive arkiv.

Bø, november 2009

Lena Dahl

Innhold

Sammendrag

Forord	1
Innhold	2
Fortegnelser over forkortelser brukt i oppgaven.....	4
Innledning	6
Aktualitet og bakgrunn.....	6
NF – en konfliktfull historie.....	7
Oppgavens gang.....	9
Tidligere forskning.....	10
Avgrensninger.....	11
Problemstillinger.....	12
Begrepsavklaring.....	12
Teoretiske perspektiver	13
Bourdieu's begrepsapparat	14
Felt.....	14
Habitus.....	17
Habitus og Felt.....	18
Kapital.....	20
Makt og symbolsk makt.....	22
Bourdieu i et vitenskapsteoretisk lys	23
Den skolastiske tradisjon.....	24
Bourdieu og Marx.....	24
Max Weber og Durkheim.....	25
Strukturalismen.....	26
Strukturalismen og eksistensialismen.....	27
Et kritisk blikk på Bourdieu.....	28
Metodologiske overveielser	30
Valg av metode.....	30
Gyldighet og pålitelighet.....	32
Det kvalitative intervju.....	33
Utvalg.....	34

Fortegnelse og presentasjon av informanter brukt i oppgaven.....	35
Å forske oppover.....	37
Skriftlige kilder.....	37
Primærkilder og supplerende kilder.....	39
Min egen posisjon i et konstruktivistisk lys.....	40
Etiske avveininger.....	43
Generelle betraktninger rundt friluftsliv, idrett og fjellsport.....	44
Utviklingstrekk.....	44
Friluftslivets utvikling i Norge.....	44
Den politisk – institusjonelle utvikling av friluftslivet.....	45
Generelle krav om sertifiseringer og standarder.....	47
Bakgrunn for dannelsen av Norsk Fjellsportforum.....	48
Klatrehistorie.....	48
Bregruppa.....	50
NORTIND.....	52
NFs utvikling.....	54
NFs oppstart.....	54
Nasjonal Standard blir til.....	57
Norges Klatreforbund blir til.....	58
NKFs virke og påvirkning på NF.....	62
NFs utvikling og samarbeide i 1995.....	65
1996 - ambisjonene stiger.....	67
1997 – vanskelighetene eskalerer.....	71
1998 – omstrukturering av NF.....	78
Full omorganisering.....	80
1999 – Ny NF struktur.....	84
NF i et nytt årtusen.....	90
Profesjonskamp og utvidelse av Nasjonal Standard.....	92
Veien videre for NF.....	98
NFs interessemotsetninger, relasjoner og maktforhold.....	98
Oppstartfasen i NF.....	101
NKFs kapital.....	102

NF i 1995.....	104
1996 - NF med ambisjoner.....	105
NF i 1997 - splittelse og devaluering.....	106
1998 - full omstrukturering.....	107
1999 – strukturen faller på plass.....	108
NF frem til i dag.....	110
Veien videre.....	112
Litteratur.....	113

Fortegnelse over forkortelser brukt i oppgaven

AK = Andre Kursarrangører. Dette er NF-godkjente kursarrangører som sitter med 2 stemmer i styret. AK er en samlebetegnelse for kursarrangørene som oppstod etter NFs restrukturering i 1999. AK er både representert av personer utdannet innen NF og personer kvalifisert gjennom NORTIND. Representanter for AK blir valgt av gruppen Andre Kursarrangører i en flertallsavstemning.

DNT = Den Norske Turistforening, stiftet i 1868. En friluftslivsorganisasjon som er basert mest mulig på frivillighet, og som er delt opp i ulike underorganisasjoner og lokallag. Når jeg bruker forkortelser DNT henviser DNT-forkortelsen til Bregruppa og senere til DNTs fjellsportorganisasjoner, da det er disse som har deltatt i NF samarbeidet opp igjennom tiden.

DSB = Direktorat for Samfunnssikkerhet og Beredskap, et direktorat som blant annet utarbeider veiledning for virksomheter som tilbyr risikofylte tjenester. DSB er pådriver, veileder og samordner i arbeidet med forebyggende samfunnssikkerhet samtidig som de ivaretar lovregulerte myndighetsoppgaver på spesifikke fagområder

Nasjonal Standard = er en sertifiseringsmal utarbeidet av NF i 1994, som setter krav til arrangører og instruktører innen klatre- og breaktivityter. Nasjonal standard er fortløpende blitt revidert frem til i dag av medlemmer i NF.

NF = Norsk Fjellsportforum ble stiftet i 1988. NF er et samarbeidsforum med medlemmer fra ulike norske fjellsportmiljøer. Består i dag av et styre og et rådsmøte. Rådsmøtet er rådgivende over for styret i beslutninger rundt Nasjonal Standard. Styrets 6 stemmer er i dag fordelt likt mellom Andre Kursarrangører, NKF og DNT. NF utarbeidet fra 1988 til 1994

Nasjonal Standard, en sertifiseringsmal, som setter krav til arrangører og instruktører innen klatre- og breakiviteter. Nasjonal standard er fortløpende blitt revidert frem til i dag, hvor den fortsatt er i bruk. NFs sertifiseringssystem sertifiserer personer til å holde kurs samt å jobbe med føringstjenester innen fjellsport.

NIF = Norges Idrettsforbund, en fellesorganisasjon for idretten i Norge. NIFs medlemmer er særforbund og idrettslag NIF har betydelig økonomisk kapital gjennom tippemidlene, som blir fordelt til de ulike medlemsforbund.

NKF = Norges Klatreforbund stiftet i 1992, en takorganisasjon for klatreklubbene. Underlagt NIF sine lover og bestemmelser. Organisasjonen dekker både fjellklatring, sportsklatring og konkurranseklatring. Klatreklubbene velger styre i NKF på Tinget hvert andre år.

NORTIND = Norske Tindevegledere, et yrkesforbund for tindevegledning/høyfjellsføring. NORTIND er tilknyttet det internasjonale forbundet IFMGA/UIAGM/IVBV. NORTIND ble stiftet i 1978, og tatt opp i det internasjonale forbundet i 1982. NORTIND fungerer både som kvalifiserende instans og som yrkesforbund for godkjente tindevegledere.

NTK = Norsk Tindeklubb, en fjellsportorganisasjon stiftet i 1908 etter modell fra Alpine Club i England. NTK setter krav til søkerens kvalifikasjoner gjennom anbefalinger og bestigningsliste. Var i lang tid den eneste organisasjonen for mennesker som var interessert i klatring i Norge.

USK = Utvalg for Sportsklatring, et utvalg satt ned av NTK for å utrede hvordan sportsklatringen kunne få en organisasjon. Utviklet seg senere til Norges Klatreforbund.

Innledning

Jeg vil i denne oppgaven gå inn å se på Norsk Fjellsportforums (NF) historie og utvikling. Ved hjelp av intervju, dokumentforskning og bruk av Pierre Bourdieus teorier vil jeg forsøke å synliggjøre ulike interessekonflikter mellom medlemsorganisasjonene innad i NF, slik de har kommet til uttrykk på forskjellige stadier i NFs utvikling. Målet med dette er å få en forståelse for de interessekonflikter som danner bakkeppet for de diskusjonene vi finner i fjellsportmiljøet i dag.

Aktualitet og bakgrunn

Det siste året har ulike medierartikler synliggjort en pågående konflikt mellom ulike klatre- og fjellsportorganisasjoner i Norge. Konflikten har vært fokusert rundt ”profesjonskampen”, en diskusjon som i hovedsak har handlet om hvem som bør kunne drive med kurs og føring i norske høyfjell. Diskusjonen har handlet rundt spørsmålet om Norge bør ha en statlig godkjent sertifiseringsordning. Den har videre blitt debattert om hvilket nivå denne sertifiseringsordning bør ligge på, og hvem som skal få lov til å stå for opplæringen her. Status i dag er at staten ikke setter direkte sertifiseringskrav til dem som tilbyr opplevelser og kurs i høyfjellet. Fakta er at alle som vil kan ta i bruk norsk natur som en arena for egen produktutvikling og turistnæring, så lenge de følger retningslinjene til Direktorat for Samfunnssikkerhet og Beredskap (DSB) gjennom internkontrollforeskriften og produktkontrollloven (DSB, 2007). Noen aktører og organisasjoner mener dette er bra nok for norske forhold. Andre aktører og organisasjoner jobber for at staten bør sette noen offentlige krav til sertifisering, begrunnet ut fra tanken om at Norge ikke bør bli et fristed for uansvarlige firmaer og tjenesteytere uten kvalitetssikring. På den ene siden av konflikten finner vi NORTIND, en internasjonalt godkjent fjellførerorganisasjon som ble stiftet i 1978. Den har opp gjennom historien jobbet for at markedsførte risikofylte aktiviteter i bratt lende bør ha en kvalitetssikring i form av en profesjonell sertifisering. I den forbindelse peker NORTIND på at tjenestene som tilbys i Norge på dette markedet ikke bør ligge på et lavere nivå enn det som tilbys i de sentrale europeiske alpeland. På den andre siden finner vi blant annet medlemmer i Norsk Fjellsportforum. NF er en organisasjon som ble opprettet i 1988 som har utarbeidet en standard, som ulike aktører og organisasjoner bruker til å sertifisere de førere og instruktører som jobber i norske høyfjell, både på det frivillige og det kommersielle marked. I ”profesjonskampen” har særlig NF-medlemmene DNT og NKF vært deltakere i

debatten som har utspilt seg, som da i opposisjon til NORTIND. DNT og NKF peker på en fare ved at NORTIND som organisasjon kan se ut til å ville monopolisere et felt. De mener at dette ikke er bra for samarbeidet i fjellsport-Norge. NORTIND har samtidig vært en del av samarbeidet innad i NF, som medstifter av NF og som medlemsorganisasjon frem til 1999, noe som fremhever sakens kompleksitet.

NF – en konfliktfull historie

Målet med NF var at den med sin Nasjonale Standard skulle få fjellsportmiljøet i Norge til å samarbeide rundt sertifisering og utdanning av mennesker som jobbet innen bre og klatring. I starten lå fokuset av dette arbeid mest på ikke-kommersielle organisasjoners opplæringsarbeid i fjellet med fokus på kurs. Noen få kommersielle aktører knyttet seg i starten av NFs utvikling likevel opp mot Nasjonal Standarden for blant annet for å kunne sertifisere sine briefere, samt å bidra med kompetanse. Alle norske organisasjoner som hadde interesse i fjellsport gikk sammen i 1988, og utarbeidet en Nasjonal Standard. Men samarbeidet i NF ser ut til å ha vært preget av mange diskusjoner og ulike interessekamper opp igjennom årene. De frivillige organisasjonene, de kommersielle organisasjonene, og NORTIND som den profesjonelle organisasjonen ser ut til å ha hatt ulike interesser og mål for NF standarden. Opp igjennom NFs historie ser det ut til at den kommersielle interessen rundt Nasjonal Standard øker, både fra kommersielle og frivillige organisasjoner. Fjellføringstjenester har i dag blitt mer og mer etterspurt, noe som har gjort at NF standarden ikke lenger kun brukes som verktøy for frivillige organisasjoner med fokus på kursvirksomhet. Den brukes nå også som et verktøy og en sertifiseringsstandard for tilbydere av føringsvirksomhet, både på det frivillige og kommersielle marked. Disse tendensene er langt ifra NFs utgangspunkt og målsetninger i oppstartsfasen.

Ulike interesser internt i NF kan være en forklaring på at maktspill, og åpne og skjulte strategier aktørene imellom har preget NFs historie. På tross av en restrukturering av NF i 1999 er fortsatt samarbeidet innad i NF påvirket av diskusjoner og ulike interesser. Noe som igjen påvirker NF-medlemmenes forhold til den aktuelle konflikten rundt ”profesjonskampen”.

For de som ikke er helt innvidd kan dette virke som en uoversiktlig og litt triviell konflikt, som nærmest er en gjentakelse av mange andre stridsspørsmål innen fjellsportmiljøet opp gjennom. For de som arbeider med kurs og opplæring innenfor fjellsport er imidlertid dette alvor. Selv om striden er gammel har samfunnsutviklingen gitt den en ny aktualitet, og en eventuell innføring av en statlig godkjent sertifiseringsordning ville fort få store konsekvenser for alle berørte parter. Denne oppgavens hensikt er imidlertid ikke å studere denne ”profesjonsstriden” direkte, men å studere en av de involverte partene, NF, sin opprettelse og utvikling. Oppgavens problemstilling var allerede fastlagt og mye av datamaterialet samlet inn da konflikten blusset opp og ga denne oppgaven en uventet aktualitet.

For å forstå litt av bakgrunnen for at problematikken beskrevet ovenfor har utviklet seg som den har gjort, har jeg i det følgende sett på litt nyere friluftslivsforskning. Friluftslivet i Norge står særegent i forhold til resten av Europa med sin historiske tyngde. Bruken av guidede tjenester har ikke vært en sentral del av det norske friluftslivet i det 20-århundre, i motsetning til det som er vanlig i alpelandene. Friluftslivet i fjellet har vokst seg sterkt som kulturfenomen siden Nansen og Slingsby viste veien over vidda og opp på toppene for litt over 100 år siden. Opplæringskurs innen klatring og brevandring har som en følge av den sterke norske friluftslivstradisjonen stått sentralt de siste 50 årene. Fokus har vært på det at den enkelte kan kvalifisere seg til på egen hånd å ta seg frem i bratt og glatt terreng. Noe som igjen har svekket den enkeltes behov for å bli guidet rundt i fjellet, og svekket kravet til sertifiserte tjenester. Men i disse dagene ser vi nettopp at friluftslivets posisjon som vi kjenner den er på vei til å endre seg i den norske befolkningen. Generasjoners overføringer av friluftslivets verdier og tradisjoner er i forandring, samtidig som aktivitetsbasert friluftslivsutøvelse blir mer og mer populært (Odden 2008). Dette merkes også blant de etablerte høyfjellsguides, som opplever en stigende etterspørsel på guidet kompetanse til å kunne føre den enkelte opp på en spesiell fjelltopp. Det er ikke lengre tur etter evne som er mottoet, det er nærmere blitt tur etter lyst uansett kostnader. Overalt i Norge springer nye opplevelsesfokuserte guidefirmaer frem, som tilbyr store og flotte opplevelser i norsk høyfjellsnatur. Men fortsatt finnes det ikke noen spesifikke sertifiseringskrav til guidene fra statlig hold, bortsett fra DSBs retningslinjer. Alle kan tilby turer, og alle kan kalle seg guide, fører, instruktør eller veileder.

Derfor vil jeg med dette problematiske bilde som bakgrunnsteppe gå inn og se på NF organisasjonen i et samtidshistorisk lys. Gjennom en studie av NFs historie vil posisjonene til de viktigste aktørene komme til syne. Jeg vil se på bakgrunnen for hvorfor NF ble opprettet, og hva som skjedde i prosessen fra den ble opprettet til det den er i dag; en organisasjonsarena hvor ulike organisasjoners interesser kommer frem på forskjellig vis. På den måten håper jeg at jeg kan synliggjøre hvorfor interessekonflikter fortsatt preger samarbeidet i NF og i fjellsporten for øvrig. Ved å se på utviklingen av NF fra sin opprettelse i 1988 og frem til i dag vil jeg se på NFs utviklingstrekk og sosiale prosesser i og rundt organisasjonen. Med fokus på noen av NFs medlemmer: NORTIND/Norske Tindeveglere, Norges Klatreforbund (NKF), Den Norske Turistforening (DNT) og Norsk Tindeklub (NTK), vil jeg forsøke å synliggjøre de ulike organisasjonenes verdigrunnlag og målsetninger i NF. Jeg har valgt å fokusere på disse aktørene, og utelatt andre, siden jeg mener disse representerer de organisasjonene som har satt mest preg på NFs utvikling opp igjennom tiden. Jeg vil spesielt fokusere på NFs oppstart og utvikling frem til NFs restrukturering i 1999. Dette på grunn av at jeg mener at i denne tidsperioden synliggjøres mange av de interessekonflikter som danner bakteppet for mange av de skillelinjer som vi finner i diskusjonene i og rundt fjellsportmiljøet i dag. Jeg vil i tillegg gjøre et forsøk på å kartlegge de samfunnsmessige betingelsene som har vært med på å strukturere NF. Derfor har jeg valgt å redegjøre for den historiske bakgrunn for NFs opprettelse. Jeg håper dermed at jeg med oppgaven kan bidra til en større forståelse for NF som en kompleks og sammensatt samarbeidsarena for fjellsport i Norge. Dette kan videre føre til en større bakgrunnsforståelse for noen av de interessekonflikter vi ser kommer til syne i dag.

Oppgavens gang

Oppgaven er først bygget opp med en innledning som beskriver problemfeltet og gjør rede for oppgavens problemstillinger. Jeg har deretter foretatt en gjennomgang av Bourdieu og hans begreper, med særlig fokus på kapital, felt og habitus. På den måten har jeg forsøkt å synliggjøre aktørenes og organisasjonenes innbyrdes sosiale spill. Jeg ønsker gjennom dette å komme frem til en forklaring på hvorfor NF har utviklet seg til det den er i dag, og hvorfor aktørene og medlemsorganisasjonene prioriterer og fokuserer som de gjør. Jeg har valgt å bruke kun en teoretiker som teoretisk bakgrunn for oppgaven, da jeg mener at ved å gå i dybden med denne teori kan jeg synliggjøre enda tydeligere Bourdieus begreper og hans

forståelse av det sosiale spill som kan relateres til min oppgave. Jeg har i tillegg plassert Bourdieu posisjon som teoretiker i det filosofisk-sosiologiske feltet. Deretter har jeg grundig redegjort for mine metodiske valg i oppgaven. Gjennom å fremlegge mine metodologiske valg har jeg forsøkt å gjøre oppgaven så gjennomskiktig for leseren som mulig. Etterfølgende har jeg redegjort for bakgrunnen for opprettelsen av NF, hvor jeg forsøker å plassere NF i en historisk og samfunnsmessig kontekst. Siden har jeg i hovedkapittelet om NFs historie forsøkt å få frem de resultater som min undersøkelse av NF har frembrakt. Her har jeg gått igjennom NFs historie fra 1988 i kronologisk rekkefølge, med særlig fokus på årene 1994 til 1999. Avslutningsvis har jeg analysert undersøkelsen opp mot Bourdieus begrepsapparat og opp mot mine problemstillinger. Jeg forsøker dermed å gi en forståelse for NFs historie og utvikling ut ifra Bourdieus teoretiske grunnlag.

Tidligere forskning

En detaljert undersøkelse av NFs historie er ikke blitt foretatt før, og min oppgave er på denne måten et resultat av et nybrottsarbeid. Men ulike temaer knyttet til feltet rundt NF er tidligere blitt undersøkt. Geir Grimeland har med sitt eget nybrottsarbeid gjort en undersøkelse av klatringens historie fra 1900 til 2000, og her kommer særlig NKF og NTKs historie tydelig frem (Grimeland 2000). Hans masteroppgave har gitt meg et historisk overblikk over de viktigste strømmingene knyttet til norsk klatrehistorie. Særlig har Grimeland kunnet gi meg et historisk overblikk over prosessene rundt Utvalg for Sportsklatring (USK) og utviklingen av NKF. Dette har gitt meg en førforståelse for noen utvalgte konfliktområder, noe som jeg har kunnet knytte opp mot mitt eget arbeid med NF. Marianne Singsaas (Singsaas, 2004) har i sin masteroppgave brukt Bourdieu som teoretiker til å belyse kjønnsproblematikker i tidlig norsk fjellsporthistorie. Gjennom hennes bruk av Bourdieu knyttet opp mot et fjellsporthema har dette inspirert meg til å bruke Bourdieu i min egen oppgave. Hennes oppgave har også vært med til å gi meg en forståelse av tidlig norske fjellsporthistorie, som bakgrunn for fjellsporthistorie i Norge som helhet. Asle Bergsgard har brukt Bourdieu i sin avhandling om det idrettspolitiske maktspill, og har knyttet Bourdieu opp mot en historisk analyse av nyere idrettspolitikk (Bergsgard 2005). Ved å bruke Bourdieus teoretiske begrepsapparat har Bergsgard vist at det er mulig å avdekke maktrelasjoner og spill i et felt, i dette tilfellet det idrettspolitiske. Bergsgards (2005) bruk av Bourdieus begreper i sin analyse har vært inspirerende i forhold til arbeidet som er gjort i denne oppgaven. Alf Odden har gjort en

analyse over friluftslivets endringsprosesser i nyere tid i sin doktorgrad (Odden 2008), og også han har brukt Bourdieu som teoretisk grunnlag. Hans redegjørelse for Bourdieus begreper i sin avhandling har gitt meg et overblikk over Bourdieu som teoretiker. Hans avhandling har også tilført ny kunnskap om friluftslivets status blant befolkningen i dagens samfunn, noe som har vært aktuell for min redegjørelse rundt dagens situasjon i fjellsportmiljøet i Norge. Bjørn Tordsson har i sin doktorgrad gitt et historisk overblikk over friluftslivet i det 20 århundre (Tordsson 2003). Hans arbeid har gjort at jeg detaljert har kunnet se hvilke prosesser i friluftslivet som har vært kjennetegnende for ulike tidsperioder. Dette har gitt meg en bakgrunnsforståelse for hele friluftslivsfeltet i Norge. Alle disse undersøkelsene har gitt meg en bra bakgrunnsforståelse for det feltet som har omsluttet NFs historie.

Avgrensninger

Metodisk har jeg valgt det kvalitative intervju, dokumentundersøkelser og litteraturstudier som bakgrunn for min oppgave. Dokumentundersøkelsene består hovedsakelig av arkivmateriale fra NF og NKF, brev og annen kommunikasjon mellom sentrale personer, samt debattinnlegg i ulike blad. Jeg har ønsket å gå i dybden med en bestemt case, nemlig NFs utvikling, og derfor har et kvalitativt metodevalg passet best. For å begrense oppgaven har jeg valgt å intervju 8 sentrale personer, alle er enten nåværende eller tidligere medlemmer av NF. Jeg har valgt å intervju personer som har vært sentrale for de ulike utviklingsprosessene i NFs historie. Ved å fordype meg i NFs arkiv har jeg forsøkt å få et bredt bilde av NFs utvikling. I tillegg har jeg funnet tilleggsmateriale om NF og NKFs forhold til NF gjennom å fordype meg i NKFs arkiv. På grunn av tidsbruk og avgrensning av oppgaven har jeg valgt å ikke fordypet meg i DNTs eller NTKs arkiv. Jeg har valgt å fokusere på det arkivmateriale som har gitt uttrykk for ulike sosiale prosesser og spill i og rundt NF. For å begrense oppgaven har mitt utvalg av arkivmateriale vært fokusert på møterefater, årsmeldinger, korrespondanse mellom organisasjoner og interne notater. Det er blitt foretatt ut fra en forståelse for hva som har vært relevant for oppgavens problemstilling og oppgavens teoretiske bakgrunn.

Problemstillinger

Ved å belyse NFs historie med fokus på medlemmenes bakgrunn i de ulike klatrerelaterte felt og verditilknytninger, vil jeg se på hvordan dette henger sammen med stridighetene innad i NF feltet. Dette vil jeg siden knytte opp til dagens situasjon i NF. På bakgrunn av nevnte målsetting og avgrensninger blir min problemstilling som følger:

- **Hvilke grunnleggende interesser hadde de ulike aktørene i NF for å starte opp et NF, og samstemte aktørenes målsetting med hverandre?**
- **Hvilken effekt hadde Norges Klatreforbunds (NKF) opprettelse og utvikling på samarbeidet i NF frem mot omstruktureringen i 1999, og hvordan påvirker dette synligheten av aktørenes relasjoner, maktforhold og interessemotsetninger?**
- **På hvilken måte har interessemotsetningene innad i NF påvirket organisasjonens posisjon og gjennomslagskraft?**

Ved hjelp av disse tre problemstillingene håper jeg å kunne synliggjøre NFs utvikling som organisasjon og som arena hvor ulike meninger og verdier rundt norsk fjellsport kommer frem.

Begrepsavklaring

Jeg har benyttet meg av ulike begreper i min oppgave som jeg vil gjøre rede for i det følgende:

Friluftsliv er et begrep som har hatt en stor utvikling av sitt meningsinnhold spesielt i siste halvdel av 1900 – tallet. Jeg vil i oppgaven ikke komme inn på en spesifikk definisjon av

friluftslivsbegrepet, men velger å ha en bred forståelse av fenomenet ut fra begrepene: ”møte med natur, den gode tur og den meningsfulle opplevelsen” (Tordsson 2003).

Fjellsport betegner en bred vifte av aktiviteter som foregår i fjellet, og som innebærer en viss risiko. Fjellsport brukes her som en fellesbetegnelse for fjellklatring, tinderangling og brevandring. Det er vanlig praksis å benytte tau og annet sikkerhetsutstyr for å minimere faren ved aktiviteten. Fotturer i fjellet vil ikke omfattes av begrepet fjellsport. Fjellsport oppfattes vanligvis som en del av friluftslivets mangeartede uttrykk.

Klatring brukes i oppgaven som en fellesbetegnelse for en rekke aktiviteter som foregår i det vertikale rom. Klatring kan både foregå inne på vegger bygget til formålet, eller på utendørs klipper. Klatring kan både foregå under tregrensen eller i høyfjellet. Det er betegnet som en risikofylt aktivitet, og det er vanlig praksis å bruke tau og annet sikkerhetsutstyr når aktiviteter foregår mer enn 3-4 meter over bakken. Klatring kan forstås som en del av friluftslivet, men alle uttrykk for klatring vil ikke inngå som en del av friluftslivsbegrepet siden den noen ganger foregår innendørs eller under et mer idrettslig preg.

Fjellsport-Norge viser til det miljøet som kjennetegner de personer som både privat og kommersielt utøver fjellsport i Norge, og hvor noen av dem er knyttet til ulike fjellsportorganisasjoner.

Klatre-Norge viser til det miljøet som kjennetegner de personer som både privat og kommersielt utøver klatring i Norge, og hvor noen av dem er tilknyttet ulike klatreorganisasjoner.

Klatrefeltet viser til hele klatringens felt forstått ut ifra Bourdieus begrepsapparat. Fjellsport inngår i denne oppgaven som en del av klatrefeltet

Teoretiske perspektiver

Min inngangsvinkel til å forstå hvordan Norges Fjellsportforum som fjellsportorganisasjon har utviklet og endret seg, er fundert i kultursosiologen Pierre Bourdieus sosiologiske teorier. Hans fleksible begrepsapparat muliggjør studier innen mange ulike samfunnsområder. Det er spesielt gjennom hans begreper; felt, spill, habitus og kapital, ulike forskere har mulighet for å belyse hva som ligger til grunn for menneskelig samhandling og utvikling av maktrelasjoner i et bestemt felt. Begrepene som Bourdieu har utviklet skal ikke forstås som bestanddeler i en stor altomfattende teori. Det skal mer forstås som et sett tankeredsaker som tar form i forbindelse med empirisk forskning. Ved å bruke Bourdieu som teoretiker vil det derfor være mulig å studere både hvordan bestemte forhold er nå, og hvordan de kan endre seg over tid (Wilken:8, 2008, Odden, 2008).

Idet NF har vært preget av endring av status og maktrelasjoner i det klatreorganisatoriske felt over tid, kan Bourdieu være med på å kaste lys over hvorfor og hvordan dette er skjedd. Ifølge Bourdieu inngår mennesket alltid i sosiale relasjoner. Disse relasjoner inngår i et samfunn som alltid er lagdelt og hierarkisk. Videre peker han på at ulike institusjoner vil på ulike tidspunkter spille en betydningsfull rolle i å naturliggjøre bestemte former for verditilskrivning og kapital (Wilken:9, 2008). Dette vil i høy grad da også gjelde NF, som over tid har vært en arena for diskusjoner, dragkamper og ulike verdiprioriteringer

For å forstå Bourdieu må jeg trenge inn hans begrepsverden for å gjøre dem anvendelige i egen forskning. Derfor vil jeg i det følgende redegjøre for hans begreper felt, spill, habitus og kapital.

Bourdies begrepsapparat

Det er viktig når en ser på Bourdieus begreper, at en ikke ser dem hver for seg, men i sammenheng med hverandre. Spesielt begrepene felt, habitus og kapital er relasjonelle begrep som ikke kan forstås hver for seg. Bourdieus begreper skal i tillegg til et teoretisk verktøy ses som empiriske verktøy, som ikke kan løsrives fra den empiriske sammenheng (Odden, 2008).

At jeg allikevel tar for meg ett begrep av gangen er nettopp for å skape oversiktighet for leseren.

Felt

Bourdieu deler det sosiale rommet inn i ulike sosiale felt. Med det sosiale rom mener han rommet for sosiale hierarkiske posisjoner og rommet for livsstiler. Svært mange sosiale fenomener kan forstås bedre om en plasserer dem inn i dette sosiale rommet. (Prieur:131, 1998). Et felt er en del av det sosiale rommet, og beskriver en sosial arena, hvor praksis utspiller seg (Wilken: 38, 2008). Et felt kan beskrives som et nettverk av relasjoner mellom forskjellige agents posisjoner og livsstiler. (Bourdieu og Wacquant: 84, 1993) Med agent mener Bourdieu individer som opererer i det sosiale rommet (Odden, 2008) Kriteriet for å definere et felt er at man kan påvise at det er noe på spill som agentene finner det verd å kjempe for. (Wilken:39, 2008). Et felt kan både være snevert eller bredt. Et politisk felt vil være et typisk bredt felt, mens et motefelt vil være litt smalere. Klatringens felt vil typisk være et smalt felt, med et begrenset antall aktører. NF organisasjonen vil bli betegnet som en del av klatringens felt, og hver medlemsorganisasjon som for eksempel NKF og NORTIND vil representere hver sin del av feltet. De ulike felt vil være berørt av hverandre og påvirke hverandre. Klatringens felt vil bli berørt av det politiske felt i forhold til reguleringer og bestemmelser rundt sertifiseringskrav til instruktører.

Bourdieu bruker feltbegrepet som et analytisk begrep, og beskriver det som en arena, hvor aktørene er innforstått med det fundamentale synspunktet på verdenen som hersker i feltet. Som i et sosialt mikrokosmos aksepteres spesifikke oppfatninger, inndelinger og bestemt uttrykkformer. Det som gjør at en kan oppdele et område i et felt er at feltet preges av å ha sitt eget mål og sin egen doxa. Med doxa vil Bourdieu vise til at hvert felt har sin egen særegne logikk; et bestemt mål, et sett av grunnleggende trosretninger og prinsipper (Bourdieu: 21, 1999). Doxa er de uuttalte og et langt stykke på vei udiskutable premisser som agentene handler i forhold til, og som gjør kampen i feltet meningsfull. (Wilken: 40, 2008) Det ligger implisitt at man aksepterer denne doxa for å være et fullverdig medlem av feltet:

”Alle de som deltar i feltet, enten de forsvare ortodoksien eller heterodoksien, har det til felles, at de stilltiende slutter seg til den samme doxa, som muliggjør konkurransen mellom dem, og som setter grensene for den”. (Bourdieu, Pierre: 105, 1999)

Det kan være forestillinger om hva som er rett eller galt, eller hva som er de riktige verdiene eller oppførsel. Doxa er på den måten de underliggende strukturene som ligger implisitt i feltet, og som utgjør hele forutsetningen for at et felt eksisterer som det gjør. Et felt skal derfor forstås som en arena for sosial samhandling, som preges av en bestemt doxa. Og denne doxa virker både strukturerende på sine deltagere, på samme måten som deltagerne påvirker strukturene i feltets doxa. Innen NF-systemet vil NF-delfeltets mål i NFs startfase være å få til en felles mal for opplæring og sikkerhetsrutiner gjennom Nasjonal Standard. Dette er den underliggende struktur i NF, dens doxa. Bourdieu definerer også doxa som en forestilling rundt hva som er rett og galt, hva som er de riktige verdiene eller den rette oppførsel. Hvis vi ser dette i forhold til NF har ideen rundt NF alltid vært at organisasjonen skal fremme naturvennlig og sikker ferdsel i tråd med de norske friluftslivstradisjonene. Dette blir da også en del av NFs doxa.

Måten Bourdieu beskriver sosial samhandling i et felt, er preget av at han ser på mennesket som en aktør i evig konkurranse og konflikt. Han beskriver ethvert felt som en arena hvor et spill konstant foregår, idet et ståsted eller et synspunkt i et felt per definisjon er forskjellig og konkurrerende (Bourdieu:191, 1999). Det å tilhøre et felt henger uløselig sammen med å være fanget av spillet i feltet. Hvert felt preges av å ha et mål som skal nås, og derfor vil en deltager i feltet ha en sterk tro på spillets mening og på verdien av det som står på spill (Bourdieu:16-18, 1999). Innen NF er et av målene å få til et samarbeid, og derfor vil de ulike organisasjoner så langt det er mulig, bøye av for egne prinsipper og private mål for å få til dette målet om samarbeid. Agentene aksepterer spillets forutsetninger. Men samtidig kjempes det kanskje en stille kamp mot å kunne påvirke samarbeidet mest mulig mot agentenes egne interesser. På den måten kan NF agentenes mer private målsettinger gjøre at spillet kan bli konkurrerende og konfliktfylt.

Dermed styres hvert felt av en spesifikk logikk, som igjen ligger til grunn for spillets struktur i feltet. Ved å delta i spillet i feltet, bekrefter deltagerne at det er noe å spille om. Bourdieu peker på at det er denne underforståtte innforståelse som ligger til grunn for konfliktene i et felt (Bourdieu/Wacquant: 85, 1993).

På den måten er spill for Bourdieu en metafor, som gjør det mulig å snakke om det sosiale liv på en måte som understreker kamper, kapitaler, interesser og ulikheter. Bourdieus teori legger derfor ikke opp til en diskusjon om det frie valg til å delta i spill. Oftest vil en delta i spill en ikke selv har valgt, og det er ikke alltid en vet hva spillene dreier seg om (Wilken:50, 2008).

Habitus

For Bourdieu kan felt og habitus ikke skilles, men må alltid betraktes sammen. En persons habitus blir nemlig alltid påvirket av et felt og omvendt. Men hva er habitus? Bourdieu forklarer det med et "jeg" i det fysiske og sosiale rommet som et system av disposisjoner. "Jeget" innehar dermed en posisjon i dette rommet som regelmessig er knyttet til stillingstagner over for den fysiske og sosiale verden (Bourdieu: 136, 1999) Bourdieus habitusbegrep kan derfor forstås som et kulturbegrep, som understreker den dynamiske relasjon mellom individet og det sosiale. Det refererer til både individets mentale disposisjoner, til erfaringenes kroppslige forankring, og til individets sosiale forankring (Wilken: 37, 2008).

Bourdieu forklarer at mennesket er sosiale aktører som er utstyrt med en habitus som er innskrevet i kroppen gjennom tidligere erfaringer. Det er et system av mønstre for oppfattelse, vurdering og handling som gjør det mulig å utføre handlinger styrt av praktisk kunnskap (Bourdieu: 144, 1999). Mennesket innehar derfor en habitus, en form for disposisjon til å velge noe frem for noe annet, et skjema som det forstår verden ut ifra, og som det foretar valg ut ifra. Disposisjonene er et resultat av sosial erfaring, kollektive minner, måter å røre seg på og måter å tenke på som er blitt kroppsliggjort opp gjennom hele livet. Hvis vi setter dette i perspektiv til aktørene i NF, vil disse ut ifra sin fortid, sine erfaringer og sine disposisjoner, inneha ulike preferanser i forhold til meninger og forståelse for klatrefeltet. Dette vil videre påvirke aktørenes diskusjoner og meningsutvekslinger mot enighet og uenighet. Det kan en tydelig se i motstanden mot opprettelsen av NKF. Utvalgte NF medlemmer reagerer sterkt på

en strukturell idrettsifisering av klatrefeltet gjennom NKFs tilknytting til NIF. Fjellklatrernes habitus var på 1970-tallet i stor grad knyttet opp mot den økofilosofiske tradisjon med naturverdenkning, frihetssøken og en viss form for sivilisasjonskritikk. Dette medfører at motstanden mot NKF, som en statlig tilskuddsstyrt organisasjon som vil byråkratisere klatringen, bygger seg opp.

Denne praktiske sansen er på denne måten en del av et kroppslig skjema, som har rotfestet seg i kroppen, og i en måte å føre kroppen på. Bourdieu kaller dette for en *hexis* (Bourdieu: 150, 1999). Derfor er habitus ikke bare en sinnstilstand, det er en kroppstilstand. Hvordan mennesket står, sitter eller snakker, er forankret i kroppen, og er i det daglige utenfor bevissthetens grep. Bourdieu peker på at habitus er et produkt av spesielt tidlig sosialisering, og dermed er disposisjonene ofte glemte. Kroppen formes derfor av habitus, og samtidig uttrykker den habitus (Wilken 37:2008).

Habitus og felt

Kroppen som habitus skaper dermed seg selv og viderefører seg selv, samtidig som den blir påvirket av ulike felt. På den måten er kroppen alltid i kontinuerlig forandring og vil derfor være i en evig dobbel relasjon til verden: strukturert og strukturerende (Bourdieu:150-158, 1999). Det er således to prosesser som foregår: individet tilegner seg kunnskap som gjør det i stand til å handle meningsfullt i verden. Samtidig omsetter individet denne kunnskap til praktisk handling.

Bourdieu ser ikke dette system som noe regelbundet eller automatisk system, han peker derimot på at individet ofte improviserer seg igjennom tilværelsen, slik den former seg. Men at habitus utstyrer mennesket med en matrise for hvordan de oppfatter og forstår. Derfor handler mennesket på en bestemt måte i en gitt situasjon (Wilken: 36, 2008). Hvis vi overfører dette på aktørene i NF, kan en for eksempel se at NF-medlemmene i spesielt senere tid tilhører to ulike felt innen klatring, nemlig sportsklatreren og fjellklatreren. Sportsklatreren har typisk fokus på den målbare idrettsprestasjon, mens fjellklatreren vil helle mer i retning av naturopplevelsen. Når disse to mennesketyper med en noe ulik *hexis* skal ha en

dialog om et emne innen klatreutdanning, kan det være to helt forskjellige kroppslige matriser som ligger til grunn for hvordan personene oppfatter de ulike problemstillingene. Det kan også være helt forskjellige verdier og etikk som ligger til grunn for dialogen mellom de to. Habitus går dermed inn og påvirker hvordan dialogen former seg, og hva som står på spill for den enkelte.

Men dermed er det ikke sagt at sportsklatreren eller fjellklatreren ikke kan endre mening og verdifokus underveis i dialogen. I et felt vil de enkelte aktørers habitus bestemme hva som skal skje i et felt, samtidig som feltet påvirker den enkeltes habitus:

”Således, idet habitus er et produkt av en historie, setter habitus inn sin praktiske kunnskap om verden, det vil si de er strukturerte av den verden som de strukturerer”. (Bourdieu: 154, 1999)

Habitusformene endrer seg derfor ustanselig i forhold til nye erfaringer. Disposisjonene til en aktør i et felt vil på den måten hele tiden være i bevegelse, idet det vil skje en konvertering av en persons opprinnelige habitus for å tre inn i et spill. Bourdieu ser dette som en forutsetning for å erverve seg et felts spesifikke habitus. I NF vil det foregå en dialog mellom medlemmene, selv om aktørene har bakgrunn i ulike klatretradisjoner. Aktørene må derfor tilpasse sin habitus til NF for å kunne delta i dialogen, og for å kunne spille med. Men det er dermed ikke sagt at denne tilpasningen er lett. En konvertering til et nytt felt vil som regel aldri skje på en radikal måte, idet den finner sted ut ifra de premisene som ligger i den foregående tilstand, i den foregående habitus tilstand (Bourdieu: 16, 1999). Han peker på at prosessen er langsom og at den foregår gradvis, idet habitus ikke har livsvarige disposisjoner. Forandring kan skje, men det skjer som regel meget tregt (Bourdieu:18, 1999) (Wilken: 38, 2008). På den måten kan et felts spesifikke logikk etter hvert institueres i en feltdeltakers habitus igjennom en kroppsliggjort sans for spillet i feltet:

”Habitus er en sosialisert kropp, en strukturert kropp, en kropp som har inkorporert de immanente strukturene i en verden eller i en del av denne verden, i et felt, og habitus strukturerer både persepsjon av og handling i denne verdenen. (...) Og når de inkorporerte og de objektive strukturene svarer til hverandre, nå oppfattelsen er

konstruert i henhold til strukturene i det som oppfattes, virker alt selvinnytsende, selvsagt". (Bourdieu: 137, 1996).

Der skjer altså en konstant vekselvirkning mellom felt og habitus. Feltet strukturerer habitus, samtidig som habitus bidrar til å konstituere feltet. Bourdieu peker på at den sosiale virkelighet eksisterer i en dobbelt dimensjon: i tingene og i bevisstheten, i feltet og i habitus, inni og utenfor aktørene: Det er fordi verden har skapt *meg* og har skapt de kategorier *jeg* bruker til å oppfatte med, at den forekommer *meg* naturlig og innlysende riktig (Bourdieu/Wacquant 113, 1993).

Å handle i et felt er derfor ikke kun avfødt av en bevisst handling, men er et sosialt fenomen som ligger hinsides personens planer og bevisste overveielser. Bourdieu ser at hvis en er mentalt strukturert i overensstemmelse med den verden en spiller i, synes alt helt selvfølgelig, og spørsmålet om å finne ut om spillet er verd innsatsen trengs ikke å bli stilt. (Bourdieu: 133, 1996)

Kapital

Kapital, felt og habitus kan som sagt ikke forstås uavhengig av hverandre. Kapitalbegrepet sier noe om hvor aktørene befinner seg i det sosiale rommet, et rom som består av ulike statusgrupper. Det er Bourdieus begrep om ulike kapitalformer som gjør at samfunnets sosiale spill ikke kan forstås som tilfeldige spill. Bourdieu henter sitt kapitalbegrep fra Karl Marx og hans teori om at adgang til makt bestemmes av adgangen til materiell kapital. Han kombinerer dette med Max Webers distinksjon mellom makt og status, og peker på at det finnes flere former for makt i et samfunn, og at de er knyttet til ulike kapitalformer. Ut over den materielle, økonomiske kapital som Marx beskjeftiget seg med, finnes det i følge Bourdieu kulturell kapital (legitim kunnskap, utdanning, kompetanse) og sosialt kapital (familierelasjoner, nettverk, forbindelser). Han opererer dessuten med symbolsk kapital, som refererer til evnen å omsette de andre kapitalformer til andre verdier, f.eks. moral. (Wilken:39, 2008) Bourdieu beskriver kapital som en slags jeton, som har gyldighet innen et bestemt felt, som et slags våpen og som en innsats. Innehaveren av kapital kan i kraft av sin kapital utøve en viss makt og innflytelse, og på den måten eksistere i feltet. Å disponere kapital dreier seg

ikke bare om å besitte resurser, men om å forvalte en slags sosiale krefter, som kan gi kontroll over viktige sider ved samfunnslivet (Danielsen, 1998). Han peker på at det er styrkeforholdet mellom spillerne som definerer feltets struktur, og kapital eksisterer og fungerer derfor kun i relasjonen til sitt felt (Bourdieu/Wacquant: 88, 1993).

Innen områdene økonomisk, sosialt og kulturelt kapital kan en person ha mer eller mindre kapital. Dette vil igjen avgjøre hvordan han agerer og oppfattes i et bestemt felt. Som en slags overkategori ligger den symbolske kapital. Bourdieu understreker at både den økonomiske, kulturelle og sosiale kapital kan fungere som symbolsk kapital (Bourdieu:251,1999). Den symbolske kapital eksisterer i det sosiale rommet i form av anseelse, tro, tillit, rykte, og den er fokusert på en persons sosiale betydning og eksistensberettigelse i et felt. Det er en kapital basert på det kognitive, idet den hviler på kunnskap og anerkjennelse (Bourdieu:142, 1996). Det kan bety at økonomisk, sosial eller kulturelt kapital kan konverteres til symbolsk kapital, og gi innflytelse på noen av de andre kapitalområder hvor personen i utgangspunktet har en litt lavere kapital. En person som er ansett og utstråler tillit vil ofte komme bedre ut av en lønnsforhandling, enn en person som gjør akkurat samme jobb, men som mangler symbolsk kapital (Danielsen 77, 1998). Bourdieu peker på at den symbolske kapital er avgjørende i et felt for hvem som har makt og definisjonsmakt. Å være kjent og anerkjent betyr at en besitter makt til å gjenkjenne og anerkjenne, til å mene noe om en sak. Anerkjennelsen av en persons kapital vil på den måten gi en legitim maktposisjon i det sosiale rommet (Bourdieu:173, 1999). Den symbolske kapitalen sikrer på denne måten former for dominans som innebærer en avhengighet av dem som det er mulig å dominere:

”På den måten styrer makten (dvs. kapitalen, den sosiale energien) de muligheter som objektivt tilbys hver enkelt spiller, hva som er mulig og hva som er umulig for han (...).” (Bourdieu, Pierre: 226, 1999)

Det vil si at i et hvilket som helst felt kjemper aktører og institusjoner med de *våpen* og i følge de reglene som konstituerer feltet. Det som står på spill er de spesifikke belønningene som feltet kan tilby. Men Bourdieu peker på at de ulike aktørene på ingen måte stiller likt i spillet. De som dominerer feltet sitter på makten. På den andre siden må makthaverne i de ulike felt reagere på en motstand og kravformuleringer fra de andre deltakerne i et felt. Derfor vil et felt

over tid aldri være stabilt, men hele tiden på vei mot omstrukturering og forandring (Bourdieu/Wacquant: 90, 1993).

I NF feltet vil dette komme til uttrykk gjennom at ulike personer eller medlemsorganisasjoner får gjennomført flere ideer og forslag enn andre. Agentene vil for eksempel i ulike grader besitte språklig kapital, og dermed i ulike grader være i stand til å kunne vinne diskusjonen om et emne. Andre agenter vil besitte mer eller mindre aksept i gruppen på grunn av deres akademiske tyngde eller klatremessige prestasjoner. Dette vil igjen kunne påvirke gruppens menings- og holdningsutvikling. Den sosiale eller symbolske kapital til hver enkelt agent har mye å si i en gruppesammenslutning som NF, og dette vil igjen sette et preg på hvilke forlag som får gjennomslagskraft, og i hvilken retning NF som organisasjon vil utvikle seg.

For Bourdieu er den sosiale verden derfor på ingen måte et lotteri, hvor alle stiller likt. Han ser det nærmere som en konkurranse eller et spill hvor de ulike deltakere stiller med ulike typer handikap. Dette spill har vart i generasjoner, det vil si at hver deltaker besitter oppsamlede poeng fra alle sine forfedre. Hver deltaker samler på denne måten opp positive eller negative gevinster og dermed en større eller mindre kapital. Sammen med de tilbøyelighetene som ligger i deltakerens habitus og som er forbundet med størrelsen på deres kapital, er det dette som styrer deltakerens strategi i det sosiale spill innen de ulike felt. (Bourdieu: 223, 1999). Derfor har Bourdieu vanskeligheter med å se muligheten for en interessefri handling. En handling i et felt er alltid utført i en underforstått sans for spillet, i en sammensvergelse mellom mentale strukturer og den sosiale verdens objektive strukturer. På den måten blir spørsmålet om spillet er verd innsatsen ofte ikke stilt da det sosiale spill er et spill som lar seg glemme som et spill. (Bourdieu:133, 1996)

”Den handlingsteori jeg foreslår går ut på å si at de fleste menneskelige handlinger finner sitt grunnlag i noe som er noe helt annen enn en intensjon: i ervervede disposisjoner som gjør at handling kan og må tolkes som orientert mot dette eller hint mål uten at en av den grunn kan si at det har vært en bevisst søken etter dette målet som sitt grunnlag” (Bourdieu, Pierre: 84, 1996).

Makt og symbolsk makt

For Bourdieu finnes det mange former for utøvelse av makt, som er en del av det naturlige spillet som foregår i den sosiale sameksistens blant mennesker. Men han er særlig interessert i den form for makt som er tilslørt og som en ikke umiddelbart legger merke til, nemlig symbolsk makt. Symbolsk makt kan blant annet være en makt til å skape verden gjennom hvordan man oppfatter verden, gjennom utsagn. Gjennom symbolsk makt kan en på den måten oppnå samme resultater som det er vanlig å oppnå med fysisk eller økonomisk styrke. Bourdieu peker på at ulike klasser deltar i rent symbolske kamper for å påtvinge seg en definisjon av den sosiale verden som svarer best til deres egne interesser. Men at den kun virker når den anerkjennes (Bourdieu: 42- 45, 1996). Gjennom definering og klassifisering kan man få agentene til å tro på bestemte tolkninger om hvordan verden er innrettet, og slik kan man sikre reproduksjon av de eksisterende maktforhold (Wilken:69, 2008).

Bourdieu betegner symbolsk vold som en myk form for vold, og som en ”usynlig makt”. Dette innebærer at både de som utøver makten og de som den utøves i forhold til, miskjenner at det finner sted en maktutøvelse. Dette skjer når dominansforholdet blir en del av feltets doxa, og både den dominerende og dominerte oppfatter noen bestemte skjemaer som naturgitte (Prieur:143, 1998). En måte dette kan skje på er blant annet gjennom språket. Som en strukturerende struktur (et middel til å forstå verden med) og som en strukturert struktur (et medium som kommunikasjon av verdensforståelser), blir språket både en kamparena og et våpen (Wilken: 74, 2008). Språk blir dermed et middel i en maktrelasjon. Når mennesker snakker forsøker de som regel ikke kun å bli forstått. De forsøker samtidig å bli trodd, å bli adlydt, å bli respektert og bli lagt merke til. På den måten er språket ofte knyttet opp mot agentens symbolske kapital. Språk strukturerer dermed relasjonen mellom mennesker og hierarkiserer dem sosialt. På den måten kan gjeldende betraktningmåter kanskje virke nøytral. Men de er som oftest relatert til dominerende klasser og til den dominerende makten (Wilken: 74-76, 2008).

For å kunne analysere NF feltet og den symbolske makt, kan en for eksempel gjennom møterefater lese hvilke meninger og definisjoner som er de dominerende, og se ut fra dette

hvilke personer som definerer den symbolske makten i feltet: Hva er det som blir besluttet, og hvilke agenter legger premissene for det som blir besluttet.

Bourdieu i et vitenskapsteoretisk lys

Bourdieu er en av de mest innflytelsesrike tenkere innen samfunnsforskning og sosialfilosofi i siste halvdel av 20.århundre. Hans produksjon av skrifter og forskning er enorm, og dekker spesielt områder innen sosial ulikhet og reproduksjon. Bourdieu beskjeftiger seg med epistemologiske spørsmål igjennom hele sitt forfatterskap, med særlig fokus på maktforhold. (Wilken: 10, 2008) Han er blant annet inspirert av samfunnstenkere og filosofer som Marx, Maus, Durkheim, Weber, Cassirer, Wittgenstein, Husserl, Lévi-Strauss, Merleau-Ponty, Austin, Bachelard og Panofsky (Wacquant:31, 1998) Han er meget kjent for sitt slektskap med Marx, noe som han opp igjennom har fått mye kritikk for. Hans tenkning er også inspirert av et forsøk på å bygge bro mellom den tradisjonelle kløften av eksistensialismen og strukturalismen, og subjektivismen og objektivismen. Dette vil jeg komme mer inn på i følgende kapittel.

Den skolastiske tradisjon

Bourdieus tenkning har slektskap med Ludwig Wittgensteins og John Austins språkteorier, med William James og John Deweys pragmatisme, og Nelson Goodmans ”irrealisme”. Felles med disse filosofene er en anti-intellektuell forståelse av handling og av kunnskap. Den franske sosiologiskolen, som Bourdieu har vært meget knyttet til, har i tillegg vært preget av et organisk forhold mellom filosofi og samfunnsvitenskap. Dette står i sterk kontrast til mange andre land. Bourdieu kritiserer den ensidige filosofiske tradisjon, hvor det generelle uttrykket har vært en overlegen avstandtagen til den alminnelige verden og til samfunnsvitenskapene. Han kritiserer her i stor grad det ”skolastiske blikket”, og den skolastiske tenkningens ide om den rene tekningen¹ (Wacquant: 39, 1998). Denne ide medfører at filosofene setter en slags parentes om sin økonomiske og sosiale nødvendighet, at filosofene har en illusjon om å være

¹ Han peker på at i Renssansen gjenoppsto den skolastiske tanken etter en lang pause, og medvirket til at det i dag er en fullstendig atskillelse mellom det vitenskapelige, det litterære og det kunstneriske feltet. (Bourdieu:15, 1998/1997)

rykket ut av historien, å stå den overordnet. Når filosofene hever seg høyt over mengden med sin objektivitet, og tror deres filosofiske innsikter er allmenngyldige, ser Bourdieu dette som et uttrykk for den skolastiske fornuft, og ikke noe annet. (Østerberg: 150, 1998) Bourdieu peker på at så lenge denne tenkemåten ikke er klar over sine sosiale forutsetninger, blir det en systematisk feilkilde, både innen vitenskapens, politikken og estetikkens felt.

Bourdieu og Marx

Bourdieu betraktes ofte som en moderne marxist. Men Wilken (2008) peker på at det er mer hensiktsmessig å betrakte han som en teoretiker, som renoverer noen av Marx` sentrale begreper med det formål å nytenke Max Webers opposisjon mellom klasse og stand (Wilken: 52, 2008). Bourdieu hentet sin teori om kapital fra Marx økonomiske teori, men bruker sitt begrep i en bredere forstand. Bourdieu og Marx er begge enige om at kapital ikke er en ting, men en relasjon. (Wacquant: 31, 1998). Men den økonomiske kapital er for Bourdieu bare en av mange kapital former. Kapital handler like mye om det symbolske, det kognitive og det sosiale (Odden: 9.7.2, 2008). Bourdieu definerer klassesetilhørighetsforhold både objektivt, subjektivt og relasjonelt. Han opererer på den måte med et mer romslig klassebegrep enn Marx. I motsetning til marxismen, som antar at sosiale maktkamper er relatert til klasseinteresser, utsprunget i ensartede klassesituasjoner, antar Bourdieu at klasseinteresser er et resultat av sosiale maktkamper. Det er klassestrukturen som muliggjør klassers eksistens, ikke omvendt. Det vil si at Bourdieu definerer klassestruktur i forhold til dem til enhver tid eksisterende arbeidsdeling, mens Marx` klassestruktur er et system av posisjoner som får verdi i forhold til deres relasjon til produksjonsmidlene (Wilken 53, 2008). Som Marx var Bourdieu opptatt av å avvise den rene teori, det vil si å avvise at en teori kan stå løsrevet fra det empiriske, som en lukket diskurs. Den teoretiske aktiviteten mente han ikke kunne løsrives fra den vitenskapelige konstruksjonen av et konkret forskningsobjekt. Derimot måtte det vitenskapelige arbeide være et praktisk møte med erfaringen. Marx og Bourdieu nærmer seg også hverandre i deres syn på den sosiale verden som en arena for evige kamphandlinger (Wacquant: 31-32, 1998).

Max Weber og Durkheim

På mange måter viderefører Bourdieu også Max Webers sosiologi. Hans beskrivelser av livsstilmønstre og habitus minner på mange områder om Webers beskrivelser av standslære, standsmessig livsførsel og standskamper, og spenningen mellom klassesituasjon og stand. Også på mange områder peker Bourdieus begrep om symbolsk makt og vold om Webers religionssosiologi. Webers vekt på herredømme og maktkamper er også en åpenbar bakgrunn for Bourdieus kultursosiologi. (Østerberg: 159, 1998)

Bourdieu lener seg også opp av Durkheim, igjennom sine beskrivelser av mennesket som et sosialt vesen: det er avhengig i å delta i samfunnslivet samt å bli anerkjent av andre. Det er derfor at utestengningen og marginaliseringen virker grusomt på et menneske. Bourdieu peker på at det er den symbolske volden som gjør det marginaliserte mennesket ensomt, ikke bare mangelen på materielle goder. Det sosiale liv er det som til syvende og sist gir livet mening (Østerberg: 159, 1998).

Strukturalismen

Med hans etnografisk-inspirerte metode som kjennetegnet hans teori og begrepsutvikling, posisjonerte Bourdieu seg i forhold til særlig Levi-Strauss og den franske strukturalisme inspirert av Saussure (Wilken: 18, 2008). Strukturalismen var egentlig en språketeori, men Levi-Strauss førte teorien videre til en strukturell forståelse av kultur og samfunn² (Wilken 33, 2008). Tanken bak denne er at den sosiale verden er styrt av objektive strukturer som er uavhengig av aktørens bevissthet og ønsker, og som styrer eller begrenser aktørens praksiser. Det kan for eksempel være kjønnsrelasjoner, ekteskapsforhold, forholdet til ting eller til

² Strukturalismen er en lingvistisk tradisjon med Saussure som sin grunnlegger (Shanning, 2000). Utgangspunktet for Saussure er at mennesket tillegger verden betydning igjennom sosiale konvensjoner. Igjennom at bestemte ting forbindes med bestemte tegn, f.eks. i språket, vil de enkelte tegns betydning eksistere som en relasjon til de andre tegn. På den måten blir de indre og avhengig forhold mellom språkets elementer spent ut i en struktur. Saussure vil på den måten finne frem til det vesentlige ved språket, dets strukturer. Levi-Strauss løfter dette videre inn i antropologien, hvor målet blir å søke etter de ubevisste strukturer, som ytringer og adferdsmåter er uttrykk for, både på individ og samfunnsnivå (Ibid).

religion. På den måten er det mulig å blottlegge de underliggende strukturene i ulike sosiale samfunn, for å se hvilke strukturer som virker styrende på det sosiale liv og samfunnet generelt. Bourdieu fant at problemet med strukturalismen var at man kanskje kunne analysere de reglene som tilsynelatende lå til grunn for det sosiale liv, men man kunne ikke derav utlede at reglene styrte folks handlinger. Han pekte på at folks kunnskap om egne praksiser ofte ikke var tilstedeværende, siden de ikke var verbalisert eller reflektert. Han fant derimot at mange handlinger er basert på en kunnskap som er internalisert i kroppen som en slags vane, eller habitus. Dermed kom Bourdieu med en stor kritikk mot den datainnsamling som kun er formulert på språklig data, denne mente han ikke kunne stå alene i en analyse av sosialt liv (Wilken: 20, 2008). Han konkluderte med at de sosiale reglene sjeldent samsvarte med sosial praksis. Derfor blir en nødt til å inkludere observasjoner av sosial praksis i sin undersøkelse. På den måten tilføyer Bourdieu en praktisk dimensjon til strukturalismen (Wilken: 22, 1998). Bourdieu tok også et oppgjør med det positivistiske grunnlaget som strukturalismen hadde. Nøytral forskning mente Bourdieu var en illusjon, da etnografen alltid er posisjonert i forhold til det samfunnet hun/han studerer. Bourdieu peker på at om ikke forskeren er bevisst over sin posisjon i forhold til sin undersøkelse, kan hennes/hans data derfor bli mer eller mindre tilfeldige (Wilken: 23, 2008).

Strukturalismen og Eksistensialismen

Bourdieu's teoretiske arbeid tok for alvor til på 1960 tallet. På den tiden var det stor strid mellom eksistensialismen, først og fremst representert av Jean-Paul Satre, og strukturalismen representert av Levi-Strauss. Bourdieu's mål ble etter hvert å bygge en bro over disse to teoretiske retningene. I motsetning til strukturalismen hevdet Jean Paul Sartre at mennesket selv velger sine handlinger, og derfor er ansvarlige for dem. Mennesket kan forstås som summen av sine handlinger, og mennesket er selv ansvarlig for å skape mening med sin verden. Men Levi Strauss kritiserte Satre for å forholde seg til en overflate, som egentlig er meningsfullt organisert av underliggende strukturer, som kan analyseres. Dette tok Bourdieu tak i, og påpekte at eksistensialismen og strukturalismen representerte henholdsvis en subjektivismen og en objektivisme. (Wilken: 32, 2008) Bourdieu peker på at dette mønsteret er typisk for en vestlig dualistisk tradisjon innen filosofi og samfunnsvitenskap: Enten sverger man til subjektivismen eller objektivismen. Enten henviser man til rasjonelt funderte

handlinger³, eller man peker på de grunnleggende strukturer. Enten forsker man på empiri, eller man drømmer seg bort i abstrakt teori. Bourdieu peker på at begge innfallsvinkler er viktige i studiet av sosial produksjon og reproduksjon. Samtidig som de også er relatert til hverandre. Dermed blir hans teori et forsøk på å bygge bro over subjektivismen og objektivismen, mellom eksistensialismen og strukturalismen. Han peker på at subjektivismen undersøker aktørens handlinger produseres og reproduseres, samtidig som de med objektivismen inngår i et sosialt system som påvirker subjektens handlinger strukturelt. Ved å sammenkoble disse to teoretiske retningene ønsker han derfor å forstå hvordan agentenes handlinger genereres, når de både er betinget av deres forståelse av systemet og begrenset av systemets objektive strukturer (Wilken: 34, 2008).

Et kritisk blikk på Bourdieu

Ulike teoretikere har rettet kritikk mot Bourdieus sosiologi opp gjennom tidene. Jeg vil i dette avsnitt komme kort inn på noen få kritiske punkter rundt Bourdieus tankesett som har betydning for min egen oppgave.

Det kan se ut til at Bourdieu fokuserer mest på en strukturell forståelse for individets handlingsmuligheter. Individet er for Bourdieu et produkt av de handlingsalternativer som de sosiale objektive strukturene fastsetter. I tillegg kommer den klassespesifikke Habitus som påvirker individet. Vi har dermed en aktør som er påvirket av en inkorporert struktur, og samtidig påvirker den omgivende struktur aktørens handlingsmuligheter. Bourdieu gir på denne måten ikke mye plass til individets handlefrihet i tradisjonell forstand. Dette uttrykker en klar asymmetri i forholdet mellom aktør og struktur, til strukturens fordel (Aakvag 2008). Dermed blir det lite plass til fokus på individets selvstendighet, frihet og evne til overskridelse i Bourdieus begrepsapparat, noen kritikere peker på er teoretisk uholdbart. Bourdieus fokus på at menneskets handlinger i siste instans kun er basert på interesser blir også kritisert. Han

³ Han kritiserer også rational choice teorien ut ifra sin ikke-intellektuelle handlingsteori, hvor kroppen handler, uten å være irrasjonell, motsatt det som rational choice teorien hevder. På den måten er mennesket ikke et kalkulerende egoistisk subjekt som den utilitaristiske tradisjonen hevder, men er i tillegg med sin habitus underlagt historiske ikke-bevisste og kroppslige strukturer for å foreta valg. (Østerberg: 153, 1998)

knytter individet og alt sosialt liv til nyttemaksimering, og utelukker altruismen som mulighet. Bourdieu på sin side bedrev kritisk avslørings sosiologi for å styre samfunnet mot mer rettferdighet. Kritikken mot Bourdieu munner ut i at han selv bedrev et sosialt prosjekt som hans teori beskrev som lite troverdig. Bourdieus samfunnsteori imøtekommer dermed ikke den opplysningsbaserte politiske praksis som han selv jobbet for å fremme (Aakvag 2008).

Bourdieu benytter også sine begreper til å beskrive den sosiale reproduksjon som fundamental i samfunnet. Det pekes på at hans begreper derimot er mindre egnet til å beskrive sosial endring. Gjennom sitt syn på språket som redskap for dominans og herredømme, blir språket det viktigste redskap for symbolsk maktutøvelse. Men Bourdieu vektlegger mindre at språket kan fungere kritisk og avslørende i forhold til maktbruk. Denne mulighet for refleksivitet i forhold til våre omgivelser bruker Bourdieu lite plass til å beskrive. Dermed glemmer han litt språket som mulighetsbetingelse for sosial endring, og begår en performativ selvmotsigelse i sitt virke (Aakvag 2008).

Min oppgave fokuserer på NF som en struktur hvor både aktørenes og organisasjonenes interesser kommer til uttrykk, og ikke på individets evne til overskridelse. Jeg dykker ned i Bourdieus strukturelle begrepsapparat med et fokus på interessespillet som det kommer til uttrykk både på aktør og organisasjonsnivå. Dette kan nettopp Bourdieu muliggjøre med sin forståelse for sosiale spill. Jeg har i oppgaven ikke fokusert i særlig stor grad på å forklare endringsprosesser, men jobbet mer mot en synliggjøring av aktørenes og organisasjonens interesser som de kommer til uttrykk i en endringsprosess. Derfor blir Bourdieu nettopp aktuell i oppgaven. I tillegg er min hensikt å belyse et komplekst område, ikke å løfte en moralsk pekefinger. At Bourdieu ville hevde at min oppgave på en eller annen måte allikevel uttrykker en personlig interesse for spillet, bevisst eller ubevisst er sikkert riktig. Hvilken interesse oppgaven er et uttrykk for er imidlertid ikke blitt bevisstgjort hos forfatteren.

Metodologiske overveielser

Som samfunnsforsker vil det å foreta en undersøkelse av et valgt tema sette noen rammer for hvilken metodologisk tilnærming jeg bør ha til mitt tema. Holme og Solvang (1991) ser metode som et redskap og en fremgangsmåte som kan løse problemer og brukes til å komme frem til ny erkjennelse. Jeg skal i min oppgave se på NFs utvikling i et Bourdieusk perspektiv, og måten jeg gjør bruk av metodeverktøyet får i aller høyeste grad betydning for mitt sluttresultat. Jeg har i min oppgave valgt å benytte meg av metodene i det kvalitative intervju samt kildegranskning. Dette er metoder som jeg mener legger et bra grunnlag for å få en bred undersøkelse, og derfor kan fange opp mange nyanser innen min problemstilling. Dette vil jeg begrunne i det følgende.

Valg av metode

Metodologisk pleier en å skille mellom kvalitative og kvantitative undersøkelser. I den kvantitative tradisjon omformes data til tall og mengde, såkalt harddata. I den kvalitative tradisjon er det forskerens forståelse eller fortolkning av det innsamlede som står i fokus. Kvalitativ forskning bærer preg av nærhet og dybde til forskningsobjektet, og er mer ustrukturert og fleksibel enn kvantitativ forskning. Gjennom en åpenhet og fleksibilitet i intervjusituasjonen kan detaljer og det særegne vektlegges. Den intervjuedes fortolkning av fenomenet kan åpne opp for nyanser, som gir undersøkelsen en ny dybde (Holme og Solvang 1991). Min oppgave har til hensikt å avklare et lite undersøkt tema, nemlig NFs historie. Mitt mål er å få frem nyanser innen dette tema sett ut ifra Bourdieus perspektiver, og derfor vil den kvalitative metode være mest hensiktsmessig å bruke. Idet den kvalitative undersøkelsesprosess kan virke som en interaktiv prosess, vil den gagne min problemstilling i særlig stor grad. Jeg kan konstant tilpasse mine intervju til min problemstilling, etter hvert som jeg får analysert de innsamlede data. På den måte vil en hermeneutisk sirkel sørge for at delene blir tilpasset helheten, og omvendt (Gilje og Grimen 1998).

Idet min undersøkelse nettopp har foregått over en viss tidsperiode, har undersøkelsene vekselvis vært fokusert på innsamling av data og intervju av informanter. Først har innsamlingsprosessen av dokumenter i NF arkivet vært gjort. Deretter har to intervju avløst dokumentundersøkelsene, hvoretter en ny dokumentinnsamling i NKF sitt arkiv er gjort. Etter en kort oversikt av det innsamlede materiale, har jeg intervjuet sentrale personer både innen NKF og NFs nåværende styre. Avsluttende er de siste intervju av sentrale NF aktører blitt foretatt. På den måten er den hermeneutiske sirkel blitt fulgt, og jeg har konstant vekslet mellom å fokusere på helheten og delene i oppgaven, og mellom innsamling og tolkning.

Å bruke den kvalitative metode kan ha noen ulemper. Skillet mellom datainnsamling og analyse kan være ganske uklart i en kvalitativ undersøkelse. Det krever mange ressurser å gå i dybden med intervjuene, og jeg kan aldri være sikker på om jeg intervjuer de beste personer som representanter for feltet. En annen utfordring er at all informasjonen jeg samler inn kan bli for kompleks til at jeg kan fastholde nyansene. Som forsker vil jeg alltid fokusere på en type informasjon frem for en annen, og noe vil bli glemt eller fortrent. Det at jeg kommer nært inn på mine informanter vil også kunne påvirke resultatet. Jeg kan miste min kritiske refleksjon, idet jeg er en del av "gjengen". Jeg kan i tillegg vegre meg for å stille kritiske spørsmål til de informanter jeg kjenner godt, eller som er mennesker som har betydning innen den organisasjon jeg tilhører som privatperson. (Jakobsen 2005) Disse problematikker vil jeg komme mer inn på i løpet av metodekapitlet.

Min undersøkelse bygger op en konstruktivistisk tradisjon, som er en betegnelse for en rekke nyere teorier om kultur og samfunn (Jørgensen og Phillips, 1999). Fokuset her er at jeg som forsker skal være kritisk til selvfølgelig viten. Dette bærer i en forståelse av at virkeligheten kun er tilgjengelig ut fra hvordan mennesket kategoriserer verden. Det vil si at min viten ikke er et speilbilde av virkeligheten, og derfor er objektiv sannhet ikke et eksisterende fenomen i modernistisk forstand. Som menneske fortolker jeg verden, og jeg kan endre min fortolkning underveis. Det samme kan mine intervjuobjekter. Vår viten er alltid historisk og kulturelt innleiret (Jørgensen og Phillips 1999) (Jakobsen 2005). Siden min undersøkelse er basert på en tolkning av skriftlige kilder og gjennom intervju, vil en kvalitativ metodologisk tilgang til

mitt tema derfor være et naturlig valg. Nettopp ved å bruke åpne individuelle intervjuer, hvor informanten kan uttrykke sin fortolkning av fenomenet NF, vil være med på å bringe meg tettere på å svare på min problemstilling.

Gyldighet og pålitelighet

Når en foretar en undersøkelse, er det viktig at en følger noen spilleregler underveis, for at undersøkelsen skal kunne brukes i videre forskning. Empirien jeg bruker må være gyldig og relevant for min oppgave, det vil si den skal være valid (Jakobsen 2005). Det vil si at når jeg gjør et intervju, er det sentralt at de spørsmål jeg bruker er relevante for det jeg vil undersøke. De grep jeg har foretatt for å gi min studie validitet, er at jeg har hatt min problemstilling for øye når jeg har laget min intervjuguide. Jeg har fokusert på min problemstilling under selve intervjuet, og prøvd å informanten inn på rett spor når talestrømmen er gått over på et urelevant emne. Men empirien må ikke bare være valid, den må også være reliabel. Det vil si at undersøkelsen må være til å stole på, den må være pålitelig og troverdig. En måte jeg kan gjøre dette er å ha et så gjennomskiktig opplegg som mulig. Jeg må kunne redegjøre for mine kilder, og mine kilder må kunne etterprøves. Rent praktisk kan dette gjøres ved at når min tolkning dokumenteres av skriftlige kilder, vil disse bli oppgitt med årstall og arkivsted i teksten. Mine intervju er ikke anonyme, og dette vil gi en åpenhet i undersøkelsen. Men det er viktig å ha for øye, at de intervjuede gir en tolkning av fenomenet, og ikke viser til eksakt data, som en skriftlig kilde kan gjøre. Ved å gjøre oppmerksom på hva som er tolket ut i fra en skriftlig og en muntlig kilde i undersøkelsen, kan denne åpenhet gjøre at tokningsresultatet blir mer gjennomskiktig for leseren.

Jeg oppfatter min studie som en case-studie, idet jeg setter fokus på en spesiell enhet som er avgrenset i tid og rom (Jakobsen 2005: 90). En case-studie kan foregå på individnivå eller et bredere eller høyere nivå, men det kan ikke bli for omfattende i tid og rom, da er det ikke lengre en case (Jakobsen 2005). For å kunne kalle min studie et case-studie, må det jeg studerer altså skje i konteksten til der et fenomen utvikler seg, eller der en spesiell hendelse finner sted. Idet jeg vil fordype meg i et spesielt fenomen som NF feltet er, og idet jeg ikke er

interessert i å teste teorier eller generelle funn, ser jeg derfor på min studie som et case-studie. Dette får allikevel ikke den store metodologiske konsekvens, annet enn at studiet fokuseres mot å gå i dybden i en sak, i stedet for at mitt mål er å utlede spesifikke teorier av studiet.

Det kvalitative intervju

Det kvalitative intervju er en metodeform som er preget av åpenhet og fleksibilitet. Jeg har brukt åpne svaralternativer i min intervjuguide, og selve intervjuet bærer preg av dialog frem for spørsmål med begrensede svaralternativ. Spørsmålene er valgt ut fra en forforståelse av klatrefeltet, og er prestrukturert ut ifra en forståelse av hva som er viktig å få klarlagt under intervjuet (Jakobsen 2005). På den måten har jeg forsøkt å sikre at jeg får svar på min problemstilling. Ved å ha en fleksibel innstilling til selv intervjuet har jeg åpnet opp for at andre momenter kan komme frem i tillegg til de jeg som forsker har fokuset rettet imot. Et intervju av et medlem av NKF har fått flest spørsmål rundt NKF sin rolle i NF, mens et intervju av en person som har vært med i startfasen av NFs oppstart har fått spørsmål særlig rettet mot dette. Likevel har intervjuguiden båret preg av åpenhet og fleksibilitet. Min viten rundt feltet har vokst jo flere intervju jeg har foretatt. Dette har gjort at jeg har justert intervjuguiden underveis, så den ble bedre tilpasset mine undersøkelser. Samtidig har de ulike informantene hatt ulike informasjoner å gi i forhold til hvilken del av klatrefeltet de har tilhørt. På den måte har min akkumulerte viten og mine intervju hatt en positiv vekselvirkning på hverandre. Rekkefølgen av intervjuene er valgt ut fra en historisk tidsramme, hvor personer med informasjon rundt NFs opprettelse og start er blitt prioritert først, og er siden blitt supplert med intervju av personer som har et litt nyere forhold rent tidsmessig til NF. Underveis i intervjuene har jeg latt samtalens gang styre hvilket spørsmål og hvilke tema vi kom innom. Men intervjuguiden har hele tiden sørget for at jeg underveis har fått svar på de viktigste spørsmålene for oppgaven. Alle intervju har vært gjennomført personlig, og har tatt mellom en og to timer. Det er ikke brukt diktafon under intervjuet, men jeg har skrevet ned ordrette svar på de fleste spørsmål. Det er både fordeler og ulemper knyttet til intervju med notater eller diktafon. Hvis en kun skriver notater, kan manglende blikkontakt underveis i intervjuet gjøre samtalen mindre personlig. På den andre siden kan bruk av diktafon skremme informanten, eller det kan oppstå tekniske problemer. På grunn av for mange tidligere erfarte tekniske problemer med diktafon har jeg i min oppgave valgt å bruke notater som

innsamlingsmetode. For å unngå det metodologiske feiltrinn at jeg som forsker kun skriver ned det jeg synes er viktig, har jeg forsøkt å skrive ned alle svarene på spørsmålene, uansett om svaret har følt relevant for oppgaven eller ikke. Noen spørsmål er i tillegg blitt gjentatt for å være sikker på at det nedskrevne svar ble det samme som informantens svar. I etterkant har jeg skrevet svarene inn på pc, og siden organisert svarene i en historisk tidsramme. På den måten har det vært lettere å sammenligne de ulike svar med hverandre, samt oppsummere historiske temaer og enkeltsaker. Intervjuene er foretatt ulike steder. Noen er foretatt hjemme hos informanten, mens andre har blitt til i pausene på ulike møter. Noen er blitt gjort i offentlige bygg på arbeidsplassen til informanten. Et enkelt intervju er blitt gjort over telefon.

Utvalg

Utvelgelsen av informantene er foretatt nøye ut ifra hvor sentrale de er for min problemstilling. Grunnen til dette er at målet med det kvalitative intervju fokuserer på å øke informasjonsverdien og å skape grunnlag for en dypere og mer fullstendig forståelse av klatrefeltet. Utvelgelsen er derfor skjedd formålsstyrt, men med en åpen innstilling til at andre informanten enn de utvalgte kan være av betydning (Jakobsen 2005). På grunn av at jeg må begrense oppgavens omfang, har jeg kun foretatt 9 intervju, hvorav 8 er blitt brukt. Dette gjør at jeg kanskje ikke får tak i all den informasjon jeg trenger for å avdekke hele feltet, enn hvis jeg hadde foretatt enda flere intervju. Samtidig kan jeg ved å fokusere på de mest sentrale aktører sikre at jeg får mest mulig representativ og fyllestgjørende informasjon til min studie (Holme og Solvang 1991). Utvalget er derfor valgt ut fra kriteriene at det skal favne bredt, med fokus på hvor sentrale de er eller har vært innen NF.

Alle informantene er eller har vært tidligere styremedlemmer i NF, eller de er nåværende eller tidligere ledere innen en av hovedorganisasjonene som er medlem av NF. En er nåværende sekretær i NF, og en er tidligere sekretær i NF. De er alle mellom 35 og 72 år, og 6 ut av 8 informantene er av hankjønn. Dette avspeiler cirka feltets kjønnsfordeling historisk sett. Alle har eller har hatt en sentral rolle innen NF og organisasjonens utvikling, eller de har hatt en særlig viten knyttet til feltet. Dette gjør at informantene er sentrale i forhold til min oppgaves

problemformulering. Alle jeg har planlagt å intervju har sagt seg villig til å la seg intervju. Dermed har det lyktes å få feltet representert i sin bredde gjennom de planlagte intervju. De intervjuede har både besatt informasjon vedrørende de mer objektive forhold som er knyttet til feltet og de utvalgte sakene. Det skal presiseres at informanten gjennom intervjuet har uttrykt sin egen forståelse av de forhold som ble tatt opp. Samtidig vil personenes innblanding i feltets doxa som sentrale aktører føre til at de er farget av sine tilhørende organisasjoners verdier, syn og målsetninger.

Informantenes forståelse for ulike handlingsforløp er i oppgaven blitt omskrevet, men direkte sitat er også brukt. I de tilfellene jeg har brukt svarsitater i oppgaven, er teksten blitt sendt tilbake til informanten for en bekreftelse på den faktiske sitatordlyd før den er blitt med i oppgaven. Hensikten med å bruke sitater har vært å understreke noen sentrale konfliktlinjer eller å understreke en forståelse av sentrale dimensjoner i feltet, som jeg også selv har kommet frem til gjennom min analyse av materialet. Mitt fortolkningsarbeid av både skriftlige og muntlige kilder har derfor vært fokusert mot å rekonstruere den enkelte informants konstruksjon av sitt felt.

Fortegnelse og presentasjon over informanter brukt i oppgaven

Anne Marie Planke jobber som sekretær for NF. Hun har vært sekretær for NF fra 2000 og frem til 2009. Samtidig jobber hun for DNT, men ikke som DNTs representant i NF.

Anne Mari Aamelfot Hjelle er i dag assisterende generalsekretær i DNT. Hun satt som sekretær i NF for DNT fra NFs oppstart i 1988 frem til 2000. Hun betegner sin rolle i NF som både sekretær og pådriver i NFs etablering og utvikling

Bjørn L. Basberg var med i NFs styre fra februar 1991 i forbindelse med at den såkalte arbeidsgruppen som ledet arbeidet i NF fra starten i 1988 ble utvidet og formalisert. Bjørn L Basberg representerte DNTs Fjellsportgrupper gjennom sin tilknytning til Fjellsportgruppa i Trondheim Turistforening. Fra 1991 til årsmøtet i 1997 satt han i styret i NF, og fra 1994/1995 til 1997 var han styreleder i NF.

Jon Haukåsveen var leder i NKF i 1993 og 1994. Før dette satt han 2 år i styret for NKF og USK. Han har siden blitt medlem i NORTIND, og har sittet i styret for NORTIND fra 2007 til 2009.

Lars Christian Stendal er i dag leder for NKF. Han har vært leder i NKF fra 1994 til 2009. Samtidig var han aktiv rundt prosessen om å stifte NKF i 1991 og 1992.

Nils Faarlund var formann i Norske Tindevegledere da NF ble startet i 1988. Samtidig var han medlem i Fjellredningskomiteen i Norges Røde Kors Hjelpeskors med lederansvar for redningstjenesten i Bratt og Glatt Lende, samt rektor for Norges Høgfjellsskole. I NF satt han i starten i Kurs- og metodekomiteen fra 1988 til den ble nedlagt i 1999, og sitter i dag som representant fra Andre Kursarrangører som leder i NF styret.

Ola Einang er i dag president i NORTIND. I 1992 begynte han sitt arbeid i NF i ulykkesforebyggende komité som representant for NORTIND. Videre jobbet han i NF-styret som representant for klatre- og fjellsportgruppene frem til 1998.

Stein Tronstad har vært aktiv i NKF fra 1996 til i dag. I 1996 ble han valgt inn i styret til NKF. Tidligere på 1990-tallet deltok han i NF- og NKF-sammenheng som representant for Tromsø klatreklubb. I 1999 gikk han inn i styret i det reorganiserte NF som representant for NKF, og har sittet der frem til i dag. Fra 1996 til i dag har han hatt ansvar for sikkerhetskomiteen i NKF.

Bruken av ulike sitater i oppgaven har vært selektiv ut ifra hvem og hvordan informantene har uttrykt seg. Jeg har med sitatene forsøkt å understreke ulike konflikter og interesseduell som kommer til syne i min undersøkelse. Men særlig to personer har fått mer plass og flere sitater fremlagt enn andre. Dette gjelder Lars Christian Stendal og Nils Faarlund. Grunnen til dette er flere. Begge uttrykker seg i klartekst rundt ulike konflikter i feltet. Dette fører til en tydeliggjøring av feltets interesseduell og konfliktrammer, som ikke kommer frem i NF eller NKFs arkiv. Samtidig har begge vært lenge aktive innen sine respektive organisasjoner, som henholdsvis nåværende og tidligere ledere i NKF og NORTIND. Deres organisasjoner er i stor grad blitt preget av deres verdisyn, deres strategier og deres forståelsesrammer. Dette fører til at disse enkeltpersonenes uttalelser kan synliggjøre noen av de verdiene som også kommer til uttrykk i henholdsvis NKF og NORTIND som organisasjoner.

Å forske ”oppover”

I sin avhandling ”idrettspolitikkenes maktspill” (2005) peker Nils Asle Bergsgard på at det sosiologiske studiefeltet ofte har fokusert på svake og marginaliserte grupper. Derfor har metodelitteraturen om kvalitative intervjuer ofte pekt på viktigheten i å skape intervjusituasjoner hvor informanten føler seg trygg, viser respekt og ikke legger svar i munnen på informanten. Men i tilfelle hvor en forsker ”oppover”, og intervjuer mennesker som er vant til å være i en eller annen form for maktposisjon i samfunnet, er det kanskje et annet fokus jeg bør ha som forsker. Utfordringen kan kanskje mer ligge i at maktmennesker ofte er åpne i en intervjusituasjon, og tar sitt eget ståsted og sine synspunkter som selvsagte: Sagt i Bourdieus termer antar de at egne synspunkter er gyldige om feltet” (Bergsgard, 2005, s.105) I min oppgave har jeg valgt å intervju mennesker som nettopp står i en sterk maktposisjon i klatre- og friluftslivsfeltet i Norge. De har alle lederposisjoner innen deres yrke eller sin interesse, og de aller fleste er aktive i flere organisasjoner og styrer innen ulike klatre- og friluftslivsfelt. En fare for oppgaven kan være at en informant kan virke manipulerende under intervjuet for å få sin mening sterkere frem som en sannhet. Det jeg som forsker kan forsøke er å forbli kritisk i min grunnholdning til saksfeltet. Både i intervjusituasjonen og i fortolkningen av materialet. Om noen svar høres motstridende ut, kan jeg som forsker følge dette opp med nye spørsmål og trekke frem andre måter å forstå fenomenet ut ifra. Idet jeg som forsker både har tilgang på både skriftlige kilder og svar som informanten gir meg, har jeg innsyn i faktiske historiske forhold, som i mange intervjusituasjoner gir meg en bedre kjennskap til feltet enn selve informanten. På den måten kan dette gjøre det lettere å gjennomskue en eventuell manipulering av en sak.

Skriftlige kilder

I tillegg til muntlige kilder, primærdata, har jeg i stor utstrekning gjort bruk av skriftlige kilder, såkalt sekundærdata (Jakobsen 2005). Dette gjelder spesielt arkivmateriale hos de ulike organisasjoner som er blitt systematisk gjennomgått. NFs arkiv har vært lest igjennom, og det materiale som synes relevant for oppgaven er blitt kopiert og blitt med videre for en dypere analyse. Samme fremgangsmåte er blitt brukt på NKFs arkiv. Det er spesielt

møtereferater og interne brev av strategisk betydning som er blitt analysert. Videre er utvalgte artikler fra bladet "Norsk Klatring" blitt studert, samt artikler fra "Breposten", DNTs fjellsportblad. Dokumentgjennomgangen har gitt meg en oversikt over rene fakta, og samtidig har de ulike aktørers vurderinger av de enkelte sakene kommet til syne i større eller mindre grad. Dette sammen med intervju av sentrale aktører har kunne gi et bra grunnlag for å foreta en fortolkning av materialet.

Det er viktig å være oppmerksom på at bruk av skriftlige kilder ofte er mer reflekterte og gjennomtenkte enn muntlige kilder. Før de skriftlige kilder blir produsert, har personen bak kilden gjennomtenkt og bearbeidet en del informasjon. I et referat kan dette komme til uttrykk i en omformulering av viktige diskusjoner, en demping av et konfliktnivå, eller en utelatelse av visse meningsyttringer. I min kildegranskning har jeg kommet ut for referater med ordlyden: "diskusjonen gikk høyt, og ulike motstridende meninger kom frem" (NF arkiv), men uten at dette ble ytterligere spesifisert i dokumentet. I sånne tilfelle kan en da bruke det kvalitative intervju til å følge opp med spørsmål rundt dette dokumentet.

Et viktig poeng er også at en skriftlig kilde allerede er en fortolkning av det som har hendt. En sånn problematikk vises for eksempel i møtereferater, hvor de ulike sekretærer har lagt vekt på ulike forhold alt etter hvordan de har reflektert og bearbeidet sakene og diskusjonen som har foregått på møtene. I noen tilfelle vil det også være ulike oppfatninger av hvordan et møte har foregått blant deltakerne, noe som har kommet til syne i mine studier. Her kan et møtereferat ha blitt skrevet med en mer strategisk målsetting. Underveis i studien har noen dokumenter vært ikke-tilstedeværende, dette gjelder særlig referater av møter. Ved å ha hatt tilgang til arkivmateriale fra to ulike organisasjoner har jeg funnet supplerende informasjon der jeg har sett at noe har manglet. Som forsker har jeg forsøkt å bevare et kritisk blikk til alle skriftlige kilder gjennom hele prosessen.

Enda et punkt som er viktig å være oppmerksom på ved bruk av skriftlige kilder, er om vi kan stole på data som er lagret over en tidsperiode. Prinsippene for registreringen kan endre seg over tid. I mitt tilfelle har ulike sekretærer vært tilknyttet til de ulike organisasjonene over tid,

og måten lagring av data har foregått på har variert. Dette kan få betydning for om det innsamlede data er representativt for den historiske perioden jeg prøver å avdekke. Min tolkning av den data jeg har samlet inn er at den er ganske representativ for den historiske periode den avdekker. Siste punkt jeg vil peke på er det at jeg som forsker foretar en utsiling av informasjon underveis i prosessen. Jeg har i min kildegranskning gjennomgått hundrevis av mapper med ulike sakspapirer i noen flertalls uker. Samtidig vil det også skje en utsiling av data idet jeg foretar en prioritering av de ulike dokumentenes betydning for min oppgave. At jeg ikke har fått registrert alt av betydning for oppgaven er sannsynlig. Men på grunn av oppgavens begrensning innen tidsbruk og omfang har det ikke vært mulig å legge ned mer tid i prosjektet. Jeg mener allikevel at jeg har fått registrert materiale nok til å kunne gi en representativ beskrivelse og tolkning av NFs historie og sosiale prosesser i og rundt organisasjonen fra 1988 til i dag.

Primærkilder og supplerende kilder

Mine primærkilder er både mine informanter og arkivmaterialet (Holme og Solvang 1991). Mine informanter har førstehåndskjennskap til mange av de sakene jeg fokuserer på, og står i nær relasjon til feltet per dags dato. Det samme gjelder arkivmaterialet jeg har hatt tilgang på hos NF og NKF. Dette står i direkte relasjon til min studie, og er ikke bearbeidet ut fra en annen kilde. Mine kilder har bestått av både offentlige og private kilder (Jakobsen 2005). Det er viktig å være bevisst at disse gir ulik informasjon. Offentlige kilder er ment til å bli publisert, mens dette ikke gjelder for de private kilder.

Som supplerende kilde (Kjelstadli, 1992) har jeg brukt artikler i diverse klatremedia samt støttelitteratur som bøker og artikler. Dette uttrykker ofte en allerede fortolket kunnskap om feltet og det er viktig å være kritisk til bruk av en supplerende kilde. I et så verdiladet og begrenset felt som det NF er en del av, kan normative uttrykk ofte komme fra et bestemt ståsted i feltet. Å bruke supplerende kilder gir likevel et viktig bidrag til en forståelse av feltets konfliktlinjer og historiske problematikker. Det kan få frem beskrivende fakta, tidsbestemme særlige konflikter, og knytte personer opp til ulike utsagn. Dette har gitt meg et

supplement til det bilde som arkivmaterialet og de kvalitative intervju har lagt grunnlaget for. Jeg har valgt å bruke supplerende kilder i form av litteraturstudier som bakgrunnsmateriale for å kunne gjøre noen konklusjoner rundt NFs forhistorie i resultatdelen av oppgaven. Dette har jeg valgt å gjøre ut fra en forståelsesramme for oppgavens begrensede omfang i tidsbruk. Bruk av primærkilder her ville ha gått ut over oppgaveskrivningens tidsramme. Jeg har forsøkt å være kritisk til min litteraturbruk i forbindelse med dette, da litteraturstudier allerede gjør bruk av fortolket materiale og ikke er en primærkilder. Det er viktig at jeg bruker dokumenter som er gyldige for undersøkelsen, og at de er pålitelige (Jakobsen 2005). Ved å være bevisst min problemstilling, kan jeg løpende sjekke opp om de dokumentene jeg bruke er relevante for min oppgave. Og ved å være kritisk til de dokumentene jeg bruker, kan jeg fastslå mulige feilkilder og fortolkninger, som kan gi et skjevt bilde av det historiske hendelsesforløpet og meningsbetydninger.

Min egen posisjon i et konstruktivistisk lys

Hvordan man forstår den sosiale verden og hvordan man kan fremskaffe kunnskap om sosiale forhold, er sentrale vitenskapsteoretiske spørsmål. Ifølge Bourdieu og mange andre samfunnsforskere er det viktig å bryte med det som blir tatt for gitt innen det område en studerer (Bergsgard 2005). Målet er å få frem mer grundig og mer relevant kunnskap om feltet. I denne oppgaven vil det å bruke Bourdieu kunne være med til å bidra at det kan skapes en ny forståelse for hvilke kapitalformer og maktrelasjoner som er virksomme i det klatrepolitiske felt innen NF systemet.

Spørsmålet i dette tilfellet blir da hvordan en kan forstå og fortolke de sosiale praksisene som en observerer igjennom intervju og dokumenter. Idet forskeren selv er en del av den sosiale verden som blir studert, vil forskeren stille med en forforståelse av feltet. For å forklare det ut fra en Bourdieus terminologi, vil jeg som forsker ha en kroppsliggjort forståelse for fenomenet som studeres. Samtidig vil jeg også ha et utgangspunkt i de vitenskapelige kategoriene som er produsert om fenomenet. Dette kan føre til en "tatt for gitt" situasjon, hvis jeg ikke er bevisst mitt eget ståsted i forhold til mitt studieobjekt. Med en konstruktivistisk-

strukturalistisk tilnærming som Bourdieu har, må jeg nettopp fokusere på den doble refleksivitet over min egen posisjon og min doxa innen studiefeltet og det vitenskapelige feltet. Både jeg og forskningsobjektet er strukturert og virker strukturerende underveis i prosessen (Bergsgard 2005). Målet mitt blir derfor ikke en nøytralitet overfor fenomenet som studeres. Men jeg må ha et fokus samt å konstant jobbe mot å klarlegge mine fordommer. På den måten kan jeg forsøke å ha kontroll på fordommenes innvirkning i konstruksjonen av forskningsobjektet og på analysen. Med en konstruktivistisk forståelsesramme er det viktig at jeg ikke bare fokuserer på sosiale fakta, tidrammer og deltakere i spillet, men like mye å få frem informantens sosiale konstruksjon av feltet som vedkommende opplever og forstår det. (Jakobsen 2005). Et sånt aspekt gjør at jeg som forsker er i en konstant tolkningssituasjon når jeg foretar mine intervju, og når jeg leser skriftlige kilder. Dette vil kreve at jeg må være ytterst tilpasningsdyktig underveis i en intervjusituasjon, for å kunne fange opp uttrykk for sosiale konstruksjoner av feltet hos informanten. Spørsmålet er hva jeg som forsker kan gjøre rent metodisk for å unngå de positivistiske feiltrinn som blir påpekt over. Jeg kan innledningsvis redegjøre for min egen relasjon til feltet, og på den måten prøve å ha fokus på å ikke la egne meninger dominere tolkningsuniverset underveis. Men idet jeg som forsker derfor alltid står i en relasjon til forskningsfeltet, vil denne relasjon være med på å bestemme hva jeg kan se og hva jeg kan legge frem som resultat. Derfor må jeg også være oppmerksom på hvordan mitt eget bidrag kan få konsekvenser for den videre diskursive oppfattelse av feltet.

Min egen posisjon i feltet er ganske interessant sett ut fra et forskningsmessig synspunkt. Idet jeg er tilknyttet to av de organisasjonene som har vært og er representert i NF gir det meg et innblikk og en forforståelse som er ganske spesiell. Jeg er under utdanning i NORTIND, og blir i gjennom min dannelsesprosess utsatt for NORTINDs doxa. En doxa jeg tolker som værende preget av tanken om naturverd og vegledning som arbeidsmønster. For å komme gjennom utdannelsen er det er forutsetning av jeg inkorporerer feltets doxa, alt annet vil være unaturlig. Samtidig er jeg medlem av NKF's utdanningskomité som jobber med utdanningsspørsmål både knyttet til NKF og til NF. I tillegg jobber jeg i perioder som klubbutvikler for NKF. NKF's doxa tolker jeg som værende preget av verdier ved det ulykkesforebyggende arbeid, samt tanken rundt NKF som et sterkt forbund med fokus på klubbens utvikling og tarv. I NKF's utdanningskomite deltar personer med stor interesse for

hele klatrefeltets illusio, for det spillet som foregår. På den måten blir jeg også her påvirket av NKF's doxa og spill, som etter hvert blir kroppsliggjort. Det betyr at jeg er godt kjent med hele feltets nåværende doxa, og dette gjør at jeg til en stor grad er blitt en del av spillet.

Dette kan ha både positiv og negativ betydning for min forskning. Det kan bety at jeg som forsker kan komme i kontakt med de gode informanter, og jeg vet hvor jeg skal søke informasjon innen området. Jeg har en forståelse for feltets logikk, og jeg kan prate det språk som er særegent for feltet. Som sosiologen Anthony Giddens (Giddens 1976, i Wadel 1991) sier eksisterer det innen vår egen kultur en gjensidig felleskunnskap. Det er denne felleskunnskapen jeg som forsker bruker, nå jeg forsker i mitt eget felt. Men det er viktig at jeg som forsker er bevisst min egen rolle i feltet. At jeg prøver å gjennomskue det som jeg kanskje tar for gitt, noe som er lett å gjøre når en forsker i egen kultur. Ellers kan min forskning bli påvirket uten at jeg selv er klar over det. Jeg må i tillegg vite at jeg fortløpende blir påvirket av spillet som foregår, samtidig som jeg også kan påvirke spillet ved å være en aktiv aktør.

Da jeg begynte oppgaven, var det tilsynelatende fredelig innen feltet, og ingen store konflikter var spesielt synlige. Men i løpet av det siste året har mange grenser blitt trukket opp, og en del latente konflikter i hele feltet er blusset opp til åpen konflikt i ulike media. Samtidig har denne åpne konflikt vært med til å aktualisere min oppgave og gjøre folk engasjerte i å bidra. Men dagens situasjon kan ha hatt en effekt på informantene. De kan i en intervjusituasjon ha lagt lokk på sine svar. Dette gjelder særlig hvis de er bekymret for at de kunne medvirke til å påvirke dagens konfliktnivå i negativ retning om deres ytringer ble produsert i en forskningsoppgave. Når en del informanter valgte å rette i sitater da de ble konfrontert med innholdet av sine ulike intervjusvar, kan være et uttrykk for en sånn type bekymring. Det at jeg personlig er innblandet i flere organisasjoner innen feltet kan også ha hatt en begrensende effekt i en intervjusituasjon. Informantene vet jeg kan misbruke informasjonen jeg har fått, og på den måte påvirke det spillet som foregår i dag. Måten jeg som forsker kan bidra til at disse problematikkene ikke blir for store, er å ha en åpenhet om min oppgave og min forskningsrolle. Det at informantene vet at jeg er representert og aktiv i flere av de deltakende organisasjonene i feltet, gjør at de kan stole på at jeg forsøker mest mulig å holde forskning og egen aktivitet atskilt. På den måten kan de også holde tilbake informasjon, som vedrører

dagens konfliktnivå, som de vet vil påvirke mitt ståsted som forsker, og som allikevel ikke har noen betydning for forskningsoppgaven. Fordelen ved å kjenne til feltet og dets doxa gjør at jeg kan trenge dypere ned i stoffet, og kanskje kunne gjennomskue saker som på overflaten ikke ser ut som noe stort. I intervjusituasjonene kan jeg stille relevante spørsmål, og få svar som jeg umiddelbart skjønner meningen med. Det at jeg kjenner kulturen jeg studerer kan gjøre at de mønstrene som tegner seg både i arkivmaterialet og fra intervjuene kan gi meg noen svar på plasser hvor en ukjent forsker innen feltet ikke ville kunne finne noen svar.

Etiske avveininger

Det finnes tre grunnleggende krav som er knyttet til forholdet mellom forsker og den som forskes på i forskningsetikken i Norge: informert samtykke, krav på privatliv, og krav på å bli korrekt gjengitt (Jakobsen 2005). Jeg har i min oppgave hatt en åpen dialog med dem jeg har intervjuet, og gitt dem en innføring i min oppgaves problemstilling i starten av intervjuene. Der de intervjuede har uttalt seg om en sak som de siden ikke har villet ha på trykk, er dette blitt akseptert. I mine kildeundersøkelser har jeg forsøkt å holde personuttalelser anonyme, de gangene jeg har brukt sitater. Jeg har i oppgaven fokusert på sak og ikke på person i den grad det har vært mulig. Idet min oppgaves problemstilling i liten grad fokuserer på individnivå, men ser på interessedspillet i ulike deler av et felt, er det ikke et mål at enkeltpersoner blir berørt i særlig stor grad av oppgavens problematikker. I de tilfelle enkeltindividers uttalelser blir trukket frem, er dette fordi de har hatt stor betydning for spillet som har foregått.

Generelle samfunnsbetraktninger rundt friluftslivet, idrett og fjellsport

Utviklingstrekk

Jeg vil i det følgende se på hvordan friluftslivet, forstått som kulturelt fenomen, har utviklet seg i Norge. Idet de fleste av NFs medlemsorganisasjoner er organisasjoner med en sterk friluftslivstradisjon, vil friluftslivets utvikling i Norge påvirke disse, i samme grad som samfunnets utvikling ellers påvirker friluftslivet som tradisjon og som nåværende praksis.

Friluftslivets utvikling i Norge

Friluftslivet oppsto rundt 1800-tallet i Norge. Friluftslivet ble en forening av idealer fra romantikkens natursyn, den tidligere turismen og en ny idrettsdiskurs rundt den aktive og sunne kroppen (Tordsson 2003) Det kan se ut som at dette i slutten av 1800-tallet blir utviklet mot at den personlige identitetsutviklingen, først og fremst borgerskapet, blir knyttet til det nasjonale identitetsprosjektet gjennom friluftslivet. I samme tidsperiode virker friluftslivet samlende på bygd og by, både gjennom den nasjonale identitetsbygging, men også på grunn av turismens vekst. I mellomkrigstiden blir den nasjonale friluftslivsdiskursen påvirket i stor grad av arbeiderklassen som på dette tidspunktet er en sterkt voksende skare. De bruker blant annet friluftslivet som en velegnet arena for å fremherske solidaritet og felleskap. Samtidig får industrialismens harde krav byfolk til å søke ut i fri luft. Naturen blir derfor symbolet på frihet, menneskeverdi og det gode forhold mellom mennesker. I etterkrigstiden blir allemannsretten lovsikret, og turtradisjonen blir for alvor en motvekt mot de store omveltninger som utviklingen av velferdssamfunnet skaper. På den måten blir friluftslivet alminneliggjort, med deltakere fra alle samfunnsklasser, og den blir etter hvert en del av forestillingen om den norske levemåten (Tordsson 2003).

På 1970 tallet begynner effektene av etterkrigstidens velstandsvekst og sosiale utjevning for alvor å synes innen friluftslivet, idet stadig flere har fått både tid og råd til å dra på tur. Dermed er oppslutningen om friluftslivet i den norske befolkning trolig høyere enn noen gang tidligere (Odden 2008). På tross av store kulturelle og materielle endringsprosesser mot vår egen tid, har friluftslivets oppslutning frem til i dag allikevel økt (Odden 2005). Det eneste sted en kan spotte en nedgang i deltakelse er blant ungdommen, som svikter hva gjelder tradisjonelle friluftslivsaktiviteter. Til gjengjeld øker tilslutningen her blant nyere aktivitetsformer (Ibid).

Den politisk – institusjonelle utvikling av friluftslivet

Hvis en ser rent institusjonelt på friluftslivshistorien kan en se at friluftslivet som institusjon ikke har festet seg så sterkt i samfunnet som for eksempel idretten. Det er ellers et vanlig trekk i en samfunnsutvikling at et sterkt uformelt kulturfenomen med tiden får en stor plass i samfunnets institusjoner (Østerberg 2003). En forklaring på dette kan kanskje finnes i Norges politisk-institusjonelle oppbygging i etterkrigstiden. Mens friluftslivet i mellomkrigstiden fremsto som et viktig politisk ladet område, som skulle samle nasjonen, blir friluftslivet i etterkrigstiden stående utenfor det gjennomstrukturerede samfunn som nå vokser frem (Slagstad 1998). Idet friluftslivet i denne perioden ikke blir prioritert i friluftslivet i kultur- og fritidspolitikken, fører dette til at Frilufsloven i 1957 ikke rommer visjoner om friluftslivets verdi og betydning i særlig stor grad (Tordsson 2003).

Målet i etterkrigstiden blir å samle landet for så å gjenoppbygge det. Idretten har en sterk talsmann gjennom nasjonalstrategen Rolf Hoffmo, som ledet Statens Idrettskontor. Det er en av grunnene til at idretten og ikke friluftslivet blir utpekt som et viktig satsingsområde for samfunnets engasjement, og som en sentral aktør i ideologien rundt oppbyggingen av folkehelsen. Friluftslivet derimot mangler en institusjonalisert interesserepresentasjon i det sterke byråkratiet som nå vokser frem. DNT prøver lenge å få tildelt en del av tippemidlene som idrettsbevegelsene vokser seg sterke på, men blir avvist i en lang årrekke (Slagstad 1998).

Dette kommer igjen til å bety at friluftslivsorganisasjonene lenge ikke har evne til å vokse seg sterke. Denne manglende organisasjonstradisjon innen friluftslivet, avspeiler seg kanskje også innen NF, som blir dannet sent. Klatringen har alltid vært betraktet som en ”fri aktivitet” som ikke burde trenge å organiseres, akkurat som friluftslivet. Samtidig er de deltakende aktører preget av ulike verdier og normer, som igjen setter begrensninger for det organisatoriske samarbeidet og konsensus. Likedan NKF, som danner en organisasjon knyttet til idretten gjennom sin tilhørighet til NIF. NKF blir dannet sent, som følge av at klatring lenge ble forstått som en del av friluftslivet, og derfor hadde den ikke noe å gjøre i en idrettslig diskurs. Det er først etter at sportsklatringen vokser, med fokus på idrettslige verdier, at det kommer til

et brudd med klatring kun forstått som fjellsport og friluftsliv. Klatringen blir etterfølgende organisert inn under NIF gjennom NKF. Så på samme måte som friluftslivet blir organisert og institusjonalisert fra 1980-tallet, blir fjellporten og klatringen i tilsvarende tidsperiode organisert inn i ulike organisasjoner.

Et annet perspektiv i samfunnsutviklingen er også at friluftslivet og idretten knytter seg tradisjonelt til ulike verdiunivers, som tar utgangspunkt i forskjellige idealer. Teknokratiet utviklet seg i 1900-tallet mot en rasjonalitet av materialisme og universalistiske standardløsninger. Dette skjedde ut ifra et positivistisk forskningsideal, som nettopp ble det fremherskende i etterkrigstiden. Disse verdiene kunne neppe finne sammen med idealene og kvalitetene som kjennetegnet datidens friluftsliv (Slagstad 1998, Tordsson 2005). Derimot kunne idrettsanleggets fremvekst og den voksende helsediskurs nettopp begrunnes ut fra teknokratiets rasjonalitet. På den måten var det idretten, fremfor friluftslivet, med sin rendyrking og symbolisering av det moderne samfunns idealer om prestasjon og fremskritt, som ble en frontfigur for det norske samfunnet. Derfor fikk idretten, med sin dominerende posisjon innen kultur og fritidsforvaltning, en hegemonisk posisjon i organisasjonsutviklingen. Dette i motsetning til friluftslivet, som fikk en meget svak strukturell og administrativ forankring i etterkrigstidens samfunn. Først i 1978 fikk DNT etter lang kamp støtte via tippemidlene, og naturvern- og miljøspørsmål sørget for at friluftslivet etter hvert fikk en litt større institusjonell tyngde enn tidligere i ulike deler av forvaltningsapparatet (Tordsson 2005). I begynnelsen av 1970-tallet blir det derfor utarbeidet retningslinjer for hvordan friluftslivet kan trekkes inn i byråkratiet, særlig innen planlegging av friluftsområder og helsespørsmål (Ibid). Samtidig blir en ny struktur for den offentlige forvaltning av friluftsliv skissert. Med opprettelsen av Miljøverndepartementet i 1972, og den første Stortingsmeldingen for friluftsliv i 1986, begynner friluftslivet endelig å få fotfeste innenfor det politisk-institusjonelle apparat. Som en følge av dette utvikles det regulativer og byråkratiske rammer også for friluftslivet, noe som igjen får følger for fjellsportorganisasjonene. Derfor blir Friluftslivets Fellesorganisasjon (FRIFO) etablert i 1989, med det formål å representere friluftslivets organisasjoner overfor staten, og samtidig være statens kanal til organisasjonslivet (Skaset 2004). På samme måte blir NF startet opp med ønske fra ulike fjellsportorganisasjoner om å ha en samlet organisasjon som kunne representere dem overfor staten.

Generelle krav om sertifisering og standarder

Sett ut ifra de ovenfor beskrevne overordnede samfunnstrekk er det ikke noen tilfeldighet at NF blir opprettet i 1988. Økt krav på alle plan i samfunnet om regulering og standardisering i etterkrigstiden innen de fleste samfunnsgrener (Slagstad, 1998), var noe som etter hvert også påvirket fjellsporten. Når denne som en del av friluftslivet først begynner å bli regulert og satt i system, ser det ut til å skje ganske fort. På 1970 tallet var opplæring innen fjellsport uformell, og det ble stilt få krav til instruktører og kursinnhold. Men kun 10 år senere ser det ut til at disse kravene er blitt så viktige, at miljøet føler seg kallet til å samle seg om spørsmålet gjennom NF. Et perspektiv på å forstå hvorfor dette utvikler seg som det gjør, kan være det Giddens kaller for etablering av ekspertsystemer (Giddens, 1997). Det er et system av teknisk art eller faglig ekspertise som mer og mer organiserer store områder av det materielle og sosiale miljøet vi lever i dag. Dette ser han som et trekk ved det senmoderne samfunnet, et samfunn som gjennom sin globalisering åpner opp for at nye og kjappe endringer kan skje innen alle samfunnsgrener. Trenden fører til at lekfolk gjennom tillit til systemet forventer ekspertise gjennom de tjenester som tilbys overalt i samfunnet. Dermed blir NF stiftet i en tid hvor både samfunnet og de som tilbys tjenester forventer en ekspertise og et formelt system å forholde seg til.

Et annet perspektiv kan være den tendensen en ser rundt en "amerikanisering" av rettspraksisen i forbindelse med ulykker, hvor ansvarlig arrangør har blitt rettsforfulgt i etterkant (Mytting, 1999). Idet turistnæringen i Norge (<http://www.snl.no/Norge/turisme>) har hatt en vedvarende vekst etter 1945, og har særlig hatt stor vekst i nyere tid, blir det økt behov for standarder og sikkerhet for å tilfredsstille forsikringsselskap og rettsvesen i tilfelle av ulykker. Særlig viktig her er et økt fokus på sikkerhet, kurs og opplæring, standardisering av metoder og kompetanse. Fjellsportmiljøet hadde noen stygge ulykker på 1980-tallet, og dette var nok også en av grunnene til at NF ble opprettet. Miljøet regulerte på denne måten seg selv i forhold til samfunnstrendene. Utviklingen av Nasjonal Standard førte videre til at Produkt og elektrisitetstilsynet (senere DSB) ikke satte samme krav til NF om reguleringer og foreskrifter som de gjorde med mange andre miljøer som holdt på med risikofulle aktiviteter, så som rafting og sportsdykking (regulert gjennom foreskrift DSB, 19/9 1994) (Mytting 1999). NF klarte på denne måten å regulere seg selv i forhold til krav om sikkerhet fra samfunnet.

Men for å forstå flere grunner til hvorfor NF ble dannet, og hvordan NF utvikler seg, skal vi på bre- og klatresportens utvikling i Norge. Dette vil jeg komme grundig inn på i neste kapittel.

Bakgrunn for dannelsen av Norsk Fjellsportforum

Bakgrunnen for at NF ble dannet, finner vi i mange ulike faktorer. Vi kan finne at friluftslivets generelle utvikling i Norge, de klatrehistoriske fakta og særlig brevandringens historie, kan være med på å gi et svar på hvorfor nettopp NF ble startet opp. Jeg vil i det følgende forsøke å gi et overblikk over klatringen- og brevandringens historie i korte trekk. Jeg vil begrense det historiske overblikket til å gjelde 1900 tallet. Innen klatrehistorikk vil jeg se på den klatremessige diversiteten som etter hvert ble utviklet. Innen brehistorikken vil jeg særlig fokusere på DNTs rolle som premissleverandør for bresporten etter at patentførerordningene opphørte. På den måten kan dette danne grunnlag for en forståelse for hvorfor NF i det hele tatt ble satt i gang.

Klatrehistorie

Klatresporten utviklet seg noe sent i Norge, og det var først da en meget kjent engelskmann ved navn William Cecil Slingsby ble bergtatt av de norske tindene, at klatresporten i Norge begynte å blomstre. Store Skagastølstind i Jotunheimen ble besteget av Slingsby i 1876, noe som for alvor satte gang i klatremiljøet rundt Turtagrø. Interessen økte, og i 1908 ble Norsk Tindeklub dannet. Med inspirasjon fra The Alpine Club i England satte de normene og standarden for utviklingen av norske klatrere. Tau rundt livet og mottoet ”første mann faller ikke” var retningslinjene. Men i 1938 skjer noe uventet. Arne Næss Senior introduserer bolteklatringen til Norge, etter et lengre utenlandsopphold i Østerrike. Dette fører til at det etter krigen skjedde en stor utvikling av bolteklatringen i Norge. Dette var medvirkende til at interessen for klatring steg på 50 og 60 tallet, da klatringen ble mer sikker. Førstemann kunne nå i realiteten falle, med økte sjanser for å overleve (Grimeland 2000).

På den tiden var NTK den enerådende klatreorganisasjonen i Norge, men de drev på ingen måte med organisert opplæring. NTK var en lukket klubb, som krevde søknad og anbefalinger. Opplæringen som skjedde her var mer i betydningen mesterlære, hvor de mindre dyktige klatret med de mer erfarne. Men i 1959 ble en ny klatreklubb opprettet. Tindegruppa ble opprettet av erfarne klatrere i Trondheim. Etter studieopphold i Tyskland og Østerrike tok fremtredende klatrere med seg kompetansen og utstyret tilbake til Norge. Det ble utviklet et stort og mangfoldig miljø rundt Norges tekniske Høgskole i Trondheim. Tau rundt livet ble erstattet av klatresele, hjelm, klatresko og tungt sikringsutstyr. Tindegruppa var samtidig den første åpne klatreklubben i Norge, og det medførte et stort ansvar for opplæring av sine medlemmer. Sikkerhet fikk stort fokus, og det er ut ifra denne bakgrunnen at det første klatrekurs ble arrangert i Innerdalen i 1963 i samarbeid med NTK og DNT (Grimeland 2000).

Utviklingen fortsatte, spesielt da norsk Alpinsenter (senere Norsk Høgfjellsskole) ble etablert i Hemsedal i 1967. Nils Faarlund, som var en av grunnleggerne i Tindegruppa, tok med seg sine erfaringer til Hemsedal, og utviklet her et kompetansesenter. Dette ble et sted som yrte av liv, med mange kurs innen friluftsliv og fjellsport. Det ble et stort miljø. Faarlunds ideologiske grunnlag, med utgangspunkt i blant annet økofilosofien, ble utgangspunktet for alle kurs og opplæring. Verdier som naturverd, vegledning som læringsform, og friluftsliv som veiviser til en naturvennlig levemåte stod her i fokus (Faarlund, 1974). Samme år ble Kolsås klatreklubb stiftet, og dette var til sammen medvirkende til at klatresporten etter hvert på 1970 og 1980 tallet fikk større og større utbredelse i Norge. Det ble etter hvert stor etterspørsel på klatrekurs og klatrekompetanse, men det fantes ingen formell utdanning på området. Alle kunne instruere i klatring om de ville, og alle kunne tilby klatrekurs eller guidede turer i fjellet. Det var ingen offisiell organisasjon som satte normer eller regler for hvordan kurs eller guiding burde utarte seg. Kun DNT gjennom Bregruppa hadde satt noen normer for hvordan et breinstruktørkurs skulle se ut (Hagen 1992) Bladet Norklatt (senere Norsk Klatring) kom ut første gang i 1975, og ble sammen med Skandinavisk Høyfjellstutstys katalog en sterk premissleverandør for utstyr og metodediskusjoner rundt om i landet. Amerikansk påvirkning hvor mer avansert utstyr ble tatt i bruk, ble etter hvert mottatt og innarbeidet i det norske miljøet. Friklatring ble ikke lenger et middel til å nå en topp, men et mål i seg selv (Knutsen, 1983). Samtidig ble kalk introdusert, noe som satte i gang kraftige diskusjoner, men som samtidig medvirket til at nivået og vanskelighetsgraden steg ytterligere. Miljøet var preget av diversitet og sterke holdninger. For noen var klatring en livsstil, og en

vei til å endre samfunnet på. For andre var det en idrettsprestasjon eller en bevegelseskunst som skulle foredles. På 1980-tallet utvikles videre det mangfoldet som spirte på 1970-tallet, med sportsklatring, ekspedisjonsklatring og vinterklatring. Innevegger ble bygd og rutegradering ble etter hvert et stort diskusjonstema (Grimeland 2000) (Høybakk, 1998).

Det er dette blomstrende mangfold som er bakgrunnen for at en gruppe mennesker med Bregruppa/ DNT i spissen, velger å starte et Fjellsportforum. Men hvilken bakgrunn hadde Bregruppa/DNT for å ville starte NF? Det skal jeg følgende forsøke å komme inn på her.

Bregruppa

Fra eldre historie vet vi at fjellområder og breer har vært mye brukt av bøndene i deres kamp for å overleve. Husdyr skulle fraktes over breene, og nytteferdselen har vært stor både i Hardanger og i Jostedalen. Da turisten og vitenskapsmannen inntok Norge på spesielt 1800-tallet, var det de lokale bygdefolkene som ble brukt som guider. Dette legger et helt nytt grunnlag for en annen type næringsvirksomhet enn gårdsdrift for de bøndene som bor i nærheten av breene. Dette er et fenomen vi ser i flere av Norges brebygder. Etter en stund med stor pågang ble breføringen etter hvert mer organisert. Dette kan vi blant annet se i Jostedalen, hvor en kongelig resolusjon påla amtmannen å ansette to førere over den meste trafikkerte strekningen over Jostedalsbreen (Horgen 1999). Friluftslivsinteressen, med vandringer og oppdagelsen av det norske landskapet tiltar blant nordmenn på 1800-tallet. Dette er en kombinasjon av den oppblomstrende romantikken og opplysningstidens oppdagerferd, samtidig som Norge er i gang med å finne sin identitet som nasjon (Tordsson 2003). Som en følge av dette blir Den Norske Turistforeningen (DNT) stiftet i 1868. Målet er å få så mange ut i den skjønne naturen som mulig. DNT konsentrerte seg først og fremst om fotturismen, men begynte etter hvert å bruke betydelige midler til å fremme brevandringen.

I 1880 ble det etablert en ordning med organisert føring, den såkalte patentførerordningen (Horgen 1999). Dette var etter en modell fra de sveitsiske alpene hvor førerne skulle føre etter godkjente regler og faste takster. DNT sørget for at det ble ansatt førere på de største breene, så turisten kunne bli ført trygt over breene. For å være sikker på at patentførerene holdt nivået,

ble det i 1912 avholdt det første breførerkurs for patentførere i samarbeid med NTK. Patentførerne hadde stor status, og ble en viktig del av DNTs virksomhet.

Fotturismen i Norge utviklet seg fort på 1900 tallet, men det var fortsatt kun fåtallet som var interesserte i brevandring og klatring. De fleste fotturistene gikk en stor bue rundt (om) breene, på tross av at hyttene rundt breene ble støttet økonomisk for å få prisen ned. Det ble også sendt ut bretau til hyttene, og patentfører prisene ble subsidiert. Alt dette for å få flere folk ut på breene. Bakgrunnen for at bresporten ikke var så populær på denne tiden har andre historiske årsaker. Mens fjellsporten utviklet et fokus mot at den enkelte skulle kunne klare seg selv uten en fører, skjedde dette aldri på samme måte innen bresporten. Samtidig skjedde en splittelse mellom bre- og tindesporten frem mot 1930-tallet. Det tidligere ideal hvor fjellsportmannen helst skulle mestre både klatring og utfordrende brevandring forsvant. Nå ble fokuset snudd mot fjellet, mot klatresporten, og breene ble mer uinteressante (Hagen 1992). Det ble i 1943 foreslått at DNT skulle organisere kurs i fjellsport for privatfolk. Formålet skulle være at den vanlige fotturisten kunne få evner og erfaring til å ta seg frem i fjellet utenom vardene. En komité blir opprettet, men lite skjer frem til 1950-tallet. En person som endrer dette er Øyvind Kulberg. Han tar initiativ til buss og breturer i Jotunheimen på 1950-tallet, og interessen for brevandring øker. I samarbeid med DNT arrangeres et brekurs på Finse i 1958 med stor suksess, og i de påfølgende år øker etterspørselen. Som et resultat av dette nedsetter DNT en komité, som fører til at Bregruppa blir konstituert i 1962. Endelig kunne DNT videreutvikle sin interesse for fjellsport gjennom et nytt organ. I begynnelsen fikk Bregruppa ikke egne vedtekter, men ble styrt sentralt. Etter hvert ble dette en noe upopulær ordning, og de mest aktive innen Bregruppa, de såkalte "20", truet DNT med å lage en selvstendig Bregruppe utenfor DNTs regi. Men etter mange diskusjoner ble det i 1964 tatt en felles beslutning om at Bregruppa selv skulle utpeke sine styremedlemmer. På den måten ble Bregruppa et selvstendig organ, men med DNT som administrerende og økonomisk støttespiller (Hagen 1992).

Dermed var det DNT som med Bregruppa i spissen la føringene for bremiljøets fremtidige utvikling i Norge. Hovedfokus ble lagt på forbedring og utvikling av en breinstruktørutdanning, og på sikkerhet spesielt. Etter hvert ble innbinding med tau rundt livet byttet ut med brystsele og knuter. Sikringsmidler til snø og is ble tatt i bruk for å utvikle

redningsteknikker. Finse var hovedkursstedet, men etter hvert ble flere kurssteder tatt i bruk, blant annet på Flatbrehytta og på Krossbu. Innerdalen var også et sted hvor DNT var synlige, og sammen med NTK, Olav Innerdal og Tindegruppa samarbeidet de om å arrangere fjellklatrekurs i 1963. Innen DNTs mange turtilbud ble det i 1969 tilbudt turkurs på Jostedalsbreen, noe som fort ble veldig populært. Kombinasjonen med å bli kjent en plass og samtidig få frisket opp sine ferdigheter gjorde turkursene ettertraktet. Etter hvert gav Bregruppa tilbud om fjellsportkurs, bresamlinger, vinterturer og uformelle treff. Interessen økte, og mange mennesker sluttet seg opp om Bregruppas ulike aktiviteter. Men det var ikke bare aktivitetene som Bregruppa var interessert i. Sikkerhet og utvikling av en bra instruktørutdanning var også av stor interesse. Derfor ble Breboka, Breposten, instruktørboka og Breføreren utviklet etter hvert, og ble synlige resultater på det høye aktivitetsnivået i Bregruppa (Hagen 1992).

Men det var ikke bare Bregruppa som hadde en stor forkjærlighet for bre og tinderangling. I Norge utviklet det seg på 1960 tallet og frem et nettverk av mennesker som var interessert i å veilede og å guide mennesker i fjellet og på breene. Disse menneskene kom etter hvert til å bety mye for opprettelsen og utviklingen av NF. Navnet på organisasjonen er i dag NORTIND, og historien forut opprettelsen av denne er viktig å få med om en skal forstå hele det komplekse bildet av bre- og klatrehistorikk i Norge.

NORTIND

I takt med at friluftslivet utviklet seg som en del av den nasjonale identitet (Tordsson 2003), og mange mennesker deltok i ulike aktiviteter, ble det etter hvert også etterspørsel på mennesker som kunne veilede, undervise eller guide mennesker i den norske naturen. Da Nils Faarlund opprettet Høgfjellsskolen i 1967, var et av hans mål å bli tilsluttet en internasjonal organisasjon for fjellførere, kalt IVBV. Dette var en sammenslutning av fire fjellfører nasjoner, Østerrike, Sveits, Frankrike og Italia, som ble opprettet i 1965. Målet internasjonalt var å lage en felles plattform for fjellførere, som skulle inneholde bestemte standarder (Einang, 2008). Terskelen for å komme inn i den internasjonale organisasjonen var høy. En norsk forening for fjellførere og klatrere dannet i 1968 hadde et medlemskap i IVBV for øye, men denne organisasjonen gikk i oppløsning etter et par år. Et nytt forsøk ble startet

med Norsk Fjellførerforening i 1970, og i 1974 hadde foreningen 22 medlemmer. Men også denne gikk i oppløsning, grunnet mange individualister med ulike målsettinger. Derfor ble det besluttet av noen enkeltpersoner at det skulle jobbes i stillhet med å opprette en ny organisasjon sommeren 1974. Noen få ble innvia i planene, hovedpersonene bak var Nils Faarlund og Ola Einang. Miljøet på denne tiden var preget av mennesker med sterke meninger, og verdiorientering stod i høyfokus. Allerede da Faarlund opprettet Høgfjellsskolen ble det en del murring i fjellklatremiljøet. NTK godtok ikke at medlemmene tjente penger på å ta folk med ut i fjellet. Dette medvirket til at Faarlund måtte melde seg ut av NTK (Grimeland 2000). Samtidig ble enda en organisasjon etablert i 1975, nemlig Norsk Forening for Vegledere i Friluftsliv, men også denne organisasjonen ble oppløst ganske kort tid etter. I mellomtiden jobbet Faarlund med sin organisasjon, noe som resulterte i at organisasjonen fikk observatørstatus i IVBV i 1975. Denne ble etablert med navn i 1978, nemlig NORTIND, som var en forkortelse for norske tindevegledere. NORTIND fikk fullt medlemskap i det internasjonale forbund i 1982.

Dette ble altså en organisasjon med medlemmer som hadde sin spisskompetanse innen bre, klatring, tinderangling, ski og vinterfjell. Dette var en organisasjon, som var tilknyttet et internasjonalt forbund, og som ikke hadde behov for å søke støtte fra de norske organisasjonene som allerede var etablert, så som Bregruppa eller NTK. Derfor ble denne organisasjonen en faktor, som måtte tas hensyn til da NF skulle opprettes. Dette for å få samlet kompetansen, men også for å få de ulike kompetente miljøene til å samarbeide en gang for alle.

NFs utvikling

NFs oppstart

Norske bre- og fjellsportmiljøer har lenge hatt tradisjon for å forsøke å samarbeide. Men ikke mye har lyktes på landsbasis før NF ble etablert med Bregruppa som pådriver. Hvis vi ser tilbake i tid forsøkte Bergens Fjellmannalag allerede i 1910 å få til et møte med NTK og

DNT. De ville få til et samarbeid i forhold til fjellførerens retter og plikter. Men møtet fant aldri sted. Mye senere, i 1973, ble det i bladet "Mestre Fjellet" (Hagen 1992) igjen diskutert rundt mulighetene for et bredere samarbeid med de ulike fjellsportmiljøene som da hadde utviklet seg. Det førte til at Kolsås Klatreklubb tok initiativ til en rekke møter i 1974. I årene fremover møttes representanter fra ulike fjellsportmiljøer til jevnlig møter. Diskusjonene dreide seg hovedsaklig om alpin redningstjeneste, standardisering av kursprogram, forholdet til offentligheten, og etablering av en felles organisasjon for alle fjellgruppene. Men hovedproblemet var at ulikehetene allerede den gangen var store mellom gruppene, både innen praktisk friluftsliv og rent ideologisk. Det var derfor vanskelig å komme frem til en felles enighet innen de ulike temaene. Men som årene gikk økte tallet på nye fjellsportgrupper, og forholdet til offentligheten ble stadig mer uoversiktlig. Derfor tok Bregruppa et nytt initiativ i slutten av 1980-tallet, med det resultat at NF påbegynte sitt samarbeid i 1988 (Hagen, 1992).

Bregruppa tok i 1988 på denne måten initiativ til å samle landets kursarrangører innen fjellsport, og målet var å få til et forum, der en kunne bli enige om en felles plattform for en standard. Utgangspunktet for Bregruppa var et sikkert og naturvennlig friluftsliv (Hagen 1992). Målet for alle involverte var å sikre god kvalitet på de ulike bre- og klatrekurs, og standarden skulle derfor dekke både kursinnholdet og kursarrangøren. Ideen var at når mange nok av de etablerte organisasjonene holdt seg til noen krav, da ble det vanskelig for andre å ikke holde seg til noen krav. Frem til standarden ble vedtatt i 1995 jobbet ulike miljøer sammen. Mest fremtredende var Bregruppa/DNT, NORTIND, Aak en virksomhet med tilknytting til både oljeindustrien og fjellsportkurs, Norges Idrettshøyskole, Jostedalens Breførarlag, Kolsås Klatreklubb, DNT/fjellsportgrupper, NTK, Norges Høyfjellsskole, Tromsø Klatreklubb og Romsdalen Tindegroupe (NF arkiv).

Dette var et samarbeid som krevde stor samarbeidsinnsats fra alle. Det var ikke lett å samarbeide i et forum med så mange mennesker med ulike verdiorienteringer. Syv år skulle det ta før det endelige utkast til Nasjonal Standard ble vedtatt. Sekretæren i NF uttaler i en artikkel i 1995 om NF at

”Hvis en synes at 7 år er lenge å bruke på å bli enige må en tenke på at det finnes mange sterke meninger om det meste i klatre-Norge.” (NF arkiv, 1995)

Og NFs leder gjennom en årrekke Bjørn L. Basberg forklarer organisasjonenes noe problematiske kommunikasjonsutgangspunkt på denne måten:

”Helt siden 1970-tallet hadde det bygget seg opp en slags polarisering mellom DNT/NTK sfæren på den ene siden, og miljøet som sprang ut av Norsk Høgfjellsskole og som etter hvert omfattet NORTIND på den andre siden. Dels hadde denne polariseringen politiske dimensjoner (økopolitikk, miljøvern, den generelle radikaliserings i miljøbevegelsen som deler av fjellsport-Norge ble svært preget av), dels var polariseringen knyttet til norske (frivillighet, frihet) versus alpine (profesjonalisering, kontroll) tradisjoner. Dette kom også til å prege 1980-tallet og de første årene av NFs tid”. (Intervju Bjørn L. Basberg)

Også Nils Faarlund forteller om kommunikasjonsvanskene:

”Samarbeidet Norsk Fjellsportforum (NF) startet i 1988, men vi brukte et par år på å øve oss i å snakke sammen. Motivet for NFs samarbeid var å opprettholde og videreutvikle kvaliteten for kurs på bre og i klatrefjell. Et tegn på at vi i NF begynte å snakke med hverandre og ikke til hverandre fikk vi da 4 personer under årsmøtet på Dombås ble valgt til å skrive formålsparagrafen – en fra hver av grupperingene DNT, Jostedalen breførerlag, Norske Tindeveglede, og NTK”. Vi brukte ikke lengre tid på denne oppgaven enn det tok å skrive at NF skulle arbeide for ”...naturvennlig og sikker ferdsel på bre og i klatrefjell i tråd med norsk friluftslivstradisjon”. ”Etter tre til fire år med trening i snakke sammen var enigheten så langt kommet, at vi kunne begynne å formulere Nasjonal standard for godkjenning av instruktører og kursarrangører”. (Faarlund 2009).

For å få et bilde av hvor komplekst et samarbeid innad i NF var, kan vi se på Faarlunds fremstilling av problematikkene ut fra hans perspektiv:

”Jeg så at et samarbeid var positivt for det skadeforebyggende arbeidet i fjellet. Betydningen av samarbeid hadde jeg sett før som medlem av Fjellredningskomiteen i NRKH (Norges Røde Kors Hjelpekorps) og ansvarlig for redningstjenesten i Bratt og Glatt Lende, og i min rolle som rektor for Norges Høgfjellsskole. Men norsk ”fjellsportmiljø” spriket. Da Norske Tindeveglede fikk sin internasjonale godkjenning i 1982, startet DNT og

NTK en aktiv kamp imot at vi skulle få yrkesbeskyttelse. Denne kampen fortsatte ut åttitallet. Det bidro også til økt spenning i miljøet da Aak ble dannet på åttitallet. De drev kursvirksomhet til fjells samtidig som de knyttet seg til oljevirkosomheten i Nordsjøen. Dette var på kollisjonskurs med tindevegledernes arbeid for norsk og alpin friluftslivstradisjon med naturverdteknig.” (Intervju Nils Faarlund).

Men målet var som sagt å finne et felles grunnlag for en plattform for det skadeforebyggende arbeide. Dette hjalp da det ble enighet om formålsparagrafen:

”NFs formålsparagraf i henhold til vedtektene er å være et faglig samarbeidsforum for kursarrangører og organisasjoner med aktiviteter på bre og klatrefjell som virkefelt. Organisasjonen skal fremme naturvennlig og sikker ferdsel i tråd med norske friluftslivstradisjoner. NF arbeider med å skape bedre fjellsportarrangementer i Norge og bidra med å heve den praktiske og teoretiske kompetansen blant fjellsportutøverne.” (NF arkiv, 26/1, 1995)

For å få NFs interne samarbeid til å forløpe mest mulig smidig, ble de ulike representantene fra de ulike miljøer delt inn i mindre komiteer. Tre komiteer ble opprettet; en ulykkesforebyggende arbeidskomité, en godkjenningskomité, og en kurs og metodekomité. Mens den første komiteen jobbet selvstendig med forebyggende tiltak mot ulykker, jobbet de to andre mot å få til en Nasjonal Standard. Alle jobbet frivillig, og eventuelle utgifter ble dekket av DNT, næringsdepartementet og senere kontingenter fra medlemsorganisasjonene. (20/2 1995, NF arkiv). Den ulykkesforebyggende arbeidskomité begynte allerede i 1993 å sende ut skjemaer til de ulike klubbene, så det kunne samles inn materiale rundt ulykker og nestenulykker. Målet var å lære av det som skjedde, og å prøve å forebygge mot dette gjennom tiltak i den Nasjonale Standarden. Myndighetenes økende krav om prosedyrer og foreskrifter ved risikofylte tjenester ble på denne måte imøtekommet gjennom opprettelsen av Nasjonal Standard. Daværende sekreter Anne Mari Aamelfot Hjelle uttaler:

”NF og DNT hadde tidlig møte med Produkt og elektrisitetstilsynet (senere DSB), og NF fikk støtte moralsk til å fortsette sitt arbeid. Fjellsport-Norge klarte å regulere seg selv i forhold til krav om sikkerhet, dette var DSB fornøyde med. Dette skjedde tidlig etter at NF var stiftet. I alle andre miljøer var det masse forskrifter, mens NF ikke trengte dette på grunn av standarden. Allerede da ringte forsikringselskap til NF for å høre om en arrangør

var godkjent, for å kunne gi han forsikring eller ikke. Dette førte til at NF følte at de var på rette vei". (Intervju Anne Mari Aamelfot Hjelle)

Alle grupper var velkomne som medlemmer, såfremt de hadde kompetanse innen fjellsport. NFs myndighet skulle være rådgivende. Styret skulle bestå av en representant fra kursarrangører, en fra DNT, en fra DNTs fjellsportgrupper, en fra klatreklubbene, en fra NTK og en fra NORTIND. Årsmøtet var det høyest besluttede organ, hvor 1/3 av de stemmeberettigede skulle være tilstede. Styret kunne opprette og nedlegge komiteer, og kunne føre tilsyn i komiteer men hadde ingen stemmerett. Endringene i vedtektene kunne skje med 3/4 av de fremmøtte stemmer, det samme var gjeldene med en oppløsning av NF (NF 95: arkiv/vedtekter).

Nasjonal Standard blir til

Et foreløpig utkast til en Nasjonal Standard blir vedtatt den 14/4 1994 /årsberetning for 1994, NF arkiv). Den endelige utgaven ble vedtatt på årsmøtet 22/3 1995. Det ble til et 50 siders dokument, som trakk opp retningslinjene for utdanning av instruktører og veiledere innen bre og klatring. Det satte krav til kompetanse, både for instruktørene og for den organisasjonen som skulle utdanne instruktørene og eller drive med guiding. Parallelt med Nasjonal Standard ble også NFs godkjenningsordninger iverksatt. Det kom til å bety at NFs medlemsorganisasjoner kunne søke godkjenning til sin kursvirksomhet på ulike nivå. For at en arrangør kunne sertifisere en instruktør på nivå 1 eller nivå 2, krevde det at arrangøren først ble godkjent av NF. For at en arrangør kunne få en godkjenning, måtte denne betale kontingent. I 1995 var kontingenten på 1000 kroner per år per arrangør, men et forslag på årsmøtet den 22/3 1995 ble det foreslått å forhøye dette til 2500 kroner. I det hele var det stort fokus og mange diskusjoner rundt NFs økonomi helt siden NFs oppstart. Grunnen til dette var at NF ble tilknyttet DNT økonomisk, som i starten betalte 1/5 del av en sekretærstilling til NF. Lokaler ble i tillegg gitt til rådighet. Utover DNT ble NF tildelt støtte fra Næringsdepartementet på 100.000 kroner. SND (Statens Nærings- og Distriktsutvikling) bidro i tillegg med 60.000 kroner. Dette var engangsbeløp, og NF var på sikt nødt til å finne andre inntektskilder. Målet var å bli sjølfinsiert, og eneste inntekt var medlemskontingenter og gebyrer på søknadsbehandlinger. (referat fra årsmøte 21/3 1995, NF arkiv).

Målet med NFs godkjenningssystem var å få etablert et system som kunne fungere som et sikkerhets- og godkjenningstempel til omverdenen. Det betydde at NF på sikt ville bygge seg opp som en seriøs godkjenningsaktør som de eneste i Norge. På den måten kunne NF gjennom sitt kvalitetsstempel sortere de seriøse fra de useriøse aktører, noe som på sikt kunne komme både brukere og arrangører til gode. For å jobbe mot dette målet sendte NF i starten ut mye materiale om sin virksomhet til alle bedrifter og organisasjoner som kunne tenkes å ha interesse i NFs arbeid. Også forsikringsselskapene ble kontaktet (2/10-95, NF arkiv)

Mye av komiteenes arbeid ble i starten fokusert mest rundt det å behandle søknader fra instruktører og arrangører. Dette var på grunn av den store arbeidsmengden som måtte gjøres for få Nasjonal Standard implementert hos alle medlemsorganisasjonene. Det fantes også en overgangsordning, hvor en kunne bli godkjent som instruktør, hvis en hadde nok erfaring innen sitt felt. Da kunne en unngå å ta instruktørkurs for å bli NF godkjent instruktør. Derfor ble søkermassen stor, og et stort arbeid ble lagt ned i å sortere hvem som ble godkjent og ikke (Årsmøte, 21/3-95, NF arkiv).

Den 12/1 1995 sendte NF ut et notat til alle medlemsorganisasjonene om at Nasjonal Standard ble iverksatt. Søknadsskjemaene ble vedlagt sammen med kontingentsatsene, og et informasjonsskriv om NFs arbeid og målsetting. Organisasjonen hadde allerede da 54 medlemsorganisasjoner, så tilslutningen fra det norske fjellsportmiljøet var betydelig.

Norges Klatreforbund blir til

Parallelt med NFs oppstart og frem mot tilblivelsen av Nasjonal Standard i 1994 blir Norges Klatreforbund dannet. Veien frem mot NKFs tilblivelse er noe kompleks og stridsbetont. Siden NKFs rolle i det norske klatremiljøet får stor betydning for NFs fremtid og senere omstrukturering, vil jeg i det følgende gjøre rede for NKFs oppstart og utvikling.

Samtidig som NF blir til, vokser behovet for en organisasjon for klatrerne i Norge. Da NTK ble stiftet i 1908 var denne ment som en nasjonal forening for aktive fjellklatrere. Men da klatringens mangfold vokser på 1970- og 1980-tallet, gir mange klatrere uttrykk for at NTK er en for snever organisasjon, som ikke favner hele klatreverdenen. Klatresportens mangfold utvikles, og spesielt som en ny type idrett, med fokus på konkurranse, grader og trening. Da NTK fortsatt var en lukket klubb som krevde søknad og anbefalinger, manglet den voksende skare av sportsklatrere en organisasjon som støttet og utviklet den idrettslige del av klatresporten. I NorKlatt nr 23, 1983, avspeiles denne problematikken i et leserinnlegg:

”norsk klatring trenger en takorganisasjon som er representativ for alle lokale lag.” ”...NTK har bare delvis fungert som en fellesnevner for klatrere i Norge til nå, og klubben har aldri tatt på seg ansvaret å bli en skikkelig takorganisasjon..”. (Einar Magnussen i NorKlatt nr. 23, 1983, sakset fra Grimeland 2000)

Diskusjonen foregikk lenge innad i NTK rundt problematikken om at NTK skulle bli en takorganisasjon og en åpen klubb, særlig på 1970- og 1980 tallet. Men det skjedde ingen grunnleggende strukturendringer på tross av at mange ønsket det (Grimeland 2000). NTK ser selv problematikken, og i 1991 opprettes to grupper innad i NTK som skal jobbe for en organisasjonsendring. Det ene utvalg er ”utvalget for organisering av norsk klatring”, og det annet er ”utvalg for sportsklatring (heretter USK)”.

Utvalget for organisering av norsk klatring jobbet for at NTK skulle bli en landsdekkende takorganisasjon, som skulle favne alle grener innen klatring. Målet var en endring og tilpassning av NTKs lover, så klubben kunne åpnes og bli en demokratisk organisasjon. Dette forslaget skulle presenteres på NTKs generalforsamling i 1992 (Grimeland 2000). Samtidig som dette foregår jobber USK med samme problematikk, men med sportsklatring for øye. USK ser at sportsklatring er en stor voksende gren av det norske klatremiljøet, som ikke blir prioritert i NTK. Den 2/5 1991 har NTK og initiativtakerne til et kommende USK et arbeidsmøte, men planlegging og problemfokusering (NKF arkiv). De observerer at NF er underveis som organisasjon, men kan konstatere at NF ikke tjener selve klatrernes interesser, men mer yrkesgrupper og organisasjoner. Videre konstaterer man på møtet at NORTIND og DNT har for mye innflytelse innad i NF, og ikke gagnar sportsklatringens utvikling.

Organisasjonskartet som blir presentert på dette møte av hovedpersonene innen USK får en noe krass mottakelse. Kartet foreslår en struktur som dekker all norsk klatring, med organisatorisk støtte fra Norges Idrettsforbund (NIF). Mange reagerer på at dette kan bli dødsstøtet for NTK, da det kan bli en organisasjon med mye makt. Det kommer mange motforslag, et forslag er at NTK kan ta seg av organiseringen av all fjellklatring, mens det blir opprettet et rent sportsklatreforbund tilknyttet NIF. Det blir også kommentert at den foreslåtte struktur ligger på kollisjonskurs med NF som er i sin startfase. Men motargumentene mot dette er at NF ikke kan få lov å styre utviklingen av sportsklatring, siden ingen representanter innad i NF fokusere på dette i særlig stor grad (2/5 1991 NF arkiv). Konklusjonen blir at USK skal nedsettes og foreta en videre utredning av problematikken rundt oppbyggingen av en takorganisasjon for klatrere i Norge.

I løpet av 1991 og 1992 skjer mye både rundt USK, Utvalget for organisering av norsk klatring og NTK. USK blir en løsrevet gruppering, som jobber selvstendig, men medlemmene er medlemmer av NTK. Etter mange diskusjoner og undersøkelser konstaterer USK at klatresporten som idrett bør knyttes til NIF, og at den nye organisasjonen NSKF (Norsk Sportsklatreforbund) bør stiftes innen utgangen av 1992. Dette informerer de om i et brev til landets klatreklubber, og samtidig vedhefter de et spørreskjema som omhandler temaet, med frist 1. september (22/6 1992, NKF arkiv). På samme tid fremlegger Utvalget for norsk klatring et forslag til NTK om at NTK bør bli en ny takorganisasjon, med en helt ny og åpen struktur. De peker på flere problematikker rundt det at USK ser ut til å bevege seg mot et forbund som kun skal favne sportsklatring. Derfor bør NTK ta på seg ansvaret som en stor felles takorganisasjon. Men forslaget blir kort tid etter forkastet, da motstanden mot å åpne NTK er for stor. (notat 19/1 1993, NKF arkiv.) Ralph Høybakk kommenterer i sin tekst om NTKs historie at:

”Det avgjørende vei valg for Tindeklubben lå i spørsmålet om å være lukket etter Alpine Club modellen, eller å bli åpen som de kontinentale alpeforeningene. Beslutningen om å forbli trofast mot kravene til erfaring, dyktighet og anbefaling, førte klubben vekk fra den dominerende maktposisjonen den hadde”. (Høybakk, Ralph, Tinder og Tanker 1998)

USK jobber videre som et utvalg uavhengig av NTK, noe som kommer tydelig frem av brevvekslingen mellom de to. NTK ber USK om å ta hensyn til NFs arbeid og nylig vedtatte vedtekter, så det ikke kommer en interessekonflikt mellom USK, NTK og NF. Men dette avviser USK, da disse allerede samarbeider med NIF på et økonomisk plan på dette tidspunktet (17/11 1992, NKF arkiv). I løpet av et halvt år blir USK ferdig med sin utredning, som blir et dokument på 17 sider. Dokumentet fokuserer på fordelene med en takorganisasjon tilknyttet NIF: de organisatoriske og økonomiske fordeler, anseelse, status og respekt (Grimeland 2000).

På bakgrunn av at USK mottar 17 positive svar fra spørreundersøkelsen, inviterer de alle klatreklubber til et stiftelsesmøte den 19/12 1992. Det blir lagt opp til at alle klatreklubbene får lov til å stemme over alle de forslag som måtte komme. 31 representanter møtte opp på møtet, og alle hadde i forkant fått utredningen fra USK. USK hadde som sagt lenge jobbet mot et forslag om et rent sportsklatreforbund, men uventet kommer et helt nytt forslag fra Andreas Fredborg på møtet. Som den daværende formann i NTK foreslår han å stifte et rent klatreforbund, en takorganisasjon for alle typer klatreaktiviteter. Argumentet er at en like godt kan stifte en organisasjon som dekker hele klatre-Norge, og ikke bare en som er rettet mot sportsklatring. Og dette blir vedtatt med 2/3 stemmer (19/12 1992, NKF arkiv). Dermed blir en formålsparagraf vedtatt, lydende:

”Norges klatreforbund formål er å fremme klatresporten i Norge, og å representere konkurranseklatring internasjonalt. NKF skal virke for en sikkerhetsmessig og miljømessig forsvarlig utvikling av sporten”. (19/12 1992, referat, NKF arkiv).

På denne måten ble NKF og ikke NSKF stiftet, noe som kom overraskende på veldig mange. I en tid hvor mange sterke meninger preget klatremiljøet tente dette godt opp under mange diskusjoner. Hva et sånt klatreforbund fikk betydning for NF, vil jeg nå se nærmere på.

NKFs virke og påvirkning på NF

NKF etableres i desember 1992. På dette tidspunktet jobber NF med teksten og innholdet til Nasjonal Standard, og en del personer innen NF liker ikke det som skjer med NKF. Det som så ut til å bli en organisasjon som kun skulle konsentrere seg om sportsklatring, blir nå til en takorganisasjon som skal dekke alle former for klatring i hele Norge. NKF's første mål er å bli medlem av NIF som et særforbund, og på den måten å få del i en betydelig økonomisk støtte. Noe som skjer allerede i 1994 på Tinget. Dette er en situasjon som mange medlemmer innen NFs komiteer og styre ikke er positive til:

”Da sportsklatring ble til konkurranseklatring og de landsomfattende høgfjellsforeningene i Alpene sluttet seg til sine nasjonale idrettsforbund, utredet NTK dannelsen av et norsk sportsklatreforbund (USK). Forgrunnsfigurene i USK valgte imidlertid i siste liten ikke å begrense seg til sportsklatring. De ville også dekke fjellklaring og tok navnet Norges klatreforbund. NTK forsøkte å avverge dette kuppet. NORTIND støttet NTK i denne striden, og det har siden vært et godt samarbeid mellom NORTIND og NTK...” (Intervju, Nils Faarlund”).

Også Ola Einang, daværende medlem av ulykkesforebyggende komité i NF, reflekterer over problematikken:

”I starten var NORTIND skuffet over at NKF ikke ble hva det var tenkt, nemlig Norges sportsklatreforbund. De var redde for konsekvensene at store deler av fjellsport-Norge skulle havne under NIF. Flere var betenkte rundt den videre utvikling av fjellsport-Norge, hvis en idrettsorganisasjon skulle bestemme: den skjematiskerte, nivådelte instruktørpregede utvikling” (Intervju Ola Einang).

Men til tross for motstanden mot det nyopprettede NKF, velger NF likevel å inngå et samarbeid med NKF. Allerede i 1993 har NF tre møter med NKF, hvor de orienterer hverandre om de to organisasjonenes arbeidstemaer innen sikkerhet, ulykkesforebyggende arbeid, utdanning og opplæring. Og allerede fra sommeren 1994 brukes NFs ulykkesregistreringsskjemaer av begge instanser i fellesskap (årsberetning for 1994, NF arkiv).

Møtene mellom NF og NKF fortsetter. Ut over at man i fellesskap registrerer ulykker og utveksler erfaringer, er det et stort ønske fra flertallet i NF at NKF blir medlem av NF. På den

måten kan en samkjøre det utdanningssystem som holder på å bli ferdig innad i NF, med det som NKF er i ferd med å utvikle. NFs utgangspunkt var å bli en sterk organisasjon, som kan markedsføre sin utdanning og sertifisering til omverdenen. Men med NKFs opprettelse har NF plutselig fått en konkurrent på flere områder. Det er ikke tanken fremmed at NFs utdanningssystem på sikt kanskje kommer til å konkurrere med NKFs utdanningssystem. NF ser at NKF vil komme til å bli en stor organisasjon, med en del sammenfallende interesser med NF. Samtidig vil NKF få stor økonomisk støtte gjennom å være et særforbund underlagt NIF:

”Det var en frykt for at en aktør med stor statsstøtte skulle få mye makt. Det virket som NKF med sine økonomiske muskler hadde ambisjoner om å ta over føringen og bli en enerådende organisasjon. Med et betalt sekretariat var muligheten der for at NKF hadde kontroll over hele saksfeltet. Noen medlemmer i NF var interessert i et samarbeid med NKF, blant annet DNT, mens andre var avvisende” (Intervju, Nils Faarlund 2008).

Mange innad i NF ser at ved et tett samarbeid med NKF kan en unngå dobbeltarbeid, og samtidig ikke miste innflytelse i de beslutningsprosessene som foregår. Derfor er det interessant å få NKF med som en del av sin organisasjonsstruktur. Fra 1994 intensiverer derfor NF sitt press på å få NKF til å bli medlem. Men NKF nøler, og vil avklare hele NF diskusjonen innad før de vil gi NF et svar (8/11, 1994, NF arkiv). NKF på sin side er opptatt med utviklingen av sin egen organisasjon. Den daværende leder for NKF, Jon Haukåssveen forteller:

"NKF var opptatt av egen organisasjonsbygging, på den tiden var det så mange uløste oppgaver i NKF og i klatreklubbene slik at vi heller prioriterte å jobbe med det. Det følte unaturlig for oss, som en så ung organisasjon å gå inn i en annen sammenslutning enn den vi hadde søkt oss mot; NIF". (Intervju Jon Haukåssveen)

Så mens NF kjemper for å få NKF med inn i sin organisasjon, konsentrerer NKF seg om å bli en maktfull organisasjon med en god økonomisk dekning:

"NKF ble nok sett på som en trussel av en del mennesker, vi var sterke via NIF, og alt som ble gjort ble gjort etter gjeldende lover og regler i klatreforbundet. God økonomi gjorde at fokus ble å gjøre det beste for klubbene. Fokuset den første tiden var å få NKF godkjent som særforbund under NIF, for da ville budsjettet øke fra 40.000 til over 1 million i året. Dette skjedde på Tinget i 1994". (intervju, Jon Haukåssveen)

Også i møtoreferater innad i NKF finner vi spor av et syn på egen organisasjon som sterk og enerådende. På et møte den 4/11 1993 drøftes et mulig samarbeid mellom de to organisasjonene, særlig innen utdanning og sertifiseringsordninger. Men siden NKF har som mål å utarbeide sin egen utdanningspyramide, er det ikke aktuell politikk å inngå et samarbeid. Siden NIF skal utarbeide en utdanningsmodell for alle idrettsorganisasjoner, vil NKF støtte denne (3/11 1993, NKF arkiv). At NKF ser på seg selv som en sterk organisasjon understrekes spesielt i 1994, når NIF godkjenner NKF som et særforbund, og fastslår at

"NKF er den høyeste ansvarlige instans for all klatresport i Norge" (referat styremøte 28/5 1994, NKF arkiv).

På samme styremøte utarbeides en handlingsplan for samarbeidet med NF, særlig innen sikkerhet. Også her kommer NKF sin sterke organisasjonstro frem, da det uttrykkes at:

"NKF kan derimot ikke akseptere at NF står som mottaker av dette (ulykkes)skjemaet. Skjemaet må returneres til NKF som øverste ansvarlig myndighet for all klatresport i Norge. ...dersom NF ikke aksepterer dette, vil NKF på egen hånd iverksette vedlagte handlingsplan for sikkerhet" (Styremøte 28/5 1994, NKF arkiv).

Da Nasjonal Standard endelig fremlegges i 1995 sender NF et forslag til en samarbeidsavtale rundt ulykkesregistrering til Klatreforbundet. Samtidig vedlegges et brev, hvor det påpekes at Nasjonal Standard foreligger, og at det nå må være opp til NKF å velge på hvilken måte en vil ta hensyn til denne i utarbeidelse i egen utdanningsstige. Men det påpekes i brevet at NF fortsatt er interessert i at NKF overtar klatreklubbenes representasjon i NFs styre og komiteer. NF peker på at på denne måte vil klatreklubbenes interesser sikres best mulig i det videre arbeid med samt praktiseringen av Nasjonal Standard (30/1 1995, NF arkiv).

Det er dette som er utgangspunktet for de to største organisasjonene innen klatring, når Nasjonal Standard blir implementert i 1995. Et fragmentert klatre-Norge, med mange interesser og ulike verdisyn, preger de to store organisasjonenes utvikling og samarbeid. Dette når et særlig punkt i 1995, noe vi skal se nærmere på i neste kapittel.

NFs utvikling og samarbeid i 1995

I 1995 konsentrerer NF seg rundt implementeringen av Nasjonal Standard, og rundt markedsføring av både denne og av NF som organisasjon. Mange enkeltpersoner søker om overgangsordning for å bli godkjent som klatre- eller breinstruktør, og mange firmaer vil ha en NF godkjenning. Samtidig som denne jobben pågår, jobber enkeltpersoner som sitter i NFs styre med tiltak, som skal bremse NKF's organisasjon som takorganisasjon for både sportsklatre- og fjellklatremiljøet. Målet med tiltakene er å starte en debatt, som i siste ende skal få NKF til å omorganisere seg til et sportsklatreforbund. Omdreiningspunktet for diskusjonen er mange fjellklatreres motstand mot at klatresporten som helhet gjennom NKF skal legges inn under et idrettsforbund, noe som mange mener kun bør gjelde for sportsklatringen som klatregren. I løpet av 1995 blir ulike mindre kritiske innlegg trykket i Norsk Klatring og NKF må ut og forsvare sitt tilhørighetsforhold til NIF (14/7 1995, Norsk Klatring) Tonen innad i NF blir i tillegg skjerpet mot NKF. NF ønsker for eksempel ikke å gå inn under NKF's komite for sikkerhet, men vil holde fast på sin egen komitéstruktur. Og på tross av at NKF har foreslått en komité for å overvåke de to organisasjonenes arbeid, så en unngår dobbeltkjøring, påpeker NF i et brev til NKF at

”...en slik komite på det nåværende tidspunkt er unødvendig. NFs Nasjonal Standard foreligger og det vil være opp til NKF å velge på hvilken måte man vil ta hensyn til denne i utarbeiding av egen utdanningsstige.” (31/1 1995, NF arkiv)

Kritikken av NKF munner ut i et leserbrev om problematikken rundt NKF's rolle med sin tilknytting til NIF, skrevet av blant annet sentrale personer i NF. Dette blir NFs styre orientert om i august 1995. Styremøtereferatet beretter om en intens og livlig diskusjon rundt temaet:

”Meningen var at NF, NTK, NORTIND, klatreklubbene (som stod utenfor NKF) skulle undertegne. DNT var ikke ”invitert” til å undertegne, men tanken var vel at dette skulle være et innspill begrenset til de rene klatremiljøene. Kritikken gikk på at det ble ansett som ressurs sløsende dobbeltarbeid at NKF skulle bygge opp en egen kompetansetige og kursstandard innen rammen av NIF. NKF burde i stedet bli et rent Sportsklatreforbund (som jo opprinnelig var planen!) med en klarere avgrenset aktivitet i forhold til NF. Utkastet ble behandlet i NFs styre 28.8.95 og førte til ”livlig diskusjon”. Jeg mente sterkt at NF ikke burde undertegne et slikt brev da det ville vanskeliggjøre den tilnæringsprosessen vi var i i forhold til NKF. Styret gikk også inn for dette”. (Intervju Bjørn L. Basberg)

Tiltaket omfatter i første omgang et leserbrev, som skal trykkes i Breposten. Argumentene mot NKF er at en så solid og tradisjonell friluftslivsaktivitet som fjellklatring blir forsøkt organisert inn under konkurranseidretten i form av NIF. I tillegg er det mye dobbeltjobbing og bruk av resurser på de samme oppgavene i NF og i NKF. Men NFs styre blir enige om at de ikke kan stå bak et sånt tiltak som organisasjon, men at det er de enkelte organisasjonene og medlemmene som må skrive under på leserbrevet. (28/8, 1995, NF arkiv). På tross av dette får brevet konsekvenser for NF, noe jeg kommer inn på senere.

I innlegget til Tindeposten debatteres Klatreforbundets rolle, deres ekskluderende natur i og med at de er medlem av NIF, og det kritiseres måten de motarbeider at NF skal bli et sterkere forbund for fjellsport-Norge. Det appelleres til at Klatreforbundet omorganiserer seg til å bli et sportsklatreforbund, slik det var tenkt i utgangspunktet. Samtidig oppfordres fjellsportmiljøet i Norge til å støtte opp om at NF blir en sterk organisasjon for hele klatre-Norge, en stor takorganisasjon som får alle aktuelle organisasjoner samler under seg. På den måten kan NF utvikle seg til en premissleverandør i alle spørsmål, både innland og utland (Breposten nr.5).

Dette leserbrevet mottas selvfølgelig ikke med glede hos NKF. På et styremøte den 10/10 1995 diskuteres innlegget, hvor NKFs syn på saken kommer tydelig frem. Den daværende leder for NKF peker på at det er uaktuelt for NKF å gå inn i NF, da hovedmålet for NKF er å bygge sin egen organisasjon, ikke å bli vervet inn i en annen. Å utvikle seg til kun å bli en sportsklatreorganisasjon er helt umulig ifølge de signalene som ble gitt fra klatreklubbene.

Sist men ikke minst er NFs sammensetting av styreorganer så skjevt fordelt, at NKF i dag ikke kan få innflytelse i overensstemmelse med sitt medlemstall (NKF arkiv).

Det etterfølgende møtet mellom NF og NKF bar preg av innlegget i Breposten, selv om NF gjorde oppmerksom på at brevet var skrevet av privatpersoner og ikke av NF. Innlegget blir likevel diskutert, og NF påpeker, at det har vært et mål siden 1970-tallet å få til en organisasjon som dekket alle fjellsportmiljøer. Sånn som det er blitt er dette ikke skjedd, til tross for oppbyggingen av NF. NF spør konkret om hva som skal til for at NKF vil bli medlem av NF, men NKF påpeker at de må bygge sitt hus litt sterkere, ferske som de er. Men om NKF skal gå inn i NF må NF foreslå en modell for dette, som tilbyr NKF mer enn bare klatreklubbenes representasjon. (22/11, 1995, NF arkiv).

1996 – ambisjonene stiger

I NF styret foregår mange diskusjoner rundt NF og NKFs samarbeidet, og det virker som dette er et spørsmål som NF er mye opptatt av. På samme tid har NKF travelt med å bygge sin organisasjon sterkere, og tillegger problematikken rundt NF medlemskapet liten oppmerksomhet (NKF arkiv 1996). I løpet av 1995 har NF vokst seg større, og har gått fra 20 til 38 betalende medlemsorganisasjoner (Styrets årsberetning 1995, NF arkiv).

Innad i NF fortsetter enkelte mennesker i styret å jobbe med NFs posisjon som organisasjon. Det kritiske syn på NKF som kom til syne i debatten i Breposten (Breposten nr. 5), gjør at enkeltpersoner jobber hardt for at NF skal bli en sterkere organisasjon. Målet er å få NKF under seg rent organisatorisk. Dette blir omtalt som ”den store saken” (1/1 1996, NF arkiv), og går ut på at NF skal utvides til et ”Mountaneering Council of Norway”. Målet er at NF skal bli det øverste organ for bre, fjell og tindesport i Norge. I brevvekslingen om saken blir mulige modeller for å få NKF implementert i NF diskutert, og mulige modeller for fordeling av styremedlemmer og maktposisjoner blir satt opp. Det blir slått fast at om NF skal bli det øverste organ, kan andre organisasjoner ikke ha komiteer med samme ansvarsområde som NF (5/1 1996, NF arkiv). Diskusjonen går også spesielt på om NORTIND skal miste stemmer til fordel for NKF. NORTIND har høy kompetanse men få medlemmer. Siden NF er en

fjellsportorganisasjon trenger NF NORTINDS spisskompetanse. Men samtidig er NF avhengig av å få NKF med som medlem, om det skal bli en landsdekkende sterk organisasjon. Derfor må de kunne tilby NKF en viss stemmeprosent, som kanskje må gå på bekostning av NORTIND. (4/1 1996, NF arkiv). Men her er det mye uenighet, noe som kommer frem i et brev fra NTK til NFs formann. NTK peker på at siden NF skal være et kompetent faglig og rådgivende samarbeidsforum, blir kompetanse en av de viktigste faktorene. Siden NORTINDs medlemmer har høy fjellsportkompetanse, og NKFs medlemmer kanskje kun har 15-20 % medlemmer som er interessert i fjellsport, bør NORTINDs stemmefordeling være like stor som NKFs eller Bregruppa/DNT (Brev 21/1 1996, NF arkiv).

Denne problematikken blir diskutert videre på styremøtet 2 måneder senere. Men det blir samtidig enighet å utvikle NF til landets øverste fjellsportorganisasjon med mål å få NKF som medlem. Målet er å kunne bli en sterk hovedorganisasjon for medlemmene, og kunne styrke sin status over for omgivelser og myndigheter (18/3 1996, NF arkiv).

For å få dette til kreves et sterkt sekretariat i NF. Og et sterkt sekretariat krever økonomiske midler. Allerede i 1995 pekes det på at NF har en negativ økonomisk balanse, som må bli positiv i 1996 (9/10 1995, NF arkiv). I NF blir det meste arbeid gjort på dugnad, og sekretærstillingen dekkes kun økonomisk med 1/5 årsverk, hovedsakelig gjennom medlemskontingenter og DNTs tilskudd. Dette ser styremedlemmene som en kritisk faktor i forhold til å kunne utvikle NF som en sterkere organisasjon. Derfor prøver de i 1996 å søke penger fra ulike departementer og sponsorvillige organisasjoner (18/3 1996, NF arkiv). Bjørn L. Basberg kommenterer den økonomiske problematikken i NF på følgende måte:

”DNT hadde jo hele tiden vært en økonomisk fødselshjelper og det var jo ikke naturlig at det fortsatte i det uendelige. Problemene var vel knyttet til at DNT reduserte sitt økonomiske bidrag til sekretærhjelp etc. Hvordan skaffe en permanent god økonomisk basis var et tilbakevendende tema i de siste årene jeg var med” (Intervju Bjørn L. Basberg).

Men for å kunne gjennomføre sine store planer, må NF få med NKF i sin organisasjonsstruktur. Derfor arrangeres et nytt møte mellom NKF og NF. De blir på møtet enige om rammene for samarbeidet mellom sikkerhetskomiteene og NFs godkjenningsskomité, sistenevnte som en del av et begynnende samarbeid på utdanningssiden. Men når det kommer til rammene for NKF's medlemskap i NF, stopper det litt opp. Referatet fra møtet gjenspeiler NKF's synspunkt på NF som værende en udemokratisk organisasjon, som ikke tilbyr NKF plass i henhold til sin store medlemsmasse:

”NF må være innstilt på å ta de nødvendige skritt for på bred basis å omdanne organisasjonen der medlemsstall er utgangspunkt for de vedtak og beslutninger som fattes i organisasjonen.” (30/5 1996, NKF møtereferat, NF arkiv)

NKF nevner at dette er den største hinder for at NKF har vegret seg for medlemskap av NF. NF er på sin side uenige med NKF at dette var et punkt som ble drøftet på en slik måte som her beskrevet:

”I den forbindelse må jeg komme med en kommentar til møtereferatet og følgeskrivet. Det refereres der begge steder at det innad i NF bør skje en avklaring med tanke på å bringe organisasjonen i tråd med demokratiske retningslinjer før et arbeid kan ta til. De som var til stede fra vår side under møtet, kan ikke huske at vi ble enige om en slik forutsetning. Vår forutsetning er at en komité starter med mest mulige blanke ark, og får en på alle måter åpen drøfting av ulike modeller for et NF der NKF er medlem. For å rekapitulere, så var det NF som har inviterte NKF til medlemskap.” (brev til NKF, 20/9 1996)

Men på tross av noe ordklyving blir begge organisasjoner til sist enige om å nedsette en komite som skal utrede problematikken, og komme med forslag til rammene for et NKF medlemskap. Komiteen har første møte den 23. oktober 1996. Her kommer det frem at NKF ønsker NF medlemskap på grunn av Nasjonal Standard, og mulighetene for NKF å bruke denne i sitt eget utdanningssystem. NKF fremlegger et forslag til en stemmemodell i NF, basert på en tredeling: DNT /ulike DNT grupperinger: 1/3, NKF 1/3, Andre medlemmer 1/3. Den nye lederen for NKF Lars Christian Stendal kommenterer problematikken følgende:

”Det måtte være en viss representativitet i forhold til medlemsmassen, vi var mange medlemmer, vi kunne ikke... ..en stemme sammen med 20 andre og så måtte vi innrette os etter flertall, det ville jeg ikke inngå i. Jeg foreslo forskjellige modeller, sånn vi kunne bli med. Min holdning var at det var veldig uheldig at NF hadde en standard og NKF en annen standard, så vi formulerte et grunnlag som viste forutsetningen for at NKF kunne bli medlem. Da måtte vi ha innflytelse som reflekterte medlemsmassen. Vi kom opp med et forslag som er det som er i dag, med et styre som velger seg selv, som er 3 delt, og alle beslutninger i NF tas i styret”. (Intervju Lars Christian Stendal)

NFs forslag ble på sin side følgende: NTK 2 stemmer, NORTIND 3 stemmer, DNT 5 stemmer, NKF 5 stemmer, Kursarrangører 4 stemmer, alpine redningsgrupper 2 stemmer.

På møtet ble deltakerne enige om å hente inn synspunkter ut ifra de overstående modellene i fra de to organisasjonene. I et internt brev til NFs styre fra NFs møtedeltakere blir det påpekt at:

”For NFs fremtid er det antakelig avgjørende at NKF blir medlem, og det er derfor riktig at vi går inn for en endring her. Vi synes derimot at en tredeling av stemmene er for drøyt. Vi mener at vi maksimalt bør strekke os til en slik fordeling (altså DNT 1/4, NKF 1/4, Kursarrangører 1/4, andre medlemmer 1/4). (brev til NF styret, 4/11 1996, NF arkiv).

Så det er tydelig at NF har en større velvilje enn tidligere til å imøtekomme NKF's krav, men at de ikke kan følge dem hele veien, og gi dem 1/3 av stemmen. Daværende sekretær Anne Mari Aamelfot Hjelle forklarer det på følgende måte:

”Det var mye diskusjoner rundt stemmegivningen innad i NF. Var det reelle medlemstallet bak organisasjonene eller var det andre forhold som skulle ligge til grunn for stemmetallet. Dette ført til mye diskusjon. Da NKF ville inn i NF ville de bli en stor del av NF med en gang med 1/3 av stemmegivningen i styret. Dette vill få stor betydning for vekten i NF på daværende tidspunkt”. (Intervju Anne Mari Aamelfot Hjelle)

En kan dermed observere at 1996 er året hvor NF prøver å etablere seg som en større organisasjon, med store ambisjoner på det organisatoriske området. NF er aktive gjennom

sine mange komiteer, hvor et stort arbeid utføres på dugnad. Både godkjenningsskomiteen, kurs og metodekomiteen, og komite for ulykkesforebyggende arbeid er aktive i 1996 (Årsberetning 1996, NF arkiv) Samtidig nærmer NF og NKF seg hverandre, på tross av motstridende syn på hvordan et samarbeid skal skje mellom de to organisasjonene. Men en får også en fornemmelse av at NF sliter litt rent økonomisk, da deres inntektskilder ikke er store nok til å dekke mer en 1/5 del sekretærstilling. Hva dette kommer til å bety for de neste årene for NF vil jeg se nærmere på i det følgende.

1997- vanskelighetene eskalerer

Året 1997 ser ut til å bli et år hvor vanskelighetene eskalerer i NF. Dette gjelder både økonomisk, rundt komiteene, og rundt spørsmålet om hva NF skal utvikle seg til. Dette vil jeg se litt nærmere på i det følgende.

Hvis en ser på ulykkesforebyggende komité, kan en se at den allerede i januar har hatt lite aktivitet siden registreringsskjemaene for fjellulykker ble ferdig i 1995. Etter at to komitede medlemmer er blitt utnevnt til å delta i NKF's sikkerhetskomité, er arbeidsoppgavene hos NF blitt mer usynlige. En peker på at komiteen må restruktureres og nye oppgaver må defineres (21/1 1997, NF arkiv). NKF's leder kommenterer samarbeidet rundt sikkerheten følgende:

”Vi ville ha en sikkerhetskomite i klatreforbundet som rapporterte til klatreforbundet, og var under styret. Det vi foreslo var at NF kunne oppnevne medlemmer til denne sikkerhetskomiteen også, men vi ville ha kontroll på den. NF var på daværende tidspunkt et ”supperåd”, man ville drive med ulykkesregistrering, men det ble aldri fullført. Registrering og strukturering av data og tolkning skjedde aldri i NF, Vi hadde ganske tøffe diskusjoner hva som skulle skje i NKF's komite, men det gikk bra. Vi ville ha kontroll på at leveransen som kom fra NF, men vi opplevde at leveransen av skjemaer ikke kom. Det er vanskelig å samarbeide når ting er sånn. Dette synes jeg bare var et punkt rundt problematikken i NF, det ble ofte først lange tunge skyttegravsdiskusjoner der, og dette ble kontraproduktivt, det skjedde ingen utvikling. Det folk fikk oppnå var å presentere sine synspunkter, men ikke noe mer” (Intervju Lars Christian Stendal)

Også rent økonomisk sliter NF. På årsmøtet 13/3 1997 pekes det på at NF ikke kan regne med å få flere offentlige tilskudd (NF arkiv). Men at NFs budsjett bør kunne gå i overskudd med de gebyrer som styret har fastsatt for 1997. Men på et senere styremøte den 11/6 1997 kommer det frem at NF nå sliter mer økonomisk. NFs avtale med DNT om lokaler og støtte til sekretærstilling løper ut den 1. juli. NF kan derfor ikke drives på dagens nivå med en inntekt som dekkes kun av medlemskontingent. Derfor blir ambisjonene for NF, som de kom frem i 1996, og som blir poengtert på årsmøtet 13/3 1997 (NF arkiv), kraftig redusert blant styremedlemmene når de økonomiske fakta kommer på bordet (25/6 1997, NF arkiv)

Et annet punkt som kommer frem på samme møte, er at NF er blitt et kontrollorgan for søknader fremfor et forum. Noe som igjen har sammenheng med den økonomiske situasjon, da kontrollvirksomheten krever betydelige økonomiske ressurser av NF for å kunne håndteres. På bakgrunn av dette sammen med de økonomiske realitetene som blir lagt frem beslutter styret derfor å forandre NF. Hva NF skal forandres til er derimot en stor diskusjon. De fleste peker på at NF bør bli et forum, med et årlig seminar, samt løpende være engasjert i fjellsportmiljøets problematikker. I tillegg skal et innfoskriv om NFs arbeid komme ut regelmessig til medlemmene for å fremme NFs synlighet til brukerne. Det blir dermed enighet om å formulere et strategidokument om NFs fremtid som skal være ferdig til årsmøtet i 1998 (25/6 1997, NF arkiv).

Hva gjelder NFs samarbeid med NKF kommer det på samme møte frem at NF venter på NKFs utspill, etter gjentatte initiativ fra NF. Det diskuteres samtidig hvordan NORTIND sin rolle i NF påvirker NKFs interesse for å bli medlem. Det blir uttalt at NORTINDs engasjement i NF kan være det som hindrer NKF i å søke medlemskap (25/6 1997, NF arkiv)

Noe av grunnen til problematikken rundt NKF og hvorfor de lar et utspill vente på seg, kan en finne i ulike møtereferater samt i forskjellige intervju. Her kommer det også til syne, hva problematikken rundt NORTINDs engasjement i NF har å gjøre med NKFs noe sviktende interesse for medlemskap i NF. Saken handler blant annet om at flere i NF og NKF systemet synes at Nasjonal Standard burde kunne bli en del av NORTINDs utdanningsstige og omvendt. Allerede på et møte 16/1 1997 mellom NF og NKF uttaler NKF at målet for dem er

å utvikle en utdanningsstige som fører frem til en internasjonal godkjenning (notat NKF arkiv). Og denne stigen vil NKF utvikle i samarbeid med NF. Men idet NORTIND er forpliktet internasjonal til ikke å kunne samarbeide med noe frivillig amatørforbund, må NORTIND avvise gjentatte forslag om å få samlet både NFs, NKFs og NORTINDs utdanningssystem i en stige. Samtidig peker NORTIND på at Norge på sikt gjennom regulativer i EU kanskje ville bli forpliktet til å måtte bruke en NORTIND-godkjent fører ved føring mot vederlag. Dette er noe som kan oppfattes som en trussel av NF og NKF og av deres utdanningssystemers legitimitet. Det kan også ses som et uttrykk for en profesjonskamp som har pågått siden NORTINDs oppstart. Både NF og NKF har møter med NORTIND rundt denne problematikken i 1997 (5/6 1997, NF arkiv) (2/6 1997, håndskrevet notat, NKF arkiv). Problematikken rundt denne profesjonsstrid kommer også frem i følgende intervjuvar:

”Det var en evig diskusjon mellom de frivillige (DNT og NKF) og de profesjonelle (NORTIND). Det har alltid vært en profesjonskamp mellom NORTIND og resten av NF. Det ble for eksempel mye diskusjon om NF skulle ta inn en standard for føring på enkle ruter (for eksempel Juvasshytta til Galdhøpiggen). NORTIND var her veldig fastlåst i sin oppfatning.” (Intervju Anne Mari Aamelfot Hjelle)

En annen problematikk som ser ut til å pågå samtidig er at NORTINDS syn og mål med standarden er en noe annen enn de andre mer frivillige organisasjonene. NORTIND vil ha en standard som gir uttrykk for et sterkere verdigrunnlag, mens for eksempel DNT vil ha en standard som er mer fleksibel og tilpassningsdyktig i forhold til sine ulike brukere. Dette kommer til uttrykk på styremøtet den 11/6 1997 i NF, hvor det blir besluttet at hele Nasjonal Standard bør revurderes. Det blir besluttet at dette arbeid bør settes i gang så fort som mulig (NF arkiv). På møtet blir det lagt særlig vekt på at standarden bør bli mer brukbar for de frivillige organisasjonene, det vil si den bør ha med mindre detaljrikdom og mer normgivende. Akkurat dette uttrykker en problematikk, som også kommer frem i følgende intervjuvar:

”Etableringen av NKF førte til nye spenninger i NF. DNT ville ha med klatreforbundet samtidig som de ville ha Norske Tindevegledere ut av styret. DNT søkte ut fra sine interesser mest mulig frihet i utformingen av sine kurstilbud. DNT var bekymret for at de profesjonelle skulle få mer gjennomslag for sine krav til kursvirksomheten og til utformingen av godkjenningsordningen i Nasjonal standard. NORTIND fikk støtte for

sitt syn fra NTK og andre kursarrangører. Dette førte til at DNT forhandlet med NKF parallelt med forhandlingene som NF førte med NKF om betingelsene for tilslutning – det dreiet seg hovedsakelig om å sikre medbestemmelse. DNT forklarte sin fremgangsmåte med at det var for lite fremdrift i NF og at noe måtte gjøres med den dårlige økonomien. DNT ville åpenbart ha mer innflytelse i beslutningsprosesser, og satte alt inn på å få til en annen beslutningsmodell enn konsensusformen.” (Intervju Nils Faarlund)

For å forstå hva som ligger til grunn for disse diskusjonene, må vi gå dypere inn i Nils Faarlunds intervjusvar:

”Jeg var helt fra begynnelsen av NF-prosessen stor motstander av å lage en ”standard”, da jeg tolket dette som regelverk. Etter mitt syn bør ikke en teknokratisk analyse ligge til grunn for vegledning i høyfjellet. Men DNT fikk sitt ønske oppfylt om en standard som jo ikke er noe annet enn et regelverk. I NORTIND hadde vi ikke bare fokus på sikkerhet, men også på arbeidsmåten - vegledning frem for instruksjon. For oss var det ikke tilstrekkelig bare å stille krav til instruktører, men også til arbeidsmønster som var forenlig med vegledning som læringsform. ”Instruksjon” kjenner vi i Norge særlig fra læringspraksis i det militære og fra idrett. Det er en ”jeg viser, dere øver”-tenkning med utspring i behaviorismen, hvor frihet og menneskets egenverd i prinsippet ikke eksisterer. Vegledning med *g* står for små læringsfelleskap i en kjede av ”etter evne”-situasjoner i fri natur. Det er en Jeg/Du-forståelse av forholdet mellom mennesker og mellom mennesker og fri natur.” Diskusjonene vi hadde gikk derfor på innhold i Nasjonal standard og på arbeidsmønster. Vi var på kollisjonskurs fordi verdisynet var grunnleggende annerledes. DNT ønsket et byråkratisk reglement for å få godkjente instruktører. De var fast innstilt på å føre arbeide videre uten NTK og NORTIND i styret. NTK og NORTIND sto sammen om verdisynet”. (Intervju Nils Faarlund)

NORTINDs verdisyn fører derfor til at mange diskusjoner oppstår i NF rundt Nasjonal Standard. Samtidig har NORTIND en sterk stemmerepresentasjon i NF i forhold til deres små medlemstall, og dette var noe som var lite akseptert i NKF. Dette er en av grunnene til at NKF gjentatte ganger foreslår en stemmefordeling hvor NKF får 1/3 del av stemmemakten, basert på medlemstall hos de ulike organisasjonene. Idet NF nøler med å avgi så stor stemmemakt til NKF, dette gjelder særlig NORTIND og NTK (intervju Nils Faarlund), kan dette igjen være en av grunnene til at NKF velger ikke å jobbe så hardt for å komme inn i NF i 1997. De velger en annen løsning, nemlig å få til et tettere samarbeide med DNT-Bregrupper utenfor NF systemet, noe som jeg vil komme inn på i det følgende

Allerede i 1996 kommer NKF syn og fremtidige strategi mot NF frem i et internt strategidokument fra 1996 (NKF arkiv, 1996). Her blir det pekt på at om NKF skal overta klatreklubbenes representasjon i NF styret, vil NKF få to representasjoner, mot NORTIND og NTK som har tre hver. Dette tolkes av NKF som at NF har et demokratisk underskudd. NKF har jo 5000 medlemmer, mens NORTIND har 40 og NTK har 400. Og om NKF gikk inn i NF på dette grunnlag, ville de bare sementere de nåværende posisjonene i NF, og ikke være i stand til å endre en bokstav i NFs vedtekter, selv i allianse med organisasjonens mer demokratiske medlemmer, så som DNT. Derfor vil det å melde seg inn i NF i øyeblikket være et brudd på NKFs hittil konsekvente og langsiktete politikk over for NF. NF og NKFs posisjon bør derimot utredes internt i NKF, og skal foregå i ro med et langsiktig siktepunkt mot klatretinget i 1998. Det pekes på at det i mellomtiden er viktig å utvikle en god relasjon til Bregruppa i DNT og de øvrige demokratiske medlemsorganisasjonene i DNT. Det pekes på at dette samarbeidet meget vel kan foregå utenfor NF medlemskapet.

Dette kan være en forklaring på at NKF er avventende med å melde seg inn i NF i 1997. De vil la tiden jobbe litt for seg, så de kan melde seg inn på sine egne premisser. Dette fører til at NKF tar kontakt med Bregruppa, og sammen innleder de et tettere samarbeid i 1997. Leder for NKF Lars Christian Stendal forklarer dette mer utdypende:

”Vi fant ut at det hadde ingen mening å samarbeide med NF, vi ville ikke bruke tid og krefter på noe som ikke førte til noe. I NKF tok vi noen runder med DNT, vi ville ha at de tenkte som oss, og det gjorde de heldigvis. DNT utdannet sine instruktører, og vi våre. Som organisasjoner har vi forskjellige behov, og det kunne ha ført til at DNT og NKF og NF hadde ulike stiger. Det ville vært uheldig, så for å sikre en samlet nasjonal standard var dette et grep vi så var nødvendig å gjøre. Det vi gjorde var at vi fant ut at DNT og NKF måtte ha proporsjonale stemmer i forhold til de andre kursarrangørene, og vi etablerte dette styret som bestod av denne tredeling. Vi fikk endret styret så at all kursing og alle beslutninger rundt Nasjonal Standard ble lagt til styret. Hvis 4 personer i styret var enige hadde man en beslutning. Dette ville gjøre at ingen org styrte alene, men at to kunne ta en beslutning i lag. Uansett størrelse på beslutningene. Folk måtte samarbeide for å få til et samarbeide”. (Intervju Lars Christian Stendal)

Samarbeidet mellom NKF og DNT går blant annet både på klatreinstruktørkurs og utgivelse av klatrelitteratur. Siden DNT peker på at kan se ut som at NF er på vei mot å bli reorganisert mot en helt ny struktur, ser begge organisasjoner det som naturlig at det er NKF og DNT som skal samarbeide om grunnleggende normer og standarder innen utdanning på sikt (NKF 19/6 1997) Og i et møtereferat litt senere i 1997 blir dette samarbeidet enda mer utvidet, idet begge er enige om at det viktigste er å samarbeide med en organisasjon som en har et bredt enighetsgrunnlag med. Det blir pekt på at NF er blitt en for stor organisasjon, så det er umulig å komme til konsensus i saker, et synspunkt som kommer tydelig frem i følgende kommentar:

”NF hadde utviklet seg til et ”supperåd”, et organ som ikke produserer noe, ikke har noen funksjon, og grunnen var for mange aktører, for mange som hadde innflytelse, og de store organisasjonene i NF hadde alt for lite å si, derfor var det vanskelig å lage beslutninger innad i NF”. (Intervju Lars Christian Stendal)

De peker på at det er behov for en felles standard mellom NKF, DNT og NORTIND. Men siden NORTIND er avvisende for et samarbeid, må DNT og NKF finne en løsning sammen. Det blir enighet om samarbeidet skal utvises på mange punkter, og i tillegg skal det utpekes en arbeidsgruppe som skal utvikle en felles standard innen kompetansekrav, sikkerhet og metodesett (1/10 1997, NKF arkiv).

Dette er medvirkende til at Bregruppa i 1997 sender et brev til NF i forbindelse med den foreslåtte og forestående omstrukturering av NF. De peker på at de ikke kan støtte et NF etter dagens modell. Derfor foreslår de noen endringer innen NFs strukturelle oppbygging, forvaltning av standard og arrangørgodkjenning. Bregruppa vil at NF skal bli et forum, med fokus på en jevnlig fjellsportkonferanse. Forvaltningen og videreutviklingen av standarden bør overlates til en komite bestående av DNT, NKF og 2 representanter fra Andre Kursarrangører. Godkjenning av arrangører bør foretas av samme komite (NKF arkiv 1997).

NKF er veldig interessert i en tredelingsstruktur av NF, noe som blant annet kommer frem i et innlegg i bladet Norsk Klatring under et intervju med lederen for NKF Lars Christian Stendal:

”Det ser ut til å bli et tredje utdanningssystem i Norge ved siden av NF og NORTIND systemet. Det er uheldig at vi får tre systemer, og det må arbeides for å unngå en slik utvikling. Dette skal oppnås ved at NF, NORTIND og NKF tar ansvar og utvikler et felles utdanningssystem for de som skal arbeide som instruktører og veiledere...
...Vi bør samarbeide for å unngå parallelle system. Hvis NKF skal inn i NF bør NF rette opp sitt demokratiske underskudd. En løsning er at NKF får 1/3 del av stemmene, Bregruppa/DNT 1/3 og andre organisasjoner 1/3. Stemmeregelen må være at det skal 2/3 for å få gjennomført et vedtak.” (Lars Christian Stendal i Norsk Klatring nr 19, 1997)

I løpet av høsten 1997 foregår mange diskusjoner innen og utenfor NF. Ulike dokumenter uttrykker at miljøene i NF har ulike synspunkter på hva som skal skje, og hvorfor NF har utviklet seg til det det er blitt. Et internt dokument i NF peker spesielt på dette. Her kommer det frem at NFs fortid har vært preget av mange og motstridende diskusjoner innad i organisasjonen, noe som igjen har gjort at NF ikke har klart å utvikle seg videre etter at Standarden har blitt implementert. Forfattere peker på noen problematikker rundt utviklingen av Standarden: 1) At den er blitt utarbeidet med tanke på å regulere til egne fordeler for noen organisasjoner. 2) At interessekonfliktene mellom de profesjonelle og de ideelle organisasjonene har vært stor opp igjennom tidene. 3) At ressursmangel innad i NF gjør at kontrollapparatet i dag er ikke-tilstedeværende, og at mange arrangører kjører kurs uten at standarden følges. Det spørres videre om Nasjonal Standard virkelig er av felles interesse, og pekes på at basisen for standarden i utgangspunktet var sikkerhet. Men at andre motiver har gjort at Standarden per dags dato er detaljpreget og tung å håndtere. Samtidig har NF mislykkes med å samle alle miljøer. Det konkluderes med at NF bør minimeres til et forum, for å kunne eksistere rent økonomisk. (26/10 1997, NF arkiv). Et annet brev peker på at arbeidet i styret bør reduseres til hovedsakelig planlegging og gjennomføring av en årssamling. (31/12 1997, NF arkiv).

Det blir derfor enighet på styremøte den 30/10 1997 at et strategidokument om NFs fremtid skal utarbeides, for å unngå at NF skal gå konkurs. Resultatet av dette dokument skal fremlegges på neste NF styremøte i januar 1998 (NF arkiv).

Slik kan det plutselig se det ut til at NF forvandler seg fra å være en organisasjon med store ambisjoner i 1996, til en organisasjon som skal forvandles til et minimum i 1997. Viljen til å

oppretholde NF er stor, men det kan tyde på at NF må igjennom en kraftig omstrukturering for å kunne eksistere videre. Noe som det kan se ut som at styret begynner å bli mer og mer innstilt på. Hvordan dette utvikler seg videre i 1998 skal vi se nærmere på.

1998 Omstrukturering av NF

På styremøte i NF i begynnelsen av 1998 foregår en lang diskusjon rundt NFs fremtid. Styret blir enige om en rekke punkter, som planlegges å bli lagt frem på årsmøte den etterfølgende mars sammen med et strategidokument. Følgende punkter blir det enighet om: NF vedtekter bør endres, så NF kan bli et reelt forum for hele "fjellsport-Norge". NF standarden må beholdes, men kan ikke forvaltes av NF sentralt av økonomiske grunner. Samtidig kreves en revisjon av standarden. Alt praktisk arbeid med unntagelse av godkjenning av arrangører, må utføres av øvrige medlemmer som er godkjent for dette (8/1 1998, NF arkiv).

Ut ifra disse rammene formuleres et strategidokument, som blir lagt frem på årsmøtet i mars 1998. Dette blir et omfattende dokument, som omhandler både grunnene til at NF må omorganisere seg, og forslag til fremtidig strukturendringer av NF. Og det er dette strategiforslaget som legger basen til de store endringene som skjer i 1999. (Strategidokument 1998, NF arkiv).

Først og fremst forklarer dokumentet grunnene til endringsforslagene: at NF ikke har fungert som et forum for sine medlemmer, men mer som en kontrollinstans. At det ikke har lyktes å få NKF med i NF, og derfor har NF manglet en tyngre aktør i sitt fjellsportforum. At de økonomiske rammene som NF råder over ikke kan danne bra nok grunnlag for en fortsettelse av den nåværende struktur. Idet styret peker på at det er behov for en sammenslutning av fjellsportorganisasjoner, må det dannes en bedre møteplass, hvor uforpliktende og gjensidig erfaringsutveksling finner sted. Visjonen til nå har for styret vært kameratskap i fjellet, vern av natur og miljø og friluftslivsaspektet. Ved å skille NF i to deler, et styre som planlegger et årlig seminar, og en komite som revurderer Standarden og godkjenner arrangører og instruktører, vil to uavhengige budsjetter kunne utformes. På den måten kan en kontrollere ressursbruken bedre. Det blir også pekt på at en desentralisering av godkjenningsordningen vil

gjøre arbeidet mindre resurskrevende, men samtidig krever dette en godkjenningsordning basert på tillit. På bakgrunn av disse tankene foreslår NF-styret å overlate ansvaret for videreutviklingen av Nasjonal Standard til en profesjonell organisasjon som er avhengig av standarden i sitt daglige virke. NF styret vurderer tre organisasjoner som kan påta seg videreutviklingsarbeidet av standarden, nemlig DNT, NKF eller NORTIND. Ut fra en samlet vurdering foreslår styret at DNT påtar seg forvaltnings- og videreutviklingsansvaret for NF standarden. DNT velges på bakgrunn av at

”DNT er en landsomfattende frivillig organisasjon og omfatter så vel bre- og klatreorganiserte medlemmer og bør kunne oppfattes som en nøytral instans.” (Strategiforslag 1998, NF arkiv).

Men strategiforslaget peker på at DNT ikke alene kan bestemme innholdet, da det ellers ikke ville kunne betegnes som en Nasjonal Standard. Det bør utnevnes en komité, som må godkjenne alle endringer. Komiteen bør bestå av medlemmer fra DNT, NKF og Andre Kursarrangører (AK).

På det etterfølgende årsmøtet i 1998 blir strategidokumentet diskutert, og det er bred enighet fra alle som deltar på møtet om at NF som forum bør styrkes. Samtidig er alle enige om at Nasjonal Standard bør videreutvikles og opprettholdes. Det er ingen som stemmer imot strategidokumentet. Styret får derfor mandat til følgende: Styret skal forhandle med DNT om en overføring av ansvar for Nasjonal Standard, og styret skal lage vedtektsendringer med tanke på en restrukturering av NF som både et forum og som forvaltningsinstans av Nasjonal Standard. Styret skal samtidig forhandle med NKF om innmelding i NF ut fra de overnevnte retningslinjer. Det blir enighet om å prøve å få til et ekstraordinært årsmøte den samme høst. På tross av nye vedtektsforslag på dette årsmøtet er det fortsatt fokus på at årsmøtet skal være det besluttede organ i NF (NF Årsmøte, 18/3 1998, NF arkiv).

Full omorganisering

Dermed er NF på vei til en full omorganisering. Det virker som NF styret har innsett at det ikke er noe å gjøre, NF må omstruktureres, og dette er på grunn av den økonomiske situasjon.

Men ifølge noen informanter er dette ikke hele sannheten rundt NFs omstrukturering. Som nevnt tidligere har ulike konfliktlinjer preget NFs utvikling, og de ulike organisasjonene har samarbeidet internt utover det som er synlig i NFs arkiv. En respondent nevner blant annet:

”Økonomi kan ha litt betydning (for omstruktureringen av NF), men størst betydning hadde enkeltpersoner. Enkeltpersoner i DNT var interessert i veldig nært samarbeid med NKF, på den måten kunne de skvise ut NORTIND og NTK. Det at DNT og NKF kunne få flertall i NF gjorde at de kunne få all makt i fjellsport-Norge”. (Intervju, Ola Einang).

Også en annen respondent peker på denne problematikken:

”Årene fra 1994 frem til 1999 var en rolig periode i NF. Men DNT ble mer og mer misfornøyd med fremdriften i NF, og de truet med å trekke tilbake den økonomiske støtten. De synes at NF ikke var aktive nok i ”markedsføringen” av Nasjonal standard, og at standarden ikke hadde godt nok gjennomslag i miljøet. Men dugnadsarbeidsformen ga begrenset arbeidsstyrke. DNTs fremgangsmåte for å overta kontrollen kom likevel som en overraskelse på oss som holdt på omforente løsninger”. (Intervju Nils Faarlund).

Nils Faarlund forklarer dette videre med at:

”Etter oppropet i Breposten i 1995 ble det en skjerpet oppmerksomhet mot NKF som maktorgan. Dette førte til en polarisering innad i NF. Det ble lite møtevirksomhet etter dette oppropet, og intensiviteten dabbet av innad i NF i slutten av 90 årene. Kanskje dette oppropet førte til at DNT gjorde alvor av med NKF som aktiv medspiller å overta styringen av NF...” ”... de fortrolige forhandlingene mellom DNT og NKF munnet ut i at de to store aktørene sikret seg kontrollen over NF i henhold til vedtektene takket være alle sine lokalforeninger”. (Intervju Nils Faarlund)

Det kan tyde på at det er andre faktorer enn dårlig økonomi som er grunnen til at NF nå skal omstruktureres. Men hvor stor innflytelse andre faktorer har er derimot et vanskelig spørsmål. Det kan iallefall konstateres at Bregruppa og NKF har hatt et nærmere samarbeid i

denne prosessen. Allerede den 11/2 1998 diskuterer Bregruppa og NKF NFs nyskrevne strategidokument som enda ikke er blitt debattert på det kommende årsmøtet for NF. På dette møtet ønsker Bregruppa en diskusjon med NKF om strategidokumentets rammer er en modell som NKF kan støtte. NKF er absolutt interessert, og følgende struktur blir foreslått: NF godkjenningsskomité bør bestå av 2 rep fra hver av org. DNT, NKF og Andre Kursarrangører. Vedtak i godkjenningsskomiteen gjøres med 2/3 flertall. Godkjenningsskomité arbeid bør omfatte et godkjenningsarbeid av Nasjonal Standard samt all endring av denne, samt en godkjenning av kursarrangører. NKF uttrykker at det er greit at DNT fungerer som Sekretariat, da godkjenning innebærer en del forvaltningsarbeid (11/2 1998, NKF arkiv).

I 1998 blir DNT/Bregruppa omstrukturert, og DNT-fjellsport blir stiftet. Dermed er det DNT-fjellsport som blir den organisasjonen som NF styret offisielt skal forhandle med i forhold til en overføring av ansvar for Nasjonal Standard. På stiftelsesmøtet for DNT-fjellsport (heretter DNT) blir det konstatert at organisasjonen vil fokusere på NF saken fremover. Den 2. april møtes derfor DNT igjen til et strategimøte rundt organisasjonens videreutvikling av Nasjonal Standard og de eventuelle krav som organisasjonen skal stille til NF før de sier ja til en ansvarsoverdragelse (14/3 samt 2/4 1998, NF arkiv). På et nytt strategimøte den 16. april peker DNT på at de ønsker at DNT skal være sentrale i det nye NF:

”DNT ønsker å være sentrale når det gjelder fjellsportsarbeidet i Norge. NF skal være et verktøy som passer os, men det har det ikke vært. Nasjonal Standard må forenkles, den må passe os. Vi ønsker stor innflytelse.(16/4 1998, NF arkiv)

Men DNT vil ikke stå alene med Nasjonal Standard. Det pekes på at de vil dele ansvaret med NKF og Andre Kursarrangører, og at disse skal inngå i en standardkomite. Komiteens oppgave skal bli å vedlikeholde og utvikle Nasjonal Standard, godkjenne arrangører samt fastsette avgifter og gebyrer. DNT peker på at formannskapet i standardkomiteen bør gå på omgang mellom de tre grupperingene (notat om møte om NF 16. april 1998, NF arkiv). På møte i DNT blir disse punktene satt opp, og de økonomiske rammene for det nye NF blir diskutert. Det er enighet om at NF standarden skal forenkles, og at den skal samkjøres med

NKFs utdanningssystem. Det blir vedtatt at et referat fra møtet skal sendes over til NKF for å høre om de har noen kommentarer på beslutningene, før DNT skal ha et forhandlingsmøte med NF den 26. mai (8/5 1998, NF arkiv).

På denne måten får DNT diskutert og gjort rede for hvilke grunnleggende forutsetninger de krever av NF for å kunne overta ansvaret for å forvalte samt videreutvikle en ny NF struktur. Og dette får de samkjørt med NKF, da det vil gjøre et kommende NKF medlemskap i NF lettere. På møtet med NFs styre den 26/5 1998 blir disse kravene fremlagt (NF arkiv). Og etter en del diskusjon blir det oppnådd enighet rundt en skriftlig beskrivelse av det kommende standardiseringsarbeidet. Basert på denne enighet blir det vedtatt at en skal utarbeide nye vedtekter som skal bli ferdige før det ekstraordinære årsmøte den kommende høst. Det blir kommentert at det nåværende NF-styret vil ta kontakt med NKF angående deres innmelding i NF samt for å få en dialog rundt deres deltakelse i standardkomiteen.

I løpet av høsten 1998 møtes DNT og NKF for å få i gang en samkjøring rundt deres utdanningsstiger (10/9 1998, NF arkiv), og i november 1998 har NF styret et forhandlingsmøte med NKF rundt deres deltakelse i NF. NKF er innstilt på å bli medlem, såfremt skissen som DNT har tegnet på struktur og vedtekter vil bli brukt i det nye NF. Det vil blant annet si at NF skal bli organisert i to deler, med en forumsdel og en standarddel. Standarddelen bør i tillegg bli forvaltet av en komite bestående av 6 medlemmer, med 2 personer fra hver av de tre grupperingene DNT, NKF og Andre kursarrangører. NKF peker på at såfremt disse kravene samt noen andre rundt økonomi og rundt bemanning av et sekretariat blir imøtekommet, vil NKF få til et styrevedtak på at NKF kan gå inn som medlem i NF (november 1998, NF arkiv).

Men ikke alle er helt enige om at den nye skissen til vedtekter ser ut som den burde. I et privat brev til DNT kommer det frem at ordlyden i de nye vedtektene lukker av for deltakelse av noen grupperinger som til nå har vært representert i NF. Forfatteren peker på at om NF skal styres av tre hovedgrupperinger, nemlig fjellsportgrupper, klatreklubber og kursarrangører, faller en del personer grupperinger utenfor samarbeidet som til nå har betydet mye for NF.

Dette er blant annet NORTIND, NTK og Norsk Røde Kors Hjelpekors. Han foreslår derfor paragraf to i det nye vedtektsforslaget endret til:

”...medlemmene er delt i tre hovedgrupper; AK, NKF og DNT. I tillegg kommer NORTIND som en gruppe og ”andre organisasjoner” som en gruppe” (brev til DNT, udatert 1998 NF arkiv.)

Samtidig peker forfatteren på at paragraf fem bør endres til:

”Norsk Fjellsportforum er et samarbeid mellom NKF, DNT, AK og NORTIND. Andre fjellsportorganisasjoner har medlemsstatus under grupperingen ”andre organisasjoner”. Vedtektsendring gjøres av organisasjonene med 2 stemmer hver til NKF, DNT og AK. NORTIND og ”Andre organisasjoner” har en stemme hver.” (brev til DNT, udatert 1998, NF arkiv).

Disse, samt noen andre mindre endringer peker forfatteren bør skje før vedtektene skal sendes ut til medlemmene (1998, NF arkiv). Men noe kan jo som sagt tyde på at skissen til vedtektene allerede er blitt gjennomdiskutert både av DNT-fjellsport, og av NKF. Det kan også se ut som at styret i NF har vært lite aktive i 1998, og at ikke alle har fått med seg hva som holder på å skje, noe som kommer frem i følgende brev fra et styremedlem til resten av styret oktober 1998:

”Mitt spørsmål er om vi allerede nå skal kalle inn til ekstraordinær generalforsamling i NF for å legge press på os selv for å få dette gjennomført. Når jeg lodder interessen i styret ser det egentlig ikke ut som om NF er en sak man brenner for. Derfor bør vi få avholdt denne general forsamling før hele nåværende styre hiver inn håndkledet.” (14/10 1998, NF arkiv).

Så mens DNT og NKF har mye møteaktivitet rundt etablering av en ny NF struktur kan det se ut som at andre organisasjoner ikke er så engasjerte og følger med i hva det er som foregår av endringsforslag før disse er blitt gjennomdiskutert og en konsensus i noen av miljøene er blitt skapt. Noe som også kommer frem i et annet brev hvor det blir spurt etter hvor langt Andre Kursarrangører er kommet i sine diskusjoner, da et forslag til nye vedtekter vil bli fremlagt av

DNT i snarlig fremtid. Det pekes på at så snart NKF styre har avgitt svar til NF på sitt kommende styremøte i desember 1998, vil en ekstraordinær generalforsamling bli avholdt i NF hvor fokus blir å vedta de nye vedtektene.

1998 er dermed et år hvor de ulike organisasjonene samarbeider på tvers av NFs vanlige organisasjonsrammer. Tiltakene ser ut til å føre til at en ny NF struktur oppstår. Hvordan denne saken utvikler seg videre i 1999 vil jeg se på i det følgende.

1999 – Ny NF struktur

Frem mot det ekstraordinære årsmøtet i 1999 blir innspill fra NF styret mottatt av DNT, og et vedtektsendningsforslag foretatt av styret blir utsendt til alle medlemmene i NF (24/2 1999). Det kan se ut som at det er en stor oppgave å sette sammen nye vedtekter, da både NKF, DNT og ulike medlemmer kommer med innspill og forslag.

Særlig DNT har en gjennomgang av vedtektene, og legger frem et utkast. I sitt forslag endrer de litt på organisasjonssammensetningen som NKF har foreslått, og innlemmer NORTIND i styret. De ser for seg at NKF, DNT og AK får 2 stemmer, og NORTIND 1 stemme i styresammensetningen. Det blir også foreslått at medlemmene i tillegg til fjellsportgrupper, klatregrupper og kursarrangører, kan være grupper med vesentlig kompetanse innen fjellsport. Det blir foreslått at styret er høyeste beslutende organ på alle spørsmål som angår Nasjonal Standard, vedtektsendringer, samt godkjenning av organisasjoner og instruktører. I andre saker foreslås det at det er rådsrådet som er høyeste beslutende organ. Det betyr at rådsrådet skal bli rådgivende overfor styret når det gjelder standard og godkjenningsordning. De skal også behandle styrets årsberetning, regnskapet og budsjett. Samtidig er NF ansvarlig for at det årlig arrangeres en landsdekkende konferanse innen fjellsport, og komiteen som skal arrangere denne skal velges på hvert rådsråd. Det foreslås at rådsrådet er beslutende når 1/3 av de stemmeberettigede er til stede. Oppløsningen av NF foreslår DNT kan skje når to av de tre organisasjonene trekker seg fra samarbeidet. Hvis dette skjer får DNT eiendomsrett til Nasjonal Standard (Kommentaren til nye vedtekter, NF arkiv 1999).

Grunnen til at DNT vil ha med NORTIND i styret finner vi i ønsket om at NF kan være en del av NORTIND-utdannelsen, en problematikk som har blitt beskrevet tidligere, og som i 1999 fortsatt er aktuell:

”Jeg mener det er viktig å ha med NORTIND. NORTIND har sin standard og sin utdanningsstige som vi ikke kommer utenom. Ønsker vi overgangsordninger og samkjøring i de tre utdanningsstigene vi har i dag, bør alle tre partene være med” (kommentarer til nye vedtekter 1999, NF arkiv).

Men i vedtektene som blir lagt fram til medlemmene før det ekstraordinære årsmøtet, er NORTINDs stemme slettet. Den 8. april 1999 opprinner nemlig dagen hvor det ekstraordinære årsmøtet blir holdt i NF. Her blir det kort skissert hva som er skjedd det siste året: at NF har forhandlet med DNT fjellsport om en ny NF struktur, og at det her ble enighet om at et nytt styre burde bestå av 6 personer fra hhv. DNT, NKF og AK. At det gjennom forhandlingene ble klart at NFs sekretariat burde være hos DNT, og at det etter forhandlingene med DNT ble enighet om at NKF ville gå inn i NF på bestemte premisser. Og at det derfor i høsten 1998 ble utarbeidet nye vedtekter for NF. Revisjon av vedtektene basert på ulike høringer i 1998 har derfor blitt sent ut til medlemmene for vedtak på dette møtet den 8. april 1999. Det blir fortalt at sekretariatet ble avvirket sommeren 1998 på grunn av økonomiske årsaker, og derfor har NF vært uten sekretariat siden. (8/4 1999, NF arkiv).

Det blir i forkant av møtet holdt et styremøte i NKF, hvor det blir vedtatt at styret i NKF stiller seg bak de nye vedtektene som skal legges fram på det ekstraordinære rådsmøtet i NF. Derfor vil styret stille med representanter fra NKF på møtet. Et endelig vedtak om godkjenning av NF organisasjonen vil gjøres når de endelige vedtektene foreligger (Styremøte 18/2 1999, NKF arkiv).

På møtet deltar 15 av 35 betalende medlemmer. Derfor er rådsmøtet beslutningsdyktig. Det blir på møtet opplyst om at om vedtektene blir vedtatt ønsker NKF å bli medlem. Noe som også kommer frem i følgende intervju:

”Vi ville ikke gå inn før det var klart at den nye strukturen kom til å bli vedtatt. Det var vår forutsetning. Hadde den ikke blitt det hadde vi ikke blitt medlem. Det var mange i styret i NKF som ikke så poenget om å bry seg med NF, som mente at vi sto best på egenhånd. Men jeg hadde en tro på løsninger med konsensus med et flertall bak, det var dumt for NKF å kjøre løpet alene.” (Intervju Lars Christian Stendal)

Kort skissert innebærer de nye vedtektsendringene blant annet at rådsrådet har rådgivende funksjon over for styret, men at det i praksis er styret som vedtar beslutninger knyttet til Nasjonal Standard, endringer rundt denne, og regulering av krav til arrangører og instruktører. Rådsrådet kan endre vedtekter ved 3/4 flertall, men de kan ikke endre vedtekter som er knyttet til styret uten tilslutning til partene fra DNT, NKF og AK. Endringer i Nasjonal standard kan vedtas med 2/3 flertall i styret. For å opprettholde NF som et fjellsportforum vedtas det samtidig at styret har ansvaret for at en fjellsportkonferanse skal avholdes minimum hvert annet år.

I den etterfølgende diskusjon ble det satt lys på ulike problematiske aspekter ved vedtektsforslaget. Det viser seg at det er uoverensstemmelser mellom de to vedtektsdelene som skiller NF som organisasjon og som styre. Blant annet blir det pekt på at det per dags dato kun er styret og ikke rådsrådet som kan kalle inn til et ekstraordinært rådsråd. Men på tross av noen protester sluttet årsmøtet seg til forslaget av vedtektene slik de ligger, men med det forbehold at styret utbedrer vedtektene til neste rådsråd høsten 1999 (8/4 1999, NF arkiv.)

Etterfølgende peker sjefsredaktøren i bladet Norsk Klatring at det på dette møtet var flere uoverensstemmelser som kom frem. Han kommer i innlegget selv med følgende uttalelse som vitner om synet flere hadde rundt strukturendringene som skjedde i NF (Norsk klatring nr 5, 1999):

”(...) oppsiktsvekkende at DNT er villige til å ofre et bredt samarbeid mellom foreninger, kursarrangører og institusjoner med virksomhet på breer og i klatrefjell som er opparbeidet over den siste 10-årsperioden for å

imøtekomme NKF. Fremgangsmåten har også vært snodig. DNTs folk i NF-styret har forhandlet med DNTs administrasjon og etter konsultasjoner med NKF lagt frem et haltende forslag på NFs ekstraordinære årsmøte. Resultatet er nå en organisasjon med et styre som har allmakt og et forum som er uten praktisk innflytelse på utviklingen. Fra å være et bredt samarbeid mellom et mangfold av aktører er det nå to store medlemsorganisasjoner som har to tredjedeler av stemmene som har manøvrert seg i posisjon. NTK og ”andre organisasjoner” har kun ”vikarplasser” i styret, mens DNT og NKF ikke er avhengige av medlemmene i NFs tillit. Spørsmålet er nå om NF blir et samarbeidsforum for DNT og NKF mens de andre organisasjonene skyves ut på sidelinjen. Spørsmålet som da dukker opp er om NF er i stand til å ivareta kvaliteten på Norsk Standard?” (Norsk Klatring nr. 30, s.33)

Også Nils Faarlund kommer inn på dette i sitt intervju:

”Det skjedde en maktovertakelse som satte NTK og NORTIND til side. To hovedorganisasjoner med statsstøtte fikk all makt. I NORTIND skjønnte at vi at vi ikke hadde flertall da avgjørelsen falt. Vi prøvde å finne sprik og formelle feil i vedtektsforslaget. Vi fikk med oss speiderforbundene, NIH og NTK, men vi fikk ikke flertall for en utsettelse. Endringen av organisasjonsformen for NF i 1999 var et var et rent kupp”. (Intervju Nils Faarlund)

senere samme år kommer han med offisiell kritikk mot den prosess som har ført til den nye NF struktur. I et brev til NF uttrykker lederen for NORTIND, at han ser frem til å drøfte tiltak for å gjøre NF til det det engang var, nemlig et fargerik felleskap som brakte fjell-Norge sammen (6/6 1999, NF arkiv). Kritikken i Norsk Klatring blir møtt av et innlegg i Norsk Klatring senere samme år, hvor et DNT medlem i NF styret forklarer den prosessen som NF har gått igjennom:

”Ut ifra artikkelen kan man få inntrykk av at NF er en organisasjon med mye indre splid som er blitt kuppet av DNT og Norges Klatreforbund. Vi ser det ikke riktig å gå inn på en diskusjon omkring detaljer i den prosessen som har vært, men heller fokusere på status slik den er i dag.” (Norsk Klatring nr 5, 1999)

Heretter blir hele prosessen forklart, fra da styret fikk fullmakt til å forhandle med DNT om overføring av ansvaret for forvaltning og videreutvikling av Nasjonal Standard i 1998, og frem til årsmøtet november 1999. Innlegget fokuserer på arbeidsgangen i prosessen,

resultatene, og målene fremover for det nye NF (kopi av brev til Norsk Klatring nr 5, 1999, NF arkiv). Det blir påpekt at de viktigste argumentene for å reorganisere NF var følgende:

”Vi ønsket en organisasjon med liten administrasjon som var billig i drift. NF skal ha nær tilknytning til de store fjellsportarrangørene. De som bruker Nasjonal Standard (kursarrangørene) skal bestemme innholdet i denne.”
(Innlegg i norsk klatring nr 5 1999)

Her blir dermed de tydeligste argumentene for det nye NF fremlagt: at det er de store fjellsportorganisasjonene som bruker NF standarden aktivt som bør ha en nærmere tilknytning til denne gjennom større beslutnings- og påvirkningsmakt.

Den 10. mai holdes det første styremøte i det nye NF. Henholdsvis NKF, DNT og Andre Kursarrangører har valgt inn to personer hver i styret, og dermed deltar 6 personer på møtet. De blir enige om å samle inn forslag til nye reviderte vedtekter innen neste styremøte fra de ulike styregruppene. Dessuten planlegges en revidering av selve standarden på sikt. Det blir vedtatt at NF forhandler med DNT rundt rammene for sekretariatsansvaret. NKF får i tillegg til oppgave å peke på likheter og ulikeheter mellom NKFs utdanningssystem og Nasjonal Standard med tanke på å samkjøre de to standardene. Også økonomi, den kommende fjellsporskongressen, søknader og medlemsmassen er temaer som diskuteres. Det besluttes at lederfunksjonen i NF skal gå på omgang.

Imens jobber de ulike styregruppene med justeringer i vedtektsforslaget til NF som det kom frem på rådsmøtet. Blant annet NKF gjør en grundig jobb, og går gjennom vedtektene punkt for punkt. De ser blant annet på styrets forhold til rådsmøtet og omvendt. Det kan se ut som det enda er en del diskusjoner rundt hvilket forhold styret og rådsmøtet skal ha til hverandre, om hvem som skal ha sterkest myndighet, og om denne myndigheten skal være rådgivende eller instruerende. Men det fokuseres også på å få Nasjonal Standard samkjørt med NKFs utdanningssystem, for å få en mest mulig homogen utdanningsstige blant de to organisasjonene. (20/7 1999, NF arkiv). Imens jobber styret med planleggingen av

fjellsportkonferansen og også de diskuterer hvordan NKF og NFs utdanningssystemer kan samkjøres best mulig (Styremøte 2/9 1999, NF arkiv).

Den 27/11 1999 opprinner dagen fra NFs rådsmøte hvor de endelige vedtekter skal diskuteres og vedtas. Det kommer frem at det er foretatt en revidering av Nasjonal Standard, og at en helt ny standard vil være tilgjengelig fra februar år 2000. På møtet kommer det frem hvilke vedtekter som er endret fra siste møte, og fokuset har vært på presisering av formuleringer i vedtektene. Det understrekes at bakgrunnen for vedtektsendringene var å få med NKF, samt å få en mer rettferdig stemmefordeling i styret. Det presiseres derfor at ansvaret for Nasjonal Standard er blitt overlatt styret, som skal bestå av 2 stemmer fra DNT, NKF og AK (andre kursarrangører) (Rådsmøte, 27/11 1999, NF arkiv). Kort fortalt ser de viktigste punkter ut som følger: Styrets oppgave blir å fremme organisasjonens formål, og de får vedtaksrett på endringer i Nasjonal Standard. De skal samtidig være ansvarlige for at godkjenning av kursarrangører og instruktører skjer i henhold til de krav som er definert i standarden. Styret er ansvarlig for opprettelse og drift av et sekretariat. De får også ansvaret for å gjennomføre rådsmøtet. De skal utarbeide budsjett, regnskap og årsrapport. De har rådgivende myndighet over for sine medlemmer. Rådsmøtet får vedtaksrett på andre saker. Rådsmøtet skal være rådgivende overfor styret når det gjelder nasjonal standard og godkjenningsordning. De skal velge en arrangementskomité som skal arrangere en fjellsportkonferanse minst hvert andre år, og de skal fastsette medlemsavgiften. Rådsmøtet er beslutningsdyktig når 1/3 av de stemmeberettigete organisasjonene er tilstede. Både rådsmøtet og styret kan innkalle til ekstraordinært rådsmøte. Rådsmøtet kan endre vedtektene med 3/4 deler flertall, men de kan ikke endre paragraf fem som omhandler NFs styre, uten en tilslutning fra hver av styregruppene NKF, DNT og AK. Men styret kan bli oppløst ved at et beslutningsdyktig rådsmøte vedtar dette med 3/4 flertall (forslag til reviderte vedtekter vedtatt i styret 10/10 1999, NF arkiv).

Under møtet kommer NORTIND med forslag om at de ønsker å ha direkte representasjon i styret. Men forslaget blir trukket, da det viser seg at NKF vil trekke seg fra samarbeidet om dette blir vedtatt. Dermed blir de reviderte vedtektene stemt inn, og NF har fått en ny struktur. (27/11 1999, NF arkiv).

Dermed går NF inn i år 2000 med et nytt styre, nye vedtekter, og en helt ny struktur. Det er ikke mange strukturelle endringer som foregår i NF etter 1999, men jeg vil allikevel i det følgende trekke noen linjer fra år 2000 og opp til vår tid.

NF i et nytt årtusen

Målene for det nye NF er mange, og det blir i år 2000 jobbet målrettet med å få NF til å fungere både som beslutningsinstans og rent økonomisk. DNT går inn med et tilskudd på 15.000 til sekretariatet i NF i året, samtidig som de legger hus og telefon til sekretariatet (Referat fra Årsmøtet 27/11 1999, NF arkiv). Også andre midler blir søkt for å prøve å få NF til å bli en sterkere organisasjon. Alt i alt kan det se ut som at den nye strukturen i NF får de ulike organisasjonene til å samarbeide mer målrettet mot NFs mange utfordringer. Styret er blitt mindre, og en grunnleggende konsensus ser ut til å prege mye av arbeidet. Kursarrangørene blir tatt med på råd, når konkrete endringer i Nasjonal Standard skal gjøres (NF arkiv 2001). Denne økte konsensus kommer til uttrykk i følgende intervju:

”Arbeidet etter 1999 ble en kontinuerlig prosess for å utvikle standarden. Arbeidet ble bygd på konsensusprinsippet, med vekt på å trekke inn fagkompetansen. De tre styregrupperingene DNT, Andre kursarrangører og NKF deltok på like fot, og alle bidro mye til utviklingen av standarden. Det ble lagt vekt på å diskutere fram faglig gode løsninger og håndterbare, administrative ordninger. Diskusjonene var løsningsorientert. Rådsmøtet ble brukt til en oppsjekk mot realitetene. Gjennom perioden etter 1999 har det skjedd store endringer i standarden og som følge av standarden, med blant annet en full samkjøring av NKFs instruktørstige (fjell) og NF-standardene”. (Intervju Stein Tronstad)

Også NKF nyter godt av den kompetansen som er i NF miljøet, og den store jobben med å samkjøre NKFs utdannelsessystem med NFs går i gang i styret i NF. Samarbeidet med NF er absolutt noe som gagnar NKF, noe en kan se komme til uttrykk i både årsmelding for NKF og i et internt notat:

”NKF har nå gått inn i NF. Sammen med DNT fjellsport og Andre Kursarrangører har nå NF påtatt seg ansvaret med å utvikle kurs og kompetansestandarder i NF. Med dette får vi samordnet NKFs kursstige med NFs kursstige og vi er sikret et felles utdanningssystem i Norge. Dette er av stor strategisk betydning for NKF”. (NKF årsmelding 1998-2000)

”NF er under revisjon, standard for klatreinstruktør 1 ble revidert for 2 år siden, og er i samsvar med NKFs trener 1 fjell. Neste mål er å fullføre revisjon av hele standard, også klatreinstruktør 2. Sistnevnte skal tilsvare nivå II fjell. Et uttrykt mål for revisjonen er å gjøre NF stigen og NKF stigen fullstendig kongruent. Siden vi (NKF) i dag ikke har noen ferdig utdanningsmal for trener II fjell, kan vi like gjerne se NF revisjonen som en anledning til å få dette på plass”. (2/4 2002, notat NKF arkiv)

NKF jobber etterfølgende noen år med å tilpasse sitt system til NFs system, og i 2007 er stigen for NF og NKF identiske (Årsmelding 2007, NF arkiv).

I følge referatene i NF kan det se ut som at en bred konsensus og en god samarbeidstone preger NF de første 5 årene i det nye årtusen. Det er lite uoverensstemmelser innad i styret og på rådsmøtene, noe som medvirker til at styret kan fokusere på den store jobben med å revidere nasjonal standard (NF arkiv 2000- 2005). Styret jobber kontinuerlig med å revidere standarden, innen både klatring, bre og skred frem til 2003, og som noe nytt blir det i 2001 påbegynt et arbeid med å utvide Nasjonal Standard til også å skulle dekke utdanning av isklatreinstruktører (10/4 2000, NF arkiv). I 2005 blir resultatet av revideringen evaluert, og alle kursarrangører får tilsendt et evalueringsskjema. Styret er på denne måten interessert i å få tilbakemeldinger fra hele miljøet på hvordan Standarden fungerer.

Utover dette blir fokuset fra år 2000 og frem hovedsakelig lagt på å få til et sentralt instruktørregister, samt en oppfølging av kursarrangørene. (årsmelding 1999, NF arkiv). For å styrke overblikket over kompetansen i NF utvikles i 2002 en database over alle godkjente NF-instruktører. Målet med dette er å få til en sentralisert re-godkjenning av alle instruktørene (Årsmelding 2002, NF arkiv). NKFs instruktørdatabase blir etter hvert også knyttet opp mot NFs database for å få en kompetanseoversikt over alle instruktører i hele Norge. Det gjøres også et forsøk på å få kursarrangørene til å møtes, så de instruktørkurs som foregår rundt omkring hos arrangørene kan bli mer samkjørte og likestilte. Det blir pekt på at søkere som

blir avvist på instruktørkurs hos en arrangør, kommer inn hos en annen arrangør. Dette uttrykker at det ikke finnes noen internkontroll innad i NF hva angår samkjøring av krav til kommende instruktører. Det planlegges derfor en samling for å kunne samkjøre arrangørene (NF årsmelding 2002, NF arkiv). Det pekes ut 2 personer til å se igjennom alle søknadene for 2003, for å få et overblikk over nivået på de som kommer inn hos de ulike kursarrangørene.

Samtidig viser det seg at NF fortsatt sliter med økonomien i 2001, med underskudd i budsjettet for 2002 (Referat fra rådsmøte 2001, NF arkiv). Budsjetter er heller ikke i pluss i 2003, men det pekes på at tallene er bedre for 2004 (referat rådsmøte 2003, NF arkiv). NFs tilsynelatende lave konfliktnivå, samt en bedret økonomi, kan være noen av grunnene til at styret i 2004 igjen begynner å kunne fokusere på å markedsføre seg overfor myndighetene, samt å jobbe mot forsikringsselskapene som en samlet organisasjon (Arbeidsplan for styret 2004, NF arkiv). I 2004 blir det påpekt at økonomien i NF dette året står på helt egne ben, og er løsrevet fra DNTs regnskap. Dette fører til en lettere økonomisk oversikt, og regnskapet for 2004 viser en økonomisk positiv situasjon i NF (Årsmelding 2004, NF arkiv). I 2005 blir NFs markedsføringstiltak ytterligere utvidet, og Nasjonal Standard blir trykt opp i et hefte og sendt ut til forsikringsselskaper og myndigheter. Også kursarrangører og aktivitetsselskaper som ikke er medlem av NF blir tilsendt dette hefte. På tross av tilfredsstillende økonomi i 2005 etterlyser NF midler til markedsføringstiltak i sin årsmelding (Årsmelding 2005, NF arkiv). Markedsføringstiltak som skal gjøre NF som organisasjon mer kjent og mer akseptert i samfunnet. I 2007 jobber NF enda mer markert med markedsføringssaker, både overfor forsikringsbransjen og Direktorat for Samfunnssikkerhet. Andre mindre tiltak som også blir gjort for å markere NF som organisasjon er instruktørsertifikatet som i 2007 blir diskutert og utredet. NFs navn og logo blir på samme tid registret som varemerke (årsmelding 2007, NF arkiv). I 2008 fokuseres det igjen på hvordan NFs logo kan brukes som kvalitetsstempel, og hvordan det bør markedsføres i høyere grad (Rådsmøte 2008, NF arkiv). NF øker dermed sitt fokus mot myndigheter og ulike bransjer, for å markedsføre seg som en organisasjon som bør tas på alvor.

Profesjonskamp og utvidelse av Nasjonal Standard

I tillegg til fokus på markedsføring av NF som organisasjon preges NF også av ulike diskusjoner internt i NF samt på rådsmøtene. I år 2000 foregår en stor diskusjon om fjellføring i forhold til kvalifikasjoner og NF systemet. Men det blir ingen enighet og spesifisering på området (Rådsmøtereferat 2000, NF arkiv). Samtidig er det på fjellsportkonferansen stor diskusjon rundt temaet sikkerhetskrav fra staten versus utdanning og sertifisering. Men ingen store konklusjoner blir trukket her (referat Fjellsportkonferanse 2001, NF arkiv). Diskusjon rundt krav til fjellførerrollen i NF systemet blir tatt opp igjen i 2001, og det blir her fastslått av fjellføreren bør inneha det høyeste nivå i NF, nemlig fjellkursleder. Igjen i 2003 blir dette diskutert, og igjen blir det konkludert at fjellkurslederen skal kunne arrangere alle kurs nevnt i standarden, og en fjellkursleder skal kunne fungere som fjellfører på bre og i høyfjellett hele året (årsmelding 2003, NF arkiv). Dette tema kommer igjen frem nå NF begynner å markedsføre seg. Dette gjelder særlig når den nye forvaltningsplanen for Jotunheimen Nasjonalpark skal til høring. Her understreker NF at:

”den kompetanse man finner hos NF-arrangører og NF-instruktører skal være nødvendig og tilstrekkelig kompetanse for å kunne ivareta sikkerhet under organisert ferdsel på bre og klatrefjell i nasjonalparken”. (Årsmelding for NF 2007, NF arkiv).

Dette er et tema som også kommer frem i følgende intervju om dagens situasjon:

”De store utfordringene i dag er at markedet for instruksjon og føring i Norge vil være lite alltid. ...NORTIND og NF vil henvende seg til det samme marked, jeg har tenkt at dette er bakgrunnen bak diskusjon med hvem som har rett til å føre i fjellet og hvem har ikke har. Problemet er at det blir så mange instruktører så ikke alle kan leve av dette. Men utdannelsen vi gir i NF må være tilstrekkelig for å være fører og veileder. Men viktigst for oss er at det er en basis for vårt samarbeid med NORTIND, at det ikke skal være noe monopol i forhold til veiledning og føring Men det vi må være enige om er kompetanse kravene til fjellførerne... ...Det er viktig å se på NF- og NORTINDs kurs i en sammenheng, i forhold til å sammenligne dem, men også når en har fullført NF stigen burde dette gi aksess inn i NORTIND utdanningen på et eller annet nivå, det hadde vært spennende.” (Intervju Lars Christian Stendal)

Samtidig blir det løpende diskutert om isklatring og skred skal få en større plass i standarden (referat arrangørmøte 2001, NF arkiv). Og i 2003 kommer det frem at DNT vil ha vinterdelen

i Standarden utbygd. Noen representanter fra Andre Kursarrangører på sin side mener at det bør være en arbeidsdeling, at dette bør være NORTIND-sertifiserte mennesker sitt arbeidsområde på grunn av vintertemaets kompleksitet. De peker på at NF standarden er primært fokusert på bre og fjell, og at det ikke er naturlig å bygge ut vinterdelen i NF. Dette er en problematikk som ikke blir videre diskutert før en del år senere. I 2007 kommer noe av problematikken opp igjen, og 2007 ser ut til å være begynnelsen på en periode hvor ulike diskusjoner som har ligget latent i NF kommer til overflaten og for alvor blusser opp. På rådsmøtet i 2007 blir det foreslått at NF standarden skal utvides, sånn at instruktørutdanningen kan utvide sitt arbeidsområde til aktiviteter på isklatring, og dermed bli en del av Nasjonal Standard. Dette er et forslag fra DNT og NKF, og møter stor motstand fra blant annet mange representanter fra Andre Kursarrangører med NORTIND bakgrunn. Det pekes på at isklatring ikke kan bli en del av NF, siden formålsparagrafen ikke åpner for dette. Samtidig gjøres de oppmerksom på at personer utdannet innen NORTIND kan ta seg av dette feltet. Det vises til at dette er et komplekst område å undervise på, noe som kun de høyeste kvalifiserte kan ta seg av, så som fjellkurslederen eller tindevegledere. Styret tar dette til etterretning, og vil jobbe videre med problematikken. På rådsmøtet i 2008 blir det til tross for motstanden i 2007 fremlagt at styret har tatt en beslutning på å gjennomføre et pilotkurs på isklatreinstruktørdelen av NF i 2009, med fokus på isklatring i "lavlandet". Det blir dog spesifisert at styret er delt i dette vedtak, og at de nåværende representanter for Andre Kursarrangører i NF ikke støtter opp om forslaget. Derimot mener de at denne utdannelsesdelen bør være en del av NKFs sportsstige, da de definerer denne type isklatring som en form for sportsklatring. På samme møte kommer det frem at NKF vil ha en sportsklatreinstruktørutdanning inn i NF stigen, samtidig som DNT vil utvikle en laveregrads klippeklatreinstruktørutdanning som fokuserer på klipper i lavlandet. En stor motstand mot både sportsinstruktørforslaget og isklatreinstruktørmodellen kommer frem fra noen representanter fra Andre Kursarrangører i referatet fra dette rådsmøtet:

"Nils (Faarlund) poengterte at hvis NF skal gå inn på sportsklatring, så vender vi fjellet ryggen. Det er viktig at vi i Norge har miljø som holder fortroligheten med å ferdes i fri fjellnatur i hevd. Vi bør også tenke på at vi med en satsning på sportsklatring på klippe og vinteris endrer den identitet som NF er grunnlagt på og som skiller os fra NKF. Han var derfor sterkt imot å gjøre noen endringer i klatrestandarden". (Referat fra NF Rådsmøte 2008, NF arkiv)

I den etterfølgende diskusjon rundt prinsippet om å endre NF standarden til å kunne implementere en sportsklatreinstruktørutdanning, kommer mange synspunkter frem. Kjennetegnende for diskusjonen på dette møtet er at NKF og DNT har samme positive synspunkter, mens de fleste representanter for Andre Kursarrangører er i mot en endring (Referat NF-Årsmøte, NF arkiv 2008). Argumentene fra DNT og NKF's representanter går på at det er u hensiktsmessig at NKF og NF har to standarder. Det å stå med en samlet standard i forhold til å fronte seg samlet mot reguleringskrav fra myndighetene er et argument som ofte blir gjentatt i diskusjonen. Derfor mener NKF og DNT at det bør bli en samlet felles standard, som også inkluderer sportsklatring. På den andre siden argumenterer de fleste representanter fra Andre Kursarrangører mot endringer med at NF bør ha sin egen standard rettet mot fjellsport, og NKF sin egen rettet mot sportsklatring. De ser ingen grunn til å endre Nasjonal Standard mot sportsklatring, og beskylder NKF og DNT mot å kjøre sitt eget felles løp som kan gagne deres virksomhet best mulig, uansett hva Andre Kursarrangører foreslår (Rådsmøte 2008, NF arkiv). Dette er også en problematikk som kommer frem i følgende intervju om dagens situasjon i NF:

Det er tydelig at DNT og NKF vil ha en sportsklatreutvikling i dag. Utviklingen går mot at Nasjonal Standard åpner for sportsklatring sommer og vinter. Det er her det er størst etterspørsel og kursvirksomhet i dagens situasjon. Dette kolliderer med Norske Tindeveglederes syn på naturvennlig og sikker ferdsel i tråd med norsk og alpin friluftslivstradisjon. Det er på kollisjonskurs med prioriteringen i Det internasjonale Forbundet for profesjonelle Tindevegledere. Utviklingen skjer også på tvers av formålet til NF. Som leder for NF i dag, ser jeg at hvis den utviklingen vi nå er inne ikke blir bremsset opp, vil NF utvikle seg til et sportsklatreforum. Det vil si den brede sammenslutning for frivillige/ikke yrkesaktive som det med tiden er lykke å bygge opp på dugnad i Norge, vil miste sin mangfoldige fortrolighet med bre og klatrefjell. Ferdigheter og sportifisering kommer mer og mer i fokus mens kyndigheten for å ferdes i høgfjellet og verdsettingen av fri natur svinner. NF er blitt misbrukt i markedstilpasningen til kortsiktig fordel for de store arrangører. Jeg har hørt som argument for å innføre en instruktørgodkjenning for sportsklatring på klippe i NF at 9 av 10 i Oslo-regionen etterspør slike kurs. I stedet for å inspirere til å hente mestringsglede i vår fjellverden med få sidestykker, er DNT eller NKF opptatt av å dekke etterspørselen. NF har etter 1999 vært fokusert på vedlikehold av ”instruktørstiger”, og en utvidelse mot et mer og mer sportslig preg. Om jeg er pessimist? Det er for sent å være pessimist nå! Vi er ikke bare de (ny)rikeste i verden. Vi har i denne rusen ikke fått med oss hva som skjer i land som det er ”naturlig” å sammenligne seg med. Naturen blir aldri gammeldags. Fri natur bare tiltar i verdi – egenverdi”. (intervju Nils Faarlund).

Andre uttrykker en mer oppløftende holdning til dagens situasjon, men påpeker at styret ikke kommer lettvtint frem til beslutningen om sportsklatring i NF-standarden:

”NF preges i dag av dyktige fagfolk med mer fokus på NFs arbeid, enn enkelt organisasjoners interesser. Dette gir diskusjoner på et godt faglig nivå, Med tanke på at arbeidet kun skjer på dugnad, er det imponerende mye som blir gjort i løpet av året. Siste tiden har det skjedd en utviding av arbeidsfeltet NF standarden fokuserer på. Den nyeste endringen er å inkludere sportsklatring i NF-standarden. På dette tema var det stor uenighet i styret, men det ble innført med hjelp av en flertalls beslutning i styret”. (Intervju Anne Marie Planke)

En kan se at rundt sportsklatretemaet er NF splittet som organisasjon, både i styret og blant medlemmene. Resultatet av diskusjonen ble at isklatre-instruktørutdannelsen ble stemt inn i NF i 2008, og sportsklatreinstruktørutdannelsen ser ut til å bli godkjent per dags dato (NF arkiv).

Et annet problemfelt som har preget NF i nyere tid er problematikken rundt profesjonskampen som synes å ha kommet frem til overflaten etter noen års dvale. Helt siden NF påbegynte sitt arbeid med Nasjonal Standard har de vært i kontakt med myndighetene, og påpekt at standarden gir gode retningslinjer for krav til mennesker som jobber i fjellet. Dette har gjort at myndighetene kanskje ikke har hatt samme behov for å regulere krav til fjellsporttjenester på samme måte som hos andre risikofylte tjenesteytere. I 2007 ble spørsmålet om kravene fra DSB igjen aktuelle, i det de utgav en veileder i risikoanalyse for risikofylte forbrukertjenester. De gav ikke noen krav til spesifikk sertifisering, men tjenesteyteren må plikte seg til å foreta en internkontroll samt å kartlegge risikoen som er forbundet med den tjenesten som tilbys (Årsmelding 2007, NF arkiv) (DSB, 2007). Dette medførte at det i dag ikke settes krav til spesifikk sertifisering for utbydere av føringstjenester i høyfjellet. Men DSB viste allikevel med sin veiledning at det i dag settes spesifikke krav til firmaer og organisasjoner som tilbyr risikofulle aktiviteter. Men i følge NORTIND kan mangelen på spesifikke sertifiseringskrav føre til at Norge blir et dumpingland for særlig utenlandske firmaer med dårlig kvalitet og sikkerhet som vil tilby risikofulle tjenester. Denne problematikk debatterte NORTIND på sitt årsseminar i 2008. NKF og DNT tolket dette som en provokasjon mot NF systemet, da utfallet ble forstått på en sann måte at NORTIND mente at kun deres utdanning burde ligge til grunn for et sertifiseringskrav for høyfjellstjenester i Norge (NKF arkiv). Da et brev fra DSB

til en aktør fra Andre Kursarrangører i tillegg ble tolket i retning av at NORTIND anbefalte at deres utdanning burde ligge til grunn som et minimumskrav for fjellføringstjenester i Norge, blusset konflikten opp for alvor (brev fra DSB, 5/12 2008). Noe som også kan leses ut av følgende intervju om dagens situasjon i NF:

”Vi er veldig klar for at ingen organisasjon skal få monopol på føring eller kurs, kravene til føringstjenester er viktig derimot... ..diskusjonene rundt fjellføring er bra nettopp fordi vi er medlem i NF, da unngår vi å misforstå hverandre når kommunikasjonen er dårlig... .. Det vi har oppnådd i dag er at vi har fått en bra standard, men det nye er at vi har tunge diskusjoner rundt sportsklatring. Dette er en utfordring. Det som også er en diskusjon er om vi setter for små krav til de som skal bli instruktører”. (Intervju Lars Christian Stendal)

Slik er status i dag. Et NF som forsøker å samarbeide om en Nasjonal Standard, som har gjennomgått store forandringer siden den ble påbegynt i 1988. Det kan se ut som den i dag nærmer seg en sportifisering, på tross av noe motstand mod miljøet knyttet opp mot Tindevegledere i gruppen Andre Kursarrangører. Det kan se ut som at en tredeling av styrets beslutningsmakt i 1999 har gjort NF mer målrettet og beslutningsdyktig. Samtidig kan det se ut som at noen aktører internt i NF i perioder har en tendens til å samarbeide mer enn andre. Det kan i tillegg se ut som om DNT og NKF har flere sammenfallende interesser i dagens diskusjoner enn Andre Kursarrangører med Tindeveglederbakgrunn, og dette gjør at dagens konfliktlinjer minner mye om de som vi har sett tidligere i NFs historie. Tindevegledere i gruppen Andre Kursarrangører på en side, som fokuserer på naturverd og som er motstandere av en utvidelse av NF samt sportsklatringens inntreden i NF. Samtidig ser det ut som at DNT og NKF har sammenfallende interesser, idet de fokuserer på effektivitet, en lettlest Standard, og på markedets krav til instruktørtjenester. Dette er noe som også kommer tydeligere frem i følgende intervju:

”...jeg tror NORTIND og NORTIND-medlemmer i større grad ser NF som en ideologisk arena enn DNT og NKF gjør. NORTIND er en organisasjon med et sterkt ideologisk fundament både profesjonelt og "fjellfilosofisk", og det er vel mye av grunnen til at man for det første ikke ønsker å samordne utdanningsstigen og for det andre ser NF som en politisk/ideologisk arena i større grad enn de andre medlemmene gjør. For NKF og DNT er nok NF først og fremst blitt til et instrument for praktisk samordning av kurs, kursstandarder og instruktørutdanning. Disse temaene er selvsagt ikke uavhengige av ideer og normer, men forskjellen er vel at NORTIND i langt større grad enn NKF og DNT argumenterer normativt. Debatten om instruktør sport er

kanskje kroneksempelen på dette. Her var NORTIND i utgangspunktet helt imot at dette i det hele tatt skulle inn i standarden, begrunnet med at klatring på borebolter bryter med NFs ideal om naturvennlig ferdsel. For NKF og DNT var utgangspunktet i stedet at det dreier seg om en form for klatring som har fått stor utbredelse og stor etterspørsel etter kurs, og dermed har det oppstått et instruktørbehov som er større enn det som kan dekkes av tradisjonelle klatreinstruktør 1” (Intervju Stein Tronstad).

Nå skal det påpekes at NORTIND som organisasjon ikke er representert i NF og derfor ikke kan uttrykke noen holdninger som organisasjon internt i NF. Men det kan se ut til at det er tendens til at mange medlemmer i NF tolker Andre Kursarrangørers ytringer (når de er representert av Tindevegledere) som et uttrykk for holdninger som også NORTIND som organisasjon deler. Dette gjelder særlig etter at Nils Faarlund i 2008 ble valgt inn som leder for NF som representant for Andre Kursarrangører. Dette kan henge sammen med at representanter for Andre Kursarrangører med Tindeveglederbakgrunn uttrykker noen av de samme holdninger som NORTIND ga uttrykk for da de var medlem i NF frem til 1999.

Veien videre for NF

Hva NF skal utvikle seg til videre er et godt spørsmål. Om det blir et sertifiseringskrav fra staten til føringstjenester i høyfjellet vites per dags dato ikke. Men siden det kan se ut som om statens krav til risikofylte tjenester har vært økende de siste 10 årene, er dette en problemstilling som NF kommer til å forholde seg til på sikt. For å kunne forhandle med krav fra både stat og forsikringsselskaper, kan det være en fordel om NF står samlet som organisasjon. Et fokus mot en mer føringsbasert NF utdanning kan gjøre at NF kan stå sterkere om sertifiseringskrav fra staten blir utviklet. Men dette kan også i motsatt ende føre til at representanter fra Andre Kursarrangører med NORTIND bakgrunn vil føle seg truet i sitt profesjonsyrke, og at de vil trekke seg fra NF samarbeidet. En videre sportifisering av NF vil føre til en bredere Standard, og gjøre at NF imøtekommer de krav som stilles fra ulike brukergrupper. Men dette kan også føre til en svekkelse av NF, siden det tilsynelatende er stor motstand mot denne sportifisering i deler av NF. Samtidig er etterspørselen til de ulike organisasjonene ganske ulike, noe som gjør at det kan bli vanskelig for alle å få sine behov dekket i et NF system. Dette kan igjen føre til at en eller flere organisasjoner vil trekke seg fra NF samarbeidet og kjøre sitt eget løp. Om dette skjer vil fjellsport-Norge igjen stå uten en felles standard, mens ulike grupperinger vil kjøre sin egen kamp for makt og innflytelse på

klatrefeltet. Slik organisasjonen fungerer nå, er den en felleskap for menings og erfaringsutveksling som gagnar norsk fjellsport. Og som forhåpentligvis vil fortsette sitt samarbeid mange år fremover.

NFs interessemotsetninger, relasjoner og maktforhold

Utgangspunktet for denne studien har vært et ønske om å avdekke det sammensatte bildet av interesser, relasjoner og maktforhold innen organisasjonen Norsk Fjellsportforum. I tillegg har jeg sett på noen av de sideaktørene og grunnleggende betingelsene som har vært medvirkende på spillet innad i NF. Utgangspunktet for undersøkelsen har vært mine tre problemstillinger, som lyder som følger:

- a) Hvilke grunnleggende interesser hadde de ulike aktørene i NF for å starte opp et NF, og samstemte aktørenes målsetting med hverandre?
- b) Hvilken effekt hadde Norges Klatreforbunds (NKF) opprettelse og utvikling på samarbeidet i NF? Hvordan påvirker dette synligheten av aktørenes relasjoner, maktforhold og interessemotsetninger?
- c) På hvilken måte har interesse motsetninger innad i NF påvirket organisasjonens posisjon og gjennomslagskraft?

I dette kapittelet vil jeg med utgangspunkt i de tre problemstillingene gjøre en analyse av min undersøkelse om NF. Jeg vil ta utgangspunkt i Bourdieus teori og begrepsapparat som er beskrevet i teorikapittelet, og kronologisk tar jeg for meg NFs historiske forløp. Hvis en skal se NFs utvikling ut ifra Bourdieus teorier, må en se på NFs historie ut ifra de begrepene som Bourdieu bruker. Han forsøker å finne frem til hva det er som ligger til grunn for menneskelig samhandling og utvikling av maktrelasjoner i et bestemt felt. Ved å analysere NFs historie ut fra hans begreper og forståelsesunivers, kan jeg gi en bredere forståelse for prosessene rundt NFs utvikling og forandring. De enkelte sakene blir dermed sett i sammenheng og forsøkt tolket inn i en større helhet.

Analysen er bygd opp på følgende måte. Først fokuseres på problemstilling a) i avsnittet som omhandler NFs oppstart og utvikling som organisasjon. Problemstilling b) blir belyst i de midterste tekstavsnitt. Her blir NFs interne interessemotsetninger sett i lyset av NKFs utvikling og påvirkning av NF. NFs historiske posisjon og gjennomslagskraft vil bli diskutert i siste avsnitt som svar på problemstilling c).

Oppstartsfasen i NF

For å synliggjøre de grunnleggende interesser som de ulike aktørene hadde i NF, og for å belyse om aktørenes målsetninger stemte overens, må en først se litt på strukturene som var med til å gjøre NF mulig som sosial konstruksjon. Fjellsporfeltet i Norge ser ut til å inneha flere ulike dimensjoner forut for NFs opprettelse. Et perspektiv er fjellsportens sivilisasjonskritikk gjennom dens tilknytting til den økofilosofiske bevegelse. Denne bevegelse var tydelig representert gjennom blant annet Nils Faarlund og Norsk Høgfjellsskoles idégrunnlag. Den økofilosofiske bevegelsens store oppslutning innen fjellsport og friluftslivsmiljøet på 1970 og 1980-tallet og NORTINDS tydelige forankring i denne bevegelsen, ga representantene fra NORTIND stor symbolsk kapital i arbeidet med å definere NF-feltets problematikker. Et annet perspektiv var fjellsportens egenverdi som opplevelse og naturglede. Dette perspektivet ble representert av mange organisasjoner, og her kunne blant annet speiderbevegelsen og Norges Idrettshøgskole, sammen med andre bidra med sine verdier og holdninger. Dette perspektivet fikk da også stor gjennomslagskraft når Nasjonal Standard skulle utarbeides. Et siste perspektiv er fjellsportens sikkerhetsproblematikk. Denne problematikken ble presserende forut for NFs dannelse, da en økende interesse for fjellsport blant befolkningen førte til flere ulykker og nestenulykker. Samtidig nødvendiggjorde denne økende interesse at utdanningen måtte formaliseres på et vis, som et særlig behov i DNT-systemet. Også staten og fjellsportrepresentanter fra oljeindustrien presset på med en formalisering av feltet. Klatreklubbene, Aak og DNT hadde særlig interesse og tilknytting til dette område.

Disse historiske perspektivene definerer noen skillelinjer, og representerer ulike perspektiver og holdepunkter hos representantene som skulle danne NF. Dermed blir ulike definisjonskamper knyttet til skillelinjer forut for NFs oppstart. Disse blir dratt med inn i NF som en del av NF-strukturen. Andre stridsspørsmål som kommer til uttrykk under ulike intervju i min undersøkelse om NF, ser også ut til å ha satt et preg på diskusjonene i startfasen. De frivilliges forhold til de profesjonelle var en dimensjon ved spenningsforholdet. DNT var bekymret for om NORTIND ville få monopol på kurs og fjellføringstjenester via deres internasjonale tilknytting. NTK på sin side var prinsipielt imot betalte føringstjenester i fjellet. NORTIND med sin motstand mot den mer regelbaserte tenkning måtte forholde seg til en mer byråkratisk tankepåvirkning fra myndighetene om sikkerhet og kontroll innad i NF.

DNT hadde samtidig behov for en snarlig standard på grunn av økende etterspørsel blant sine medlemmer. NF-medlemmenes habitus, deres matrise for hvordan de oppfattet verden, påvirket dialogen i NF, og det påvirket de konfliktene som oppstod. Som Bourdieu peker på vil deltakere i et spill delta i ulike definisjonskamper, for nettopp å forsøke å legge premissene for hvem som innehar den symbolske makt. Derfor var det mange diskusjoner rundt hvilken diskurs som burde komme til uttrykk i Nasjonal Standard. Men det ser ut til at på tross av motsetningsforhold i deltakernes habitus at det lykkes å danne et samarbeid i NF. Ulike komiteer ble opprettet, og styret ble sammensatt av et bredt spektrum av deltakere fra mange miljøer. Standarden ble iverksatt i 1994, og NF opplevde stor tilslutning fra det norske fjellsportmiljøet med i alt 54 medlemsorganisasjoner. Oppsummeringsvis kan en si at kapitalfordelingen forut for samarbeidet i NF, de objektive posisjonene til organisasjonene og relasjonene dem imellom er det som la grunnlaget for hvilke definisjonskamper som oppstod i NF. De spesifikke agentene hentet sin tyngde og berettigelse nettopp fra tiden forut for NFs opprettelse, og tar denne kapitalmengde med inn i samarbeidet. Dette fører igjen til interessekamper og definisjonsdiskusjoner når NF skal opprettes. Til sammen 7 år blir brukt til å formulere Nasjonal Standard, og det blir sagt at mange diskusjoner preger samarbeidet. Men allikevel kan det se ut som om noen av aktørenes målsetninger samstemte, siden NFs doxa blir til på tvers av organisasjonsinteresser og definisjonskamper. De får skapt en felles mal for opplæring og sikkerhetsrutiner gjennom Nasjonal Standard, og de blir enige om at naturvennlighet i tråd med norske friluftslivstradisjoner skal stå i fokus. Velviljen for å få til et samarbeid gjør dermed at ulike målsetninger blant aktørene i feltet blir samstemt til en viss grad i løpet av prosessen.

NKFs kapital

Selve NKFs oppstart og utvikling fra NTKs initiativ gjennom USK blir en prosess med mange interessekonflikter. Men kort sagt kan en si at NKF blir stiftet på bakgrunn av at flertallet i NTK ikke ville endre ordningen om at kulturell kapital skulle være en viktig premiss for opptak i klubben. De avviser dermed også muligheten for å bli en takorganisasjon for alle typer klatring i Norge, noe som er sterkt etterspurt i denne perioden. Som svar på de kravene fra ressurssterke personer med tilknytning til sportsklatring, skjer en omstrukturering av klatrefeltet i Norge. NKF blir derfor et resultat av historiske prosesser i NTK og i klatrefeltet forøvrig.

Det kan se ut som at det i stedet for tett samarbeid mellom NKF og NF, utvikles en vekslende kapital- og definisjonskamp som ser ut til å pågå helt frem til 1999. Dette kan ha sin bakgrunn i NKF's utforming allerede i 1991. Her pekes det på at NKF med sin planlagte struktur ligger på kollisjonskurs både med NF og med NTK. Men argumentasjonen for videre utvikling av den foreslåtte organisasjonsstrukturen er sportsklatrerens mulighet for organisasjonstilhørighet og et ønske om en større definisjonsmakt på området. At aktørene og organisasjonen har kunne se frem til en stort økonomisk kapitaltilgang gjennom å tilslutte seg NIF kan også ha hatt en betydning for drivkraften. Dermed blir USK-aktørens hexis som sportsklatreinteresserte utgangspunktet for at en forskyving av makt og symbolsk kapital fra NTK til NKF. Deltakernes habitus som en relasjon mellom individet og det sosiale, samt individenes kroppslige matrise som sportsklatrere er avgjørende for en endring. Samtidig var det som nevnt en stor etterspørsel etter en takorganisasjon som kunne dekke hele feltet. Dette er noe av forklaringen på hvorfor NKF blir opprettet.

Dermed oppstår en ny organisasjon som påtar seg mange av de samme oppgavene som NF. Men NKF blir opprettet i etterkant av NF's strukturutvikling. Derfor er det vanskelig for NF å skulle forholde seg til en ny og maktfull organisasjon som plutselig dukker frem. Plutselig står NF ikke lengre som de eneste som forsøker å definere fjellsportfeltet. Dette fører til at det innad i NF kommer ulike kritiske røster til uttrykk. En kan se at NORTINDs verditilhørighet og NTKs negativitet til NKF er fokusert rundt NKF's forandring; fra det planlagte sportsklatreforbund til et forbund som ville dekket hele klatrefeltet. Akkurat dette blir et grunnleggende moment i hvordan skillelinjene innad i NF også senere etablerer seg i forhold til NKF. Idet NKF som nå er tilknyttet NIF, representerer NKF en idrettsliggjørelse av klatringen. Idrettens utspring i et positivistisk forskningsideal, og idrettsteknokratiets utvikling rundt helsediskursen og oppbygging av idrettsannlegg (Tordsson 2008), er uforenelige med verdiene til noen av NF's medlemmer. Så når NKF ikke kun vil være et organ for sportsklatrere, men for hele klatrefeltet, fjellklatring inkludert, utvides idrettsfeltet nå til også å omfatte noe som tidligere kun har tilhørt klatrefeltet. Derfor reagerer ulike medlemmer i NF sterkt på dette. For dem representerer NKF en utilbørlig overtramp av en grunnleggende trosretning innen fjellsportfeltet. Etter den økofilosofiske oppblomstring på 1970-tallet representerer fjellsportfeltet og vektleggingen av den frie natur selve antitesen mot det

samfunnssyn som de mener idretten representerte; Derfor skyr de teknokratiets innblanding i feltet. For ulike representanter i NF er fjellsportens verdier uforenelige med verdiene som idrettsdiskursen representerer. Fjellsportfeltets doxa blir dermed utfordret. Derfor blir NKF er organisasjon de tar avstand fra.

På tross av interne diskusjoner i NF, og på tross av intern motstand mot å samarbeide med NKF fra noen av aktørene, velger NF som organisasjon allikevel å invitere NKF inn til et samarbeide. Både innen sikkerhet og utdanning. Det kan se ut som at NF erkjenner at NKF gjennom NIF vil vokse seg til en kapitalsterk organisasjon. Dette vil på sikt omvandle NKF til en legitim maktfaktor med stor innflytelse på feltet. At NF ser på dette som en fare skyldes ikke minst at NFs økonomiske kapitaltilgang er ganske svak. Dette kommer klart til uttrykk i ulike skrevne dokumenter. NF oppfatter på sikt NKF som en trussel, særlig mot NFs definisjonsmakt over sertifiseringsordningen som nå er etablert. Ved å samarbeide med NKF kan NF forsøke å unngå å miste sosialt og kulturelt kapital på feltet. Ved å forsøke å få NKF inn under sin egen struktur kan de definere seg selv som overordnet NKF, og dermed øke sin innflytelse på både NKF og på hele fjellsportfeltet.

NF i 1995

I 1995 fokuserer NF på å markedsføre samt implementere Nasjonal Standard i miljøet. Dette er blant annet for å stadfeste sin maktposisjon i det klatreorganisatoriske felt. Samtidig prøver NF å hevde sin status overfor NKF gjennom brevveksling. De påpeker at det er NKF som må forholde seg til Nasjonal Standard og underordne seg NF. I tillegg formuleres et felles opprop i Breposten av sentrale aktører i NF, som kritiserer NKF. De vil at NKF skal restrukturere seg tilbake til et sportsklatreforbund. I denne prosessen synliggjøres det at ulike organisasjoner innen NF har gått sammen om brevet, mens andre er blitt utelatt. Medlemmer av NORTIND og NTK er blant drivkreftene bak oppropet, mens DNT ikke er invitert med. Styret i NF blir siden bedt om å stå bak brevet, men avviser dette som uklokt. Her kommer det til syne at ulike agenter grupperer seg, og kjemper en kamp for å kunne påvirke organisasjonene i en retning av agentenes verdisyn. Men NF som organisasjon er ikke samlet rundt dette verdisyn. Derfor blir brevet trykt på gruppens eget initiativ uten NFs offisielle medvirkning. I brevet oppfordres hele fjellsportmiljøet om å slutte opp om NF, da målet er å bli en sterk

takorganisasjon for alle organisasjoner som premissleverandør i alle fjellsportspørsmål. Samtidig kritiseres NKF og oppfordres til å restrukturere seg til et sportsklatreforbund. På denne måten går private NF medlemmer ut og vil styrke NFs sosiale og symbolske kapital, mens de prøver å svekke NKFs symbolske makt. Gjennom å legitimere sin egen organisasjon og sine egne verdier, forsøker de å svekke den konkurrerende organisasjon. Samtidig forsøker de å legge premissene for hvem som bør ha definisjonsmakt på fjellsportfeltet. Dette billedliggjør at NKFs opprettelse fører til splittelse internt i NF rundt ulike diskusjoner. Definisjonskampen om hvem som bør definere hva og på hvilket verdimesig grunnlag synliggjøres derfor rundt denne problematikken.

1996 - NF med ambisjoner

I 1996 kommer det tydelig fram at NF har store ambisjoner med sin utvikling. De vil bli det øverste organ for fjell- og tindesport i Norge både gjennom tittelen: "the Mountain Council of Norway", og gjennom enkelte organisatoriske grep som blir foretatt. Dette kan være et uttrykk for at NF prøver å distingvere seg fra andre organisasjoner. En klassifisering blir ofte forsøkt opprettholdt gjennom sin symbolikk, og hos NF ser det ut til at dette blir forsøkt i form av en engelsk tittel som understreker NF som sterk og overordnet organisasjon. Internt i NF er det bred enighet om at om dette skal lykkes må NKF inn i organisasjonen som en del av strukturen. Problemet er imidlertid endringene i stemmefordeling som NKFs inntreden i NF vil måtte medføre. NORTIND vil ikke avgi noen av sine stemmer til fordel for NKF, og NTK støtter NORTIND i denne saken. Ofring av kulturelt kapital i form av fjellsportkompetanse for et samarbeid med NKF kommer ikke på tale. Gjennom denne holdningen forsøker NORTIND å unngå å tape kulturell og sosialt kapital, og gjennom dette innflytelse, internt i NF. Representasjonen og stemmemakten i NF styret er NORTINDS viktigste middel til innflytelse og definisjonsmakt og derfor noe de nødvendig vil gi slipp på. Samtidig støtter NTK opp om NORTIND. og dermed NORTINDs symbolske og formelle makt. For å opprettholde NORTINDs og NTKs sentrale maktposisjon i NF foregår på denne måten en gjensidig legitimering og kapitalutveksling blant disse organisasjonene. NKFs forsøk på et samarbeid med NF synliggjør dermed agentenes ulike interesser og maktforhold internt i NF. Denne splittelsen kommer til uttrykk i de mange diskusjonene som pågår. NORTIND vil ha sine verdier inn i NF. Mønsterbasert tekning og en vegledningspedagogikk er målet frem for regeltekning og instruksjonsmetodikk. I tillegg er de

lite velvillig innstilt til NKF. DNT prøver på sin side å tilpasse Nasjonal Standard til sitt komplekse system, med noen klarere og mer konkrete rammer. Samtidig vil de ha NKF med inn i NF. Gjennom en definisjonskamp og klassifiseringskamp prøver agentene på denne måten å få hverandre til å tro på bestemte tolkninger av feltet. På tross av at agentene i NF aksepterer og samarbeider rundt NFs doxa, pågår samtidig denne interessekonflikten som skyldes agentenes egne interesser. Dette fører til at spillet i NF på tross av samarbeidet fortsatt blir preget av ulike konflikter.

Det kan i tillegg se ut som at denne splittelse internt i NF fører til NKF forholder seg avventende og viser tilbakeholdenhet når det gjelder å gå inn i NF. NKF vil ikke delta i NF ut ifra de premissene som NF tilbyr. De ser på NF som en udemokratisk organisasjon. NKF som organisasjon innehar etter hvert betydelig økonomisk, sosialt og kulturelt kapital og kan fint fungere uten NF. Dette fører til at NFs utvikling stopper litt opp. NF mangler NKF i sin organisasjon for å kunne få den samlende posisjonen som de ønsker og gjennom dette heve sin status og innflytelse. Men NF er splittet internt i sitt syn på NKF og en eventuell ny stemmefordeling, og sitter dermed i en litt låst situasjon. NKF på sin side vil ha et løfte om mer innflytelse i NF før de vil bli medlem. De kommer med et forslag om en tredeling av stemmene, men NF avviser forslaget. Samtidig er NF økonomiske kapital er sviktende. NKF som utenforstående pressorganisasjon blir dermed en medvirkende årsak til at NF i 1996 ikke oppnår sine ambisjoner om å være en ledende organisasjon med stor innflytelse over feltet.

1997-splittelse

I 1997 kommer ulike indikasjoner på at NF som organisasjon fungerer utilfredsstillende i flere ledd. Sikkerhetskomiteen vil restrukturere seg, økonomien er dårlig. DNT vil trekke sine viktige økonomiske bidrag, siden NF ikke har fått etablert seg som selv bærende økonomisk organisasjon. Samtidig ser NKF ut til å ha mistet sin interesse for videre utvikling av et samarbeid med NF. Det uttales internt i NF at NORTIND står som hinder for at NKF kan bli medlem. Løsningen blir et forslag fra styret om at NF bør restrukturere seg. Noe som bærer frukt i 1998.

Dette er bakgrunnen for at DNT i 1997 velger å starte et samarbeide med NKF utenfor NF-strukturen. Det kan se ut som at DNT med denne handling kapitulerer i definisjonskampen

innad i NF, og søker et organisasjonssamarbeid utenfor systemet. I NF ser det ut til at den pågående maktkamp ikke fører noe sted, og dette kan være grunnen til at DNT forsøker å bygge opp en ny maktstruktur utenfor NF samarbeidet. Gjennom å søke kontakt med NKF på egenhånd kan dette se ut som et strategisk forsøk på etablering av et samarbeid, som på sikt kan bety at NKF blir en del av NF. Som følge av DNT og NKFs sammenfallende interesser etableres en ny samarbeidsstruktur, hvor de som store organisasjoner i fellesskap forsøker å få mer definisjonsmakt over feltet uten å gå veien om NF i første omgang.

1998-full omstrukturering

Krisen i NF er et faktum i 1998. Derfor beslutter styret å utarbeide et strategidokument for NFs fremtid. Viljen til å fortsette NF som organisasjon er stor, og mange synspunkter preger løsningsforslagene. Men alle erkjenner at tapet av økonomisk kapital må gjenoprettes for at NF skal kunne overleve som organisasjonsstruktur. I praksis er NF avhengig av DNTs økonomiske støtte. Men for at DNT skal være villige til å bidra må NF omstruktureres, slik at NF får en økonomisk bæredyktig struktur. Samtidig vil DNT ha NKF inn i NF. DNT får av styret tildelt ansvaret for Nasjonal Standard, samt ansvar for å forhandle med NKF om medlemskap. Dette fører til at NKF blir implementert som en del av NF strukturen i et forslag fra DNT. Videre foreslås det å dele NF inn i et nytt forum og et nytt styre som skal forvalte Nasjonal Standard. Dette vil føre til en forenklet NF-struktur samt bedre økonomisk styring. NKF blir i forslaget invitert inn som en betydelig maktfaktor med 1/3 del av stemmer i styret. Sammen med DNT og Andre Kursarrangører blir det disse som med i alt 6 stemmer skal definere saksgangen i den nye NF styret. NORTIND og NTK samt mange av de mindre organisasjonene blir dermed skjøvet utenfor innflytelsessfæren. Dette uttrykker en verdiforskyving av kulturelt og symbolsk kapital i NF. Organisasjoner som har representert en sterk føring innen fjellsportverdier mister mye av sin innflytelse, til fordel for praktisk organisasjonsbygging og effektivitet i systemet. Praktiske, organisatoriske og tekniske forhold blir viktigere enn det filosofiske. NFs maktstruktur blir dermed tilpasset de organisasjonene som har mest bruk for praktisk definisjonsmakt innen fjellsporten; DNT opplever økt etterspørsel innen kurs og utdanning. NKF blir med sin sterke økonomiske kapital samt kulturelle aksept i klatremiljøet tildelt legitim makt av DNT. Sammen omdefinerer de nå feltets maktstruktur. De agentene som faller på siden av det som nå defineres som relevant og viktig, defineres ut av den nye diskursen. NTK og NORTIND blir ekskludert som

innflytelsesrike medlemmer i NFs styre. En av grunnene til dette er den økonomiske kapitalnedgangen i NF. En annen grunn er et behov for demokratisering av strukturen ut fra organisasjonenes reelle innflytelse og medlemstall. Dette fører NF inn i en slags demokratiseringsprosess, samtidig som NF innsnevres i forhold til det tidligere brede samarbeid av ulike organisasjoner. NKF og DNT synliggjør i denne prosessen aktørens relasjoner, og understreker maktforholdene i feltet. Igjennom å øke deres symbolske og formelle definisjonsmakt gjennom denne ekskluderingsprosessen, blir det sosiale hierarki omdefinert med en ny organisasjonsstruktur. Samtidig synliggjør denne prosessen hvordan DNT gjennom sin tilgang på økonomisk kapital bruker sine økonomiske muskler til å oppnå det de ønsker i NF. Når NF er økonomisk avhengig av DNT blir det lettere for DNT å omforme NF i den retningen de ønsker.

1999 - strukturen faller på plass

I 1999 blir nye vedtekter utarbeidet. Men denne prosessen uttrykker en fortsatt usikkerhet hvordan maktfordelingen skal struktureres gjennom DNTs forslag om at NORTIND fortsatt skal sitte i styret. Dette kan se ut som et uttrykk for en usikkerhet rundt hvilket legitimeringsgrunnlag makten skal bestemmes ut ifra. Nettopp når en skal bestemme et felts aktører, strukturer og grenser, er en vesentlig faktor å kunne klargjøre hva som er den feltspesifikke kapitalen anerkjent som verdifull av agentene på feltet. Anerkjente fjellsportprestasjoner eller mye fjellsporferfaring kan være et slikt legitimeringsgrunnlag for kapital i NF. Men når en studerer en organisasjon vil den kapitalen som er institusjonalisert i en posisjon eller tittel i en organisasjon være like viktig og kanskje mer sentral enn agentenes kroppslige prestasjoner og erfaringer. Representanter fra NORTIND har nettopp med sin lange erfaring og ulike organisatoriske titler hatt anerkjent verdifull kapital oppgjennom NFs historie. Historisk har det vært stadige forsøk på å knytte Nasjonal Standard opp mot NORTINDs kvalifiseringssystem, noe NORTIND har vært generelt avvisende overfor. Men et av målene for DNT og NKF var nettopp å få samkjørt alle utdanningsløp til et stort utdanningssystem. NORTINDs internasjonalt forankrede kvalifiseringssystem var derfor ettertraktet, noe som økte deres kulturelle og symbolske kapital internt i NF. Derfor blir det vanskelig for DNT å neglisjere NORTIND fullstendig i den nye strukturen. I 1999 foreslår DNT faktisk en NF struktur hvor NORTIND får tildelt makt i form av en stemme i styret. Argumentet for å gi NORTIND makt i styret er nettopp et ønske om å kunne samkjøre alle tre

utdanningsstiger i en fremtidig NF struktur. På denne måten kommer det frem at NORTINDs kulturelle kapital i form av et ettertraktet kvalifiseringssystem fortsatt gjør dem ettertraktet i NF. På tross av stridighetene internt i NF vil DNT ha med NORTIND og gi de en formell innflytelse i NF strukturen. Men NKF avviser NORTIND som selvstendig representant i styret i tillegg til Andre Kursarrangører. De tolker at NFs manglende effektivitet opp igjennom skyldes at for mange aktører har slåss om definisjonsmakten i feltet. De peker på NORTINDs idealisme som en av hovedårsakene. I tillegg har profesjonskampen tidligere preget NF og satt rammene for mange diskusjoner. Det kan se ut som at NKF innser at det ikke er mulig for NF og NKFs utdanningssystem å bli en del av NORTINDs. Derfor kan NKF gjennom et samarbeid med DNT og en marginalisering av NORTIND sette rammene for sitt eget utdanningssystem gjennom NF uten NORTINDS stadige innblanding. DNT på sin side vurderer NKFs kapital viktigere enn NORTINDS, både økonomisk, kulturelt og sosialt. NKFs symbolske makt i feltet er betydelig med deres store medlemsopplutning gjennom klatreklubbene. Dette fører frem til at vedtektene som blir fremlagt på ekstraordinært årsmøte i 1999 ikke har NORTIND med i sitt forslag om styrerepresentasjon. Derimot blir styrets beslutningsmakt delt mellom DNT, NKF og Andre Kursarrangører. Vedtektene blir vedtatt, og etter et årsmøte og noen justeringer av vedtektene er NF klar med en ny struktur for det nye årtusen.

På den måten har NKFs opprettelse og utvikling til en betydelig aktør i feltet hatt stor effekt på NF interne relasjoner og interessedynamikk. Som kapitalsterk organisasjon utviklet NKF seg til en maktfaktor. Gjennom en legitimeringsprosess i klatremiljøet får de etter hvert gjennomslagskraft via sin retorikk og sitt økonomiske fundament i NIF. Særlig opp mot NFs restrukturering i 1998 kommer dette til uttrykk. Dette påvirker NFs diskusjoner og beslutningsprosesser, og fører til en viss splittelse innad i NF. På tross av NFs forsøk på å klassifisere seg som den øverste definisjonsmakt i fjellsportmiljøet, er NKFs økonomiske, sosiale og kulturelle kapital for stor til at dette lar seg gjennomføre så lenge NKF står utenfor NF. NKF vil ikke innordne seg under NF uten å få betydelig makt i beslutningsprosessene. Dette fører til kapitalforskyving hvor DNT velger å samarbeide med NKF. NTK og NORTIND velger med grunnlag i sitt verdisyn samt ut ifra ulike historiske kontroverser om NKFs opprettelse å avvise NKF krav om mer makt i NF. Dette fører siden til en større splittelse internt i NF. Deltakernes relasjoner og posisjonsstrid kommer tydelig til syne i denne problematikken. Aktørenes maktforhold, relasjoner og interessekonflikter i NF blir

dermed tydeliggjort: gjennom NKFs opprettelse og utvikling, gjennom alliansen med DNT i viktige strategiske saker, gjennom NFs krise og økonomiske problemer, og gjennom de foreslåtte strukturendringene i NF fra 1998 til 1999.

NF frem til i dag

Etter restruktureringen av NF i 1999 kan det se ut som at NF er preget av stabilitet. NKF er blitt en del av organisasjonen, og NF har fått en mindre struktur som er blitt mer beslutningsdyktig. Ingen ytre definisjonsmakt truer nå lengre NF, som NKF gjorde det før 1999. Gjennom styret opprettholdes en bra kommunikasjon gjennom utveksling av ulike kapitalformer og en felles innsats mot alle utfordringene. NKF får tilgang på kulturelt kapital gjennom kompetanse og erfaringsutveksling med de andre aktører i NF. NKF på sin side kan bidra med økonomisk kapital og stor arbeidskapasitet. Økonomisk sett ser det ut som om NF etter hvert blir sterkere, idet de i 2004 begynner å fokusere på markedsføring over for myndighetene. Det kan tyde på at NF som organisasjon fra 2004 får overskudd til å styrke sin posisjon i feltet. Posisjonen blir frem til 2008 ytterligere forsterket gjennom økonomiske prioriteringer til markedsføringstiltak. NF får registrert sin logo og navn, og utvikler et instruktørsertifikat. NFs tilgang på økonomisk kapital blir brukt til å styrke NFs posisjon i feltet. Via en velfungerende organisasjonsstruktur bidrar disse faktorer til at NF kan utvide sin symbolske makt i samfunnet.

Samtidig synliggjøres det at det fortsatt er flere problematikker som kommer til syne i NF. Dette er utfordringer som har fulgt NF helt siden opprettelsen i 1988. Dette gjelder blant annet diskusjonene om hvem som skal ha lov til hva, og ut fra hvilken kompetanse. Diskusjoner rundt isklatrestandard og føringsvirksomhet i høyfjellet står i særlig fokus, men også utdanning av instruktører innen sportsklatring blir diskutert. Igjen kommer skillelinjer frem som var synlige før prosessen i 1999. Representanter fra Andre Kursarrangører med Tindeveglederbakgrunn er på sin side motstandere av en utvidelse av Nasjonal Standard, mens DNT og NKF ser ut til å ønske denne utvidelsen. Argumentet for en endring er nettopp en etterspørsel på markedet fra de store arrangører DNT og NKF. Motstanden mot en endring handler om et faglig skjønn fra noen av representantene fra Andre Kursarrangører. De påpeker at isklating er et ekspertfelt som kun Tindevegledere har kompetanse nok til å kunne

håndtere som utdanningsfelt. Representanter fra Andre Kursarrangører med NORTIND bakgrunn peker også på at sportsklatring på et verdimessig grunnlag ikke hører hjemme i fjellsportradisjonen som NF representerer. Posisjonsstriden tydeliggjør partenes forsøk på å definere de ulike felt gjennom en symbolsk maktutøvelse. Profesjonskampen i 2008 er med på å understreke noen av disse skillelinjene.

Så det kan se ut som at interessemotsetningene innad og rundt NF opp igjennom har vært med til at organisasjonen periodevis har vært preget av oppsplitting frem for stabilitet. Dette har igjen preget NFs posisjon og gjennomslagskraft ut mot samfunnet og fjellsport-Norge. NFs skiftende fokus mot markedsføring kan være en indikasjon for dette. Tidlig på 1990-tallet jobbet NF fokusert mot myndighetene og forsikringsselskapene med markedsføring av Nasjonal Standard. Men dette ser ut til at NF etter hvert mister dette fokus da deres økonomiske kapital blir svekket. I tillegg fører ulike posisjonskamper internt i organisasjonen til mange diskusjoner som førte fokuset bort fra NFs utadrettede virksomhet. Store interessemotsetninger preger diskusjonene og de organisatoriske utviklingsprosessene. At NF før 1999 må forholde seg til NKF som et maktorgan som truer NFs posisjon i feltet kan være medvirkende til at NF ikke har overskudd til å styrke sin gjennomslagskraft og posisjon. Når NF blir restrukturert i 1999 og noen rolige og gode år fører til at økonomien blir styrket, begynner NF igjen å fokusere mot markedsføring og befestning av sin symbolske makt. Dette kan være en indikator på at NF har vært preget av en velfungerende struktur etter restruktureringen i 1999. Gjennom et stabilt samarbeid internt i organisasjonen har dette ført til en økning av sosialt, kulturelt og økonomisk kapittel. Noe som igjen har ført til at NF som stabil og maktfull organisasjon i sin nåværende form er blitt styrket. Derfor kan det tyde på at dempingen av de interne interessemotsetninger som et resultat av NORTINDs marginalisering i NF har styrket NFs posisjon i feltet.

Utviklingen i og rundt NF i dag, spesielt med tanke på ”profesjonskampen” kan også knyttes til noen paralleller i tiden før 1999. I den perioden var NKF trusselen som truet NORTINDs stemmerepresentasjon og definisjonsmakt i NF. Dette førte til at NORTIND støttet opp om NFs interne utdanningsarbeid, og ikke hadde behov for å posisjonere seg som organisasjon i forhold til NFs utdanningssystem. På samme tid hadde NKF som isolert organisasjon et stort behov for å vise hvor sterke, selv bærende og enerådende deres organisasjon var. Etter 1999 er

saken omvendt. NKF er gått inn i en samarbeidsstruktur, og støtter opp om NFs utdanningssystem og maktstruktur. NKFs og NFs utdanningssystem er blitt samkjørt. NKF er gått inn i NFs strategi om å påvirke myndighetene for å få myndighetenes aksept av fjellsportutdanning i NF. Samtidig ser det ut til at NORTIND etter marginalisering i NF har fokusert sine krefter om å styrke sin egen organisasjons posisjon i feltet. Deres manglende definisjonsmakt i NF etter 1999, samt NFs nyere fokus mot sportsklatring, har kanskje ført til at NORTIND har mistet sin tro på NF som verdifull representant for fjellporten. Idet NFs utvikling samtidig i økende grad bærer preg av å ville representere et utdanningssystem for et kommersielt marked, er det naturlig at NORTIND forsøker å styrke sine egne interesser på tvers av NFs mål og ønsker. Så spørsmålet er om omstruktureringen i 1999, som på daværende tidspunkt virket som et nødvendig grep for å få NF til å fungere, nå viser seg å være et feilgrep i forhold til en forverring av samarbeidsklimaet i det norske fjellsporsmiljøet. Det er selvsagt mulig at interessekonfliktene mellom medlemsorganisasjonene ville ha blusset opp i en åpen ”profesjonskamp” uansett hvordan samarbeidsrelasjonene i NF hadde utviklet seg. I alle fall er det sannsynlig at utviklingen i retning av en sterkere kommersialisering av fjellporten ville ha ført til en skjerping av frontene likevel. Samtidig er det også mye som tyder på at en organisering av NF styret hvor NORTIND var sikret representasjon ville ha medført at flere av diskusjonen ville blitt ført internt i NF og ikke ute i media. Dermed kunne en ha unngått det en ser i dag, hvor misforståelser og mistenkeliggjøring lett får prege debatten. Dermed kan disse skisserte problematikkene være med på å forklare noen av grunnene til at vi ser ”profesjonskampen” kommer til uttrykk som den gjør i dag.

Veien videre

Denne studien har vist at ulike verdier og interesser har preget NFs utvikling som organisasjon. At disse fortsatt vil prege NF som et rikt fargeteppe i mange år fremover er det høy sannsynlighet for. Med en så sterk og mangesidig friluftslivs-, fjellsport- og klatretradisjon som preger feltet i Norge, vil det være bruk for en organisasjon som kan samle miljøet og virke som et forum for viktige diskusjoner. Ikke minst fordi det kommersielle friluftslivsmarked trolig vil prege utviklingen i økende grad i tiden framover. Derfor blir det også viktig at NF tar stilling de spørsmål knyttet opp mot dette område, så de er bedre rustet til å takle utfordringene som kommer her.

Min studie av en organisasjon knyttet opp mot Bourdieus teorier er absolutt ikke noe nytt. Men å forske i NFs historie og utvikling for deretter å knytte dette opp mot en teoretiker som fokuserer på makt og interessedynamikk er ikke gjort før. Dette har fått frem viktige perspektiver, som er aktuelle for dagens problemstillinger innen fjellsporten. Videre forskning knyttet til dette område kan være å gå dypere inn i rettspraksis på saker rundt ulykker som de ser ut i resten av Europa. For deretter å knytte disse opp mot forhold rundt lovverk i Norge som det ser ut i dag. Europeiske trender kan på sikt få stor betydning for den videre utvikling av feltet i Norge. Et annet forskningstema er også frivillige organisasjoners plassering i et kommersielt marked innen fjellsporten. Tidligere kan det se ut som at grensene her har vært tydeligere opptrukket, mens de i dag ser ut til å ha blitt mer svake. Forholdet mellom Staten, frivillige organisasjoner og den kommersielle utvikling i norsk fjellsport er et tema som heller ikke er blitt forsket på tidligere.

En masteroppgave har en begrenset arbeidsramme. Jeg har derfor ikke kunne dykke ned i alle problematikker som jeg har møtt på veien. Fjellredningsgruppene er blitt utelatt av historien, selv om de har hatt en betydning for utvikling av sikkerhetstekningen i norsk fjellsport. Arkivforskningen er i tillegg blitt konsentrert om årrekken mellom 1994 og 1999. Derfor kan ulike perspektiver utenfor denne årrekke blitt oversett. Samtidig tror jeg at jeg har fått tak i de viktigste linjene i mitt forskningsarbeid, i forhold til mine problemstillinger. Jeg håper derfor at jeg med dette arbeid har bidratt til en større forståelse for NFs problematikker og området knyttet opp mot NF.

Litteratur

Aakvag, Gunnar, C.: ”Moderne sosiologiske teori”, Abstrakt forlag, Oslo, 2008

Bergsgard, Nils Asle: ”Idrettspolitikkenes maktspill: Endring og stabilitet i den idrettspolitiske styringsmodellen”, Doktorgrad, Universitetet i Oslo, rapport nr 228 for Telemarksforskning, 2005

Bourdieu, Pierre og Wacquant, Loïc J.D.: ”Den kritiske ettertanke: grunnlag for samfunnsanalyse”, Samlaget, Oslo, 1993

Bourdieu, Pierre: ”Meditasjoner”, Pax forlag, Oslo, 1999

Bourdieu, Pierre: ”Symbolsk makt”, Pax forlag, Oslo, 1996

Bourdieu, Pierre: ”Kritikk av den skolastiske fornuft” artikkel i Sosiologisk tidsskrift nr, 6, Oslo, 1998

Danielsen, Arild: ”Kulturell kapital i Norge”, artikkel i Sosiologisk tidsskrift nr, 6, Oslo, 1998

DSB: ”Temaveiledning i risikoanalyse”, Direktorat for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB), 2007

Einang, Ola: ”Nils, IVBV og NORTIND”, artikkel fra: ”Veglederen, et festskrift til Nils Faarlund”, GAN Schenhoug, Oslo, 2007

Faarlund, Nils: ”Hva-Hvordan-Hvorfor; Hemsedal, Høgfjellsskolen, Norsk Alpinsenter, 1974

Giddens, Anthony: ”modernitetens konsekvenser”, Oslo, Pax, 1997

Gilje, N. og Grimen, H: ”Samfunnsvitenskapens forutsetninger. Innføring i samfunnsvitenskapelige metoder”. Universitetsforlaget, Oslo, 1998

Grimeland, Geir: ”vår sport, klatring i Norge 1900 – 2000”, Hovedfagsoppgave Norges Idrettshøgskole, Oslo, 2000

Hagen, Nils U.: ”Fra Slingsby til bregruppa”, Bregruppa, den norske turistforeningen, Oslo, 1992

- Holme, Idar Magne, og Solvang, Bernt Krohn: *"Metodevalg og metodebruk"*, TANO, Oslo, 1991
- Horgen, Andre: *"ferdselen på Jostedalsbreen 1740- 1940"*, Hovedoppgave ved HiT, Bø, 1999
- Høybakk, Ralph: *"Nitti år med NTK"*, artikkel trykt i boken: *"Tinder og tanker"*, jubileumsbok for Norsk Tindeklub, Tangen Grafisk Senter, 1998
- Jacobsen, Dag Ingvar: *"Hvordan gjennomføre undersøkelser; innføring i samfunnsvitenskapelig metode"*. Høyskoleforlaget, Kristiansand, 2005
- Jørgensen, Winther, og Phillips, Louise Marianne: *"Diskursanalyse som teori og metode"*, Roskilde Universitetsforlag, 1999
- Kjeldstadli, Knut: *"Fortida er ikke hva den en gang var"*: en innføring i historiefaget, Universitetsforlaget, Oslo, 1992
- Knutsen, Kjell Ivar: *"minner fra Innerdalen"*, artikkel utgitt i *"Norsk Fjellsport 1983"*, jubileumsbok utgitt av Norsk Tindeklub, Nanset Trykk, Larvik, 1983
- Lyngø, Inger Johanne, og Schiøtz, Aina: *"Tarvelig men gjestfritt, Den norske turistforening gjennom 125 år"*, Den Norske turistforening, 1993
- Mytting, Ivar: *"Juridiske perspektiver på ulykker i friluftsliv, sikkerhet og ansvar"*, i Bischoff, Anette: *Friluftsliv, sikkerhet og ansvar. Rapport fra seminar om sikkerhet i utdanning og opplæring, Bø i Telemark 2.-4- november, 1998, (red) 1999*
- NTK: *"norsk fjellsport gjennom 200 år, 2007"*, Andersen og Butenchøn, AS Oslo, 2008
- Odden, Alf: *"Endringer og stabilitet i norsk ungdoms friluftslivsutøvelse 1970 – 2004"*, Innlegg på konferanse: forskning i friluft, Røros, 1-2 desember, 2005
- Odden, Alf: *"Hva skjer med norsk friluftsliv? : en studie av utviklingstrekk i norsk friluftsliv 1970-2004, doktoravhandling NTNU 2008*
- Skaset, H. B.: *"Hvorfor er friluftslivet en taper i kampen om økonomiske ressurser?"*, Foredrag holdt 4. juni under landskonferansen om friluftsliv i Tromsø, 2004
- Slagstad, Rune: *"De nasjonale strateger"*, Pax Forlag, Oslo, 1998

- Slagstad, Rune: ”(Sporten), en idehistorisk studie”, Pax forlag A/S, Oslo, 2008
- Strømme, Kjetil: ”Fra spikerstøvler til Limbolter”, Hovedoppgave ved HiT, Bø, 2004
- Tordsson, B: ”Friluftslivets samfunnsmessige betydning. Betydning av organisering og profilering”, Innlegg på FRIFO seminar, Tyriheim 11 – 12 februar, 2005
- Tordsson, Bjørn: ”Å svare på naturens åpne tiltale”, Dr. Scient. avhandling, NiH, 2003
- Tordsson, Bjørn: ”friluftslivets politisk-institusjonelle marginalisering”, Nytt Norsk Tidsskrift 1/2008
- Wadel, Cato: ”Feltarbeid i egen kultur”, Hegland trykkeri, a/s, flekkefjord, 1991
- Wacquant Loïc: ”En kommentar til Bourdieus påståtte marxisme”, artikkel i Sosiologisk tidsskrift nr. 6, Oslo, 1998
- Wacquant, Loïc: ”mellom sosiologi og filosofi: Bourdieus røtter”, artikkel i Sosiologisk tidsskrift nr. 6, Oslo, 1998
- Wilken, Lisanne og Andreassen, Vebjørn Flognfeldt: ”Bourdieu”, Tapir akademisk forlag, Trondheim, 2008
- Østerberg, Dag: ”Sosiologiens nøkkelbegreper”, Cappelen, 2003
- Østerberg, Dag: ”Bourdieus generelle filosofi og sosialfilosofi”, artikkel i Sosiologisk tidsskrift nr. 6, Oslo, 1998

Internettreferanser

(<http://www.snl.no/Norge/turisme>)